

INTERVIJAS

SOMIJA (Helsinki Universitāte)

Balode 2015 [intervija] – intervija ar Laimuti Balodi par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Somijā; intervija ierakstīta 2015. gada 25. augustā Rīgā.

LAIMUTE BALODE, laimute.balode@helsinki.fi

Māca latviešu valodu Helsinku Universitātē jau 18 gadus¹.

Izglītība – Dr. philol., asoc. prof.

I. L. No kurienes ir jūsu studenti? Vai viņi ir tikai somi?

L. B. Nē, lielākā daļa ir somi pēc tautības, bet ir gadījies, ka Erasmus studenti arī atnāk, līdz ar to man ir bijuši gan spāņi, gan itāļi, gan poļi, gan krievi. Ļoti dažādi, bet lielais vairums tomēr ir somi.

I. L. Domājot par A līmeni – cik ilgs ir stundu skaits un vai jūs dalāt A1/A2?

L. B. Jā, dalām. Ir divus semestrus. Trīs reizes nedēļā pa divām stundām, tātad sešas stundas nedēļā A līmenim sasniegt, un kopā, ja nemaldos, ir 84 stundas, bet to jūs prezentācijā redzēsiet precīzi.

I. L. Un tas stundu skaits ir dalot?

L. B. Jā, vienā semestrī 84 stundas, un viņi sasniedz A1. Un otrā semestrī 84 stundas, un viņi sasniedz A2.

I. L. Un tie ir filologi, kas mācās?

L. B. Tā lieta ir tāda, ka mums ir pamatstudenti, tie ir 5, kas iestājās. Viņus nesauc par filologiem, tie ir Moderno valodu fakultātes studenti, specialitāte ir baltu valodas un kultūras. Tātad nav tikai valodnieki, bet ir dažādi humanitārie. Tātad 5 studenti katru otro gadu tiek uzņemti latviešu valodā, un pieci studenti katru otro gadu tiek uzņemti lietuviešu valodā. Bet grupā nāk klausīties un arī piedalās lekcijās dažādu citu specialitāšu studenti, lielākoties tie ir no citām valodām – ģermānistu, somugristu, arī slāvistu. Tad vēsturnieki. Ir mums bijuši pat muzikologi. Ir bijuši arī datorzinību speciālisti, tā ka ļoti dažādi, it īpaši tie, kas grib apgūt praktisko valodu, jo bez valodas mums ir arī vēl ļoti daudzi citi kursi. Bet šajā parasti sāk aptuveni 10 studenti – 5 ir tie pamatstudenti, kas iet līdz bakalauram un pēc tam daudzi arī līdz maģistram, bet citi nāk tikai uz vienu semestri, varbūt diviem, dažreiz uz diviem gadiem, četriem semestriem. Kā nu kurš.

I. L. Skaidrs. Un par kursa programmu, kursa plānu mēs jau runājām, ka augstskolā tas ir.

¹ Šādi dati bija aktuāli intervijas brīdī.

L. B. Jā, bet tas nav visiem pieejams, tas ir tikai studentiem pieejams. Pat es to nevaru redzēt, tur ar īpašu paroli ieeja. Es esmu to rakstījusi, es esmu nodevusi, tas ir iztulkots, un viss. Katrā ziņā katru gadu mums jautā, vai mēs gribam to papildināt ar kādu jaunu grāmatu vai kaut ko atjaunināt, bet tas ir no laika gala, un es teikšu, ka pie tās programmas nu tā ļoti aptuveni turas. Ir ļoti liela uzticēšanās. Galvenais, lai būtu rezultāts, lai viņi iemācītos latviešu valodu un runātu. Tā programma ir tā – formāli viņa eksistē, bet reāli ļoti maz mēs turamies pie tās. Taisnību sakot, pēdējos gados tā programma ir arī internetā un tā, bet, kad es atbraucu pirms 18 gadiem, tādas programmas vispār nebija. Mēs plānu rakstījām puslappusīti uz papīra un iedevām savam priekšniekam, lai kopā iznāktu 1600 stundu gadā. Birokrātija ir augusi arī tur, jāsaka.

I. L. Kādus mācību līdzekļus jūs izmantojat?

L. B. Pirms manis latviešu valodu mācīja Latvijas Universitātes docente Valentīna Gurtaja, angļu speciāliste, un viņa kopā ar vienu no savām pirmajām studentēm Mirju Itkonenu uzrakstīja mācību grāmatu, veltītu tieši somiem. Tā grāmata iznāca 1996. gadā. Un līdz šim sākumkursam šo grāmatu es arī izmantoju, bet jāsaka, ka pa šiem gadiem tā ir ļoti novecojusi. Gan tekstu ziņā, gan izkārtojuma ziņā. Un vispār daudz kļūdu tai grāmatā ir. Dažreiz ir tā, ka mēs ar studentiem, piemēram, mācoties numerāļus, mācoties pulksteņa laiku, meklējam kļūdas lappusē, jo tai vienā lappusē ir 12 vai 13 kļūdu, bet viņiem tas ir aizraujoši, viņiem patīk. Kurš ātrāk atradīs kļūdu – es to izmantoju, lai pārvērstu mīnusu par plusu. Tur būtu tiešām jāveic ļoti daudz labojumu tai grāmatā. Bet joprojām es izmantoju šo grāmatu tādēļ, ka tur ir laba vārdnīciņa, latviešu-somu, arī ievads par mūsu valodām ir somu valodā, un arī visi paskaidrojumi ir somu valodā, tas viņiem patīk. Bet jau otro vai trešo gadu mēs mēģinām arī Nikoles Nauas un Ingas Klēveres-Velhli grāmatu, bet tur es secināju, ka mums trūkst sākuma. Mani studenti ir pieraduši to darīt lēnāk, pamatīgāk varbūt, un man tur trūkst tādu divu vai triju ievadstundu, lai es varētu sasniegt tādu līmeni, kādu vēlas pasniedzējs. Tāpēc es to grāmatu esmu paturējusi kā atkārtojumam un tad turpinātājkursam, nevis sākumkursam. Nu, tagad redzēsīm, varbūt nākamajā reizē, kad būs latviešu sākumkurss, jo šogad ir turpinātājkurss, es mēģināšu izmantot *Laipu*, tagad piedāvāto jauno grāmatu, ko aģentūra ir laidusi klajā. Apskatījos, man nelikās slikta. Tur kaut kas nesakrīt ar manām domām, ar izplānojumu, varbūt tematu izplānojums nav tāds, bet varētu pamēģināt, tā man liekas. Noteikti studentiem patīks, jo moderna grāmata, ar visiem attēliem. Un, kā saka, lai arī nav bērnodarziņi, tomēr patīk. Bet vēl, runājot par Gurtajas un Itkonenas grāmatu, man bija viena grupa, kas rakstīja oficiālu sūdzību, ka grāmatu viņi gribētu jaunu. Somijā vispār ir ļoti liela studentu teikšana. Ja viņi vēlas, viņi panāk to. Kādu kursu viņi vēlas, viņi uzraksta, un mums ir jādara viss, lai šāds kurss būtu. Un par to grāmatu arī bija tā, ka bija diskusijas, bet mēs tomēr nolēmām, ka mēs to grāmatu pabeigsim un tad nākamajā gadā sāksim citu. Studentiem tiešām ir teikšana. Tas pats bija arī par tulkošanas kursu – viņi vēlējās tulkošanu, bet tā kā es somu valodu tik labi nepārvaldu, lai tulkošanu viņiem mācītu, tad mēs meklējām profesionālu tulkotāju, un tagad ir tāds kurss.

I. L. Vai jūs izmantojat arī kādus audiovizuālus materiālus?

L. B. Jā, bez šaubām. Bez tiem nu mūsdienās nekā. Ar pliku grāmatu – tā nav strādāšana. Izmantoju šādus materiālus katrā lekcijā. Senāk izmantoju to, ko varēja nopirkt šeit kā video – visādus materiālus, kino filmas, bērnu animācijas filmas, dziesmu diskus, bet tagad, protams, tas viss ir internetā, gan *Youtube*, gan dažādi pasaku ieraksti.

I. L. Un aģentūras mājaslapā arī ir dažādi materiāli.

L. B. Jā, bet man diemžēl ne visai patīk. Viena lieta, ka viņiem ir tādi, kur runā ārzemnieki latviski, tad man grūti viņiem izskaidrot, un viņi arī nesaprot, ko saka. Un arī tie, kas tur bija kā spēļu veidā sākumā, es esmu mēģinājusi, bet vai nu man viņi neiet, vai iestrēgst, vai nu kas, bet tādu vajadzīgo rezultātu es ar to neesmu sasniegusi. Es dažreiz izmantoju to *Pupu* – vārdnīcu, lieku studentiem dažreiz meklēt frazeoloģismus tajā, bet neko īpaši vairāk. Bet nu dziesmas mēs klausāmies ļoti daudz, praktiski katru reizi, dodu viņiem arī vārdus, un viņi pārsteidzoši, bet dzied. Saka, ka somi nedzied, dzied. Jā, mēs dziedam. Es neteikšu, ka es pati labi dziedu, bet es esmu pārliecināta, ka dzeja, mūzika un dziesmas – tas palīdz labāk atcerēties vārdus. Tas ritms, kas dod. Tiešām, man pašai bija vieglāk mācīties kādreiz sengrieķu, latīņu – tās senās valodas, ja bija dzeja, piemēram. Tā ka es domāju, ka tas palīdz.

I. L. Kā jūs vērtētu gramatikas saturu mācību grāmatās? Gan tajā, kas ir somiem domāta, gan Nikoles grāmatā.

L. B. Ja sākam ar Nikoles grāmatu, tad man šķiet, ka A līmenim tur ir daudz par daudz. Vismaz maniem studentiem tas liekas pārāk grūti, un es dotu elementārākas lietas un saprotamākas lietas.

Par Mirjas Itkonenas un Gurtajas grāmatu domājot, elementārās lietas tur ir, bet man ne visai patīk izkārtojums, bet tur nav beigās tabulu, kas ir obligāti nepieciešamas jebkura sākumkursa mācību grāmatā. Tur tādu nav, bet tabulas ir vajadzīgas. Bet par to, kur vairāk, kur mazāk, tur acīmredzot katram skolotājam ir savi uzskati.

I. L. Un par *Laipu*? Vai arī jūs nevarat vēl pateikt?

L. B. Es nevaru par *Laipu* pateikt, jo es neesmu izmēģinājusi, es esmu tikai izšķirstījusi.

I. L. Jo tur jau arī ir dažādi viedokļi no tiem, kas ir pamēģinājuši. It kā krāsaina, bet tomēr ne viss patīk.

L. B. Jā, arī seminārā [aģentūras rīkotais seminārs lektoriem – I. L.] šogad bija daudzi, kas jau ir izmēģinājuši, bet kritizēja.

I. L. Vai tajā stundu skaitā, kas jums ir (84 x 2), jums izdodas sasniegt A2 līmeni?

L. B. Jā. Mēs pat rakstām A2/B1. Tas ir atkarīgs gan no studenta paša vēlmes, gan ieguldītā darba, gan arī no iepriekšējo valodu zināšanu bagāžas, bet ļoti bieži jā.

I. L. Kāda, jūsuprāt, ir gramatikas loma valodas apgūvē?

L. B. Obligāta. Es neesmu no tiem, kas domā, ka tikai komunikatīvā metode ir vienīgā. Protams, katrā stundā mums ir komunikācija, mēs sākam ar runāšanu, dialogiem obligāti, bet arī viņiem pašiem galvās jābūt shēmai, pēc kuras viņi veido dialogu, tātad jābūt arī kaut kādai gramatiskai izkārtošanai – to teikumu. Es redzu, ka viņi paši grib to gramatiku. Protams, ir tādi, kas *kratās vaļā* no gramatikas kā no bieda. Bet lielākoties ir tādi, kas saprot, kas bez gramatikas nevar. Es neuzspiežu ļoti to gramatiku, bet es vienmēr pasaku – tagad mēs beidzām runāt, un tagad būs kaut kas jauns no gramatikas. Un vienu mazu tādu, piemēram, viens locījums vai viens prievārds ar tādu locījumu, lai nenobiedētu viņus pārāk ar lielu daudzumu gramatikas, bet, jā, mēs gramatiku mācāmies. Nu, es esmu vecā kaluma. Es zinu, ka citi māca tikai runāt.

I. L. Tad jau jāsaka, ka es arī esmu vecā kaluma, jo daru tāpat.

L. B. Daudzviet uzskata, ka tā gramatika ir lieka.

I. L. Tā arī uzskata mani studenti sākumā, piemēram, zviedru studenti. Es esmu viņiem diezgan pretimnākoša, un, ja viņi negrib mācīties gramatiku, es nespiežu, palaižu viņu ielās ar atprasītiem vārdiņiem. Un tad viņš nāk pie manis un saka, ka viņu nesaprot. Es atbildu – jā, jo zināt vārdiņus latviešu valodā – tas nestrādā.

L. B. Jā, vajag pielikt vēl galotnes.

I. L. Jā, un tad viņš pats nonāk pie atziņas, ka gramatika ir vajadzīga un tā ir jāmācās.

L. B. Jā, bet mēs gramatiku mācāmies ne tikai A1/A2 līmenī. Arī tālāk, padziļināti. Protams, viņiem ļoti nepatīk divdabji, noteiktās galotnes un tā tālāk. Bet viņi saprot, it īpaši, kad mēs klausāmies ziņas, ka tur ir tās konstrukcijas. Tā ka – neko darīt.

I. L. Jā, diemžēl.

Kā jūs domājat, vai kvalitāti var paaugstināt, ja jūs visu laiku izmantojat, piemēram, tā sauktos drillēšanas vingrinājumus? Vai arī ja nemitīgi tiek labotas kļūdas? Vai tādā veidā var paaugstināt kvalitāti? Īpaši, ja mēs domājam par sākuma līmeni?

L. B. Paaugstināt to var, bet studentiem tas ļoti nepatīk. Tos *drillēšanas* vingrinājumus es izmantoju tikai ārkārtas gadījumos, piemēram, ja man ir jāizbrauc un jāatstāj viņiem mājasdarbi vairāk. To es daru, bet ikdienā es cenšos no tā izvairīties. Var jau paaugstināt, protams. Un īpaši varbūt, ja tas students mācās individuāli, bez pasniedzēja, tur varbūt vairāk vajag, bet principā, es domāju, tā atkārtošana, tāda paša atkārtošana apriebjas. Un diez vai gribas tālāk. Var to darīt, bet bez pārspīlējuma.

I. L. Kas somiem sagādā grūtības latviešu valodas gramatikā?

L. B. Jā. To es esmu pat viņiem jautājusi, un mums katru gadu pēc semestra beigām ir tāda aptauja, un viņi raksta, un es esmu arī apkopojusi. Visgrūtākais sākot ir prefiksi, tāpat priedēkļi, jo viņiem tādu nav. Bet tiem, kas ir mācījušies kādas citas svešvalodas, īpaši slāvu valodu, tad tiem vairs tas nešķiet tik traki. Un te man arī jāpiebilst, ka mani studenti ir izlūgušies, lai būtu prefiksācijas kurss atsevišķs. Un tad mēs tajā trešajā gadā, kad viņi jau divus gadus ir mācījušies praktisko valodu, ir viena semestra kurss, vienreiz nedēļā un tur ir tikai prefiksācija. Ņemam pārsvarā verbu prefiksāciju, bet ir drusku arī prefiksālie adjektīvi. Tāpat tas viņiem ir visgrūtākais. Nu, protams, divdabji, divdabju veidošana, bet tas viņiem neliekas tik traki, jo viņiem ir vēl briesmīgāki divdabji, tā ka viņi zina, ka tādi ir, kad tos lieto. Tas, man liekas, tad ir drusku vieglāk. Tad refleksiīvie verbi vai refleksiīvo verbu formas, jo būtību varbūt nav tik grūti izprast kā veidot tās formas. Un tās noteiktās adjektīvu galotnes tikai formas dēļ. Tādas tās visgrūtākās lietas.

I. L. Un tad būtībā priedēkļverbu somiem nav.

L. B. Jā, tāpēc tas ir grūti.

I. L. Jā, es arī domāju, kā lai iemāca tam nabaga ārzemniekam šos.

L. B. Jā, tas nav viegli, bet ir iespējams. Bet pirmajā gadā es tikai pasaku, ka tādi ir, viņi redz vēl tekstos šur un tur. Un mēģinām zīmēt ar shēmām, bet tā saprašana, kas tas ir, nāk tikai pēc tiem 2 gadiem. Un arī tad viņi beigās saka, ka diez vai viņi iemācīsies vienmēr pareizi lietot tos priedēkļus. Nu, vēl par I konjugācijas verbiem, nu, tur 1. gadā nevar pilnīgi izvairīties, jo tie tādi ir un būs, bet somu studenti man ir teikuši, ka ikviens īsais verbs (mēs tos saucam par īsajiem verbiem, jo tā ir vieglāk atcerēties nekā 1., 2., 3. konjugācija) ir izņēmums, tā viņi man saka.

I. L. Jā, par to es arī pārliecinājos.

L. B. Bet sākam ar tiem visbiežāk lietotajiem mācīties. Un nav jau tik traki. Iemācās. Nav vēl bijis neviens tāds, kas neiemācītos. Bet tur arī ir tās grūtības.

I. L. Un pretēji? Kas viņiem aiziet ļoti viegli? Droši vien locījumi, vai ne?

L. B. Jā, jo viņiem liekas, ka mums ir ļoti maz locījumu, salīdzinot ar viņu locījumu skaitu, tāpēc tas jau liekas, ka ir viegli. Nu, vēl tas, ka daudziem locījumiem mums ir tās pašas galotnes. Tas arī viņiem liekas ļoti jauki un labi. Nu vēl, tāpat kā visām somugru valodām, par to dzimtes šķīrumu. Tas jau pirmajās stundās, bet tad, kad viņi apzinās – un tomēr lielākā daļa no viņiem katrs prot kādas četras piecas valodas, jo ļoti maz nāk tikai ar pliko sauso angļu valodu – tad viņi zina, tā kā indoeiropiešu valodās, tā arī te, mūsu valodā, ir dzimtes, bet vienalga tie jautājumi reizēm ir dīvaini, kā jau pirmajās reizēs. Atceros, ka stāstu: *ābols* – vīriešu dzimtē, *ābele* – sievietes dzimtē. Viņi jautā, bet kā jūs varat zināt, ka *ābele* ir tieši sievietes dzimtē. Tas, ka galotne parāda, jā, bet būtībā pašā, kas tur sievišķs ir. To viņi man uzdod. Vai arī sēž auditorijā 9 meitenes un viens zēns, un es saku *visi studenti*, un meiteņu reakcija – bet

kā, tik daudz meiteņu un viens puika, un jūs sakāt vīriešu dzimtē. A kāpēc tā? Tā ka tie tādi elementāri liekas jautājumi, bet dažreiz samulsina. Piespiedu seksualizācija.

I. L. Man ārzemnieki ir izdomājuši savu loģiku dzimtes skaidrojumam, piemēram, *kredītkarte* – sieviešu dzimte, jo sieviete tērē, *acis* – ļoti skaistas sievietēm, tāpat sieviešu dzimte. *Alus* – vīriešu dzimte, jo garšo vīriešiem.

L. B. Lai vieglāk varētu atcerēties, to, protams, var darīt.

I. L. Kāds ir satura izkārtojums somiem paredzētajā mācību grāmatā? Vai jūs sākat uzreiz ar visiem locījumiem?

L. B. Sākumā es runāju angļiski, pēc tam mēs vairs nelietojam starpvalodu un es runāju tikai latviski. Pirmajās divās nedēļās, kad es izskaidroju viņiem vispārīgi latviešu valodas gramatiku, es pastāstu, ka ir tādi locījumi, tādas vārdšķiras. Bet pēc tam mēs mācāmies locījumus atsevišķi. Mācāmies – tad tikai nominatīvs, tad tikai akuzatīvs, tad tikai ģenitīvs. Un tad es saku – nu, tad paskatieties savā tabulā, kurā vietā mēs tagad esam. Bet ņemam pa atsevišķiem locījumiem. Sākumā ir *būt / nebūt* locīšana tagadnē. No locījumiem pirmais ir nominatīvs, pēc tam ir lokatīvs. Bet grāmatā laikiem bija doti visi locījumi uzreiz. Bet es ne pēc tā mācu.

I. L. Vai jūs varat definēt pieeju vai metodi, kuru jūs izmantojat mācību procesā?

L. B. Laikam to sauc par gramatiski komunikatīvu vai kaut ko tamlīdzīgu, jāpaskatās, kā teorijā viņi to iedala. Bet gan gramatiskā, gan komunikatīvā. Katrā stundā man ir atsevišķi bloki, man ir gramatika, man ir sarunvaloda, lasīšana un klausīšanas un beigās kaut kas no interesantā, vai nu tā ir dziesma vai kinofilmas gabaliņš, vai arī kādas anekdotes lasām, bet lai būtu kaut kas interesants.

I. L. Un to visu jūs paspējat 90 minūtēs?

L. B. Jā. Bet tāpēc es saku – gramatikas ir pavisam mazs blociņš. Un sarunvaloda mums ir – katru reizi iepriekšējā stundā es uzdošu 3 jautājumus, ko viņi mājās uzraksta, kaut vai 2 teikumus, un tad viņi sarunājas savā starpā un maina pārus. Tas arī ir 10 minūtes, ilgākais, 15, ne vairāk. Pietiek. Turklāt ja trīsreiz nedēļā. Tikai tas, ka tas ir gandrīz vai intensīvs kurss, un ja viņi izlaiž, piemēram, kādu nedēļu, tad panākt ir grūti. Tāpēc mums ir konsultācijas, viņi nāk uz konsultācijām, lai panāktu pārējos. Bet mani studenti ir ļoti motivēti, parasti viņi paši to ļoti grib. Ir neapmierināti, ja es braucu prom. Rīt man ir tikšanās ar mūsu jaunajiem studentiem. Atkal ir pieci, kā parasti. Un bija ļoti liels konkurss uz tām piecām vietām, bija 64 iesniegumi, tā ka vairāk nekā 10 uz vienu vietu, cerams, ka būs labi arī studenti.

I. L. Tad jau jums ir ļoti patīkami strādāt.

L. B. Jā, šogad bija ļoti labi. Jo vienīgais, kur bija pieaugums iesniegumu skaitā, bija baltu valodas un klasiskās valodas. Visās citās, pat angļu valodā, bija liels kritums, arī vācu, franču. Krievu valodā ir 27 vietas, kas nav aizpildītas, ir tikai 12 studentu.

I. L. Tad jau mēs varam lepoties.

L. B. Jā, bet nekad jau nevar zināt, kā būs nākamajos gados. Vienalga, mēs [baltu – I. L.] esam mazās valodas. Kā ir, tā ir. Tā ka rīt man jau ir tikšanās ar šiem jaunajiem 5 studentiem. Un vajadzēs izskaidrot visu mūsu darba shēmu. Tur ir diezgan sarežģīti, jo sākumā viņiem bija ļoti liela brīvība, viņi varēja izvēlēties ļoti dažādus kursus, un tāpēc viņi varbūt studēja pa 10 gadiem, tad tagad, pēc Boloņas sistēmas ieviešanas, viņiem ir ļoti stingri tas 3 gadu bakalaurs, 2 gadi maģistrā, un viņiem ir jābeidz un jāsavāc tas kredītu skaits. Un tāpēc daudz mazāka izvēle viņiem ir. Ir jādara tas, kas tur ierakstīts, nevis tā, ka viņi varētu izvēlēties vēl tādu kursu vai tādu kursu, tāpēc mums senāk bija daudz vairāk studentu. Mūsu grupā ir bijis pat 24 studenti, kas no citiem priekšmetiem atnāk paklausīties, paskatīties, kas tā baltu valoda tāda ir un kā skan latviešu vai lietuviešu valoda. Un drusku pamācīties. Tagad viņiem tādas iespējas vairs nav. Tas ir slikti. Visām mazajām valodām tas ir slikti, bet ko darīt.

I. L. Jā, Vītauta Dižā universitātē latviešu valoda ir iekļauta reto valodu sarakstā. Un tāpēc to var klausīties visi par brīvu. Par tādām populārajām valodām, piemēram, angļu, vācu, spāņu, ir jāmaksā.

L. B. Jā, bet tāpēc, ka mēs esam retā, mazā valoda, mūs finansē somu ministrija. Citādi Latvija mūs neatbalsta nemaz, ne ar ko. Tikai ar dažām grāmatām, ko atsūta, bet citādi ne ar ko. Somi paši maksā. Mēs esam tā retā universitāte Skandināvijā, visvairāk uz ziemeļiem izvirzītais punkts, pat tālāk nekā Sanktpēterburgā mēs esam ziemeļos, kur var apgūt akadēmiskā līmenī baltu valodas. Un arī – ka mēs tiekam finansētas divas pasniedzējas: viena no Lietuvas, viena no Latvijas. Un ka pie mums var apgūt gan bakalaura, gan maģistra līmenī baltu valodas. Būtībā arī doktorantūra ir, ja tikai būtu kāds, kas vēlas. Pašlaik ir divas meitenes, kas varētu iet doktorantūrā. Tā ka tas ir rets izņēmums, jo tiešām Norvēģijā vairs nav nemaz, Zviedrijā cik ir, tik ir. Nav neko daudz studentu.

Sarunas turpinājums 2016. gada 26. jūlijā Rēzeknē.

I. L. Mēs tikāties gandrīz pirms gada. Un kad mēs tikāties, viss vēl izskatījās cerīgi, nebija nekādu bēdīgu ziņu. Tagad ir apkārt gandrīz gads, un ir mainījusies situācija.

L. B. Nu jā, saka, pirmkārt, ka Helsinkus un vispār Ziemeļvalstis ir sasniegusi krīze. Ir mainījušies valdības pārstāvji, vadītāji. Un šo divu iemeslu dēļ tieši Helsinku Universitātei ir samazināts finansējums, precīzi neatceros, bet par ļoti lielu summu, vai tik nebija 160 miljoni. Un tas nozīmē, ka gada laikā atlaiž no universitātes 1200 cilvēku (darbinieku), tajā skaitā arī pasniedzējus. Un šajā pusgadā līdz maijam [runa ir par 2016. gada pirmo pusi – I. L.] ir atlaisti pāri par 500, bet tie bija lielākoties IT darbinieki, tāpat mums vairs nav apkalpojošā personāla, kas ar datoriem palīdzētu strādāt. Un administratīvais personāls ir atlaists pilnīgi viss, mums vairs nav nevienas sekretāres. Un tagad acīmredzot gaida kārtā pasniedzējiem. Tā ka tās ir tādas bēdīgas ziņas no ziemeļu puses. To, ka baltistus vēl, iespējams, paglābs reto valodu statuss, jo, tā kā mēs esam retās valodas, mūs finansē Somijas Izglītības ministrija... Un līdz ar to mums ir cerības, ka mēs varbūt vēl kādu brīdi paliksim. Bet, piemēram, mūsu kolēģus

slāvus, un īpaši krievu pasniedzējus, kuri šobrīd ir 18, noteikti skars atlaišana. Un, kas vēl paliks, kas – nē, ir ļoti tuvas nākotnes jautājums.

Bet, runājot par baltu studentiem, šogad vēl tika uzņemts pēc vecās shēmas, tas nozīmē, ka šogad sāks studēt 5 latviešu valodas un kultūras studenti, tātad šogad tieši latviešu valoda mums ir, nākamais gads būtu lietuviešu valodas gads. Bet jau pēdējā dekāna seminārā bija skaidri pateikts, ka visas valodas tiks samazinātas, visu valodu studentu skaits būs mazāks, arī baltu valodu, un, visticamāk, piecu valsts apmaksāto studentu vietā būs trīs studenti. Un arī visām citām valodām šis skaits tiek ļoti samazināts – gan itāļu, gan krievu, gan poļu, vārdu sakot, visām valodām, izņemot angļu valodu, kam atstās tādu pašu skaitu, vai, iespējams, palielinās, un arī spāņu valoda paliek vēl.

Bet uz šī samazinājuma rēķina tiks atvērtas jaunas programmas, un, kā jau es minēju, būs arābu valoda un kultūra, turku valoda un kultūra un somāliešu valoda un kultūra. Tātad šīs izmaiņas bez šaubām diktē jaunā politiskā situācija.

I. L. Es esmu vienkārši šokā, ja godīgi.

L. B. Nu jā, ko lai dara. Dzīve ir dzīve, un jāskatās realitātei acīs. Mūsu studenti, tagad beigušie (mēs uzturam sakarus diezgan bieži), man ir stāstījuši, ka meitenes, kas strādā tulkošanas birojos, viņas izmanto arī baltu valodas, bet ik pēc piecām minūtēm zvana un lūdz arābu valodas tulku. Tā ka pieprasījums pēc šo valodu zinātājiem tagad ir ļoti liels.

I. L. Skumji.

L. B. Nu jā, ko lai dara.

Par baltu valodām gan interese ir, tāpēc nevajadzētu skumt, ka nav studentu, bet valsts politika acīmredzot būs tāda, ka nebūs iespējams viņus mācīt.

I. L. Jā, un šeit ir tā apgrieztā un paradoksālā situācija ar citām valstīm pasaulē, kur tikusi mācīta latviešu valoda un tā ir zudusi – piemēram, Vācijā – dažādu objektīvu iemeslu dēļ. Tad Somijā tas ir gluži otrādi.

L. B. Jā, par studentu skaitu mēs nevarētu vaimanāt, ka mums viņu nav. Es nezinu precīzus ciparus, cik šogad bija, bet, kā jau es teicu, iepriekšējā gadā mums bija 64 iesniegumi, un arī grupa bija pietiekoša. Lietuviešu valodas sākumkursā mums bija 14 cilvēki, ja nemaldos, aizpagājušā gadā man arī bija 11 vai 12, un gandrīz nekas nav atbiris. Tā ka turpinātājkursā man sēdēja 9 cilvēki. Tas ir diezgan liels skaits priekš mūsu valodām. Tas nozīmē, ka ne tikai, kas tiek uzņemti, bet arī tie, kas izvēlas kādu no mūsu valodām mācīties.

I. L. Pareizi, jo jums jau ir iespēja to izvēlēties arī kā brīvās izvēles kursu.

L. B. Jā, vienmēr ir vairāk. Nekad nav tā bijis, ka sēdētu tikai pieci.

LIETUVA (Vītauta Dižā universitātē)

Butkus 2015 [intervija] – intervija ar Alvīdu Butku par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Lietuvā, Vītauta Dižā universitātē; intervija ierakstīta 2015. gada 28. oktobrī Kauņā

ALVĪDS BUTKUS (*Alvydas Butkus*), baltas1950@gmail.com

Ir mācījis latviešu valodu Viļņas Universitātē (toreizējā Kauņas Humanitārajā fakultātē) un Vītauta Dižā universitātē Lietuvā kopš 1978. gada. Atmodas laikā sabiedrībā bija interese mācīties latviešu valodu, tad vadījis atsevišķas lekcijas. Izglītība – Dr. habil. hum.

I. L. No sākuma mazliet par tehniskām lietām. Es lasīju, ka Vītauta Dižā universitātē latviešu valoda tiek mācīta kopš 1922. gada.

A. B. Jā, tieši tā. Toreiz tā vēl saucās Lietuvas Universitāte.

I. L. Un tas ir regulāri no 1922. gada vai tur ir bijuši kādi pārtraukumi?

A. B. Par to es nezināšu teikt, bet es domāju, ka regulāri.

I. L. Un tie, kas mācījās, bija lietuvieši?

A. B. Jā, lietuvieši. Bija liela ieinteresētība paturēt kontaktus ar Latvijas Universitāti, turklāt Lietuvas Universitāte bija pirmā nacionālā universitāte Lietuvas teritorijā. Baltu valodām bija liela uzmanība toreiz.

I. L. Bet es saprotu, ka Jons Kabelka pirmo grāmatu Latviešu valoda *Latvių kalba* uzrakstīja tikai 1969. gadā?

A. B. Jā, un, no kā mācījās tajos laikos, es pat nevaru pateikt, mēs neesam par to interesējušies, no kādām grāmatām viņi mācījās. Bet, runājot par Kabelkas grāmatu, jāsaprot, ka, lai gan tā ir nosaukta par *vadovēlis* – ‘mācību grāmatu’, ‘rokasgrāmatu’, tā der, mūsaprāt, tikai doktorantiem, kas jau ir mācījušies latviešu valodu, jo no tās mācīties ir ļoti grūti. Tur nav vingrinājumu. Ir tikai izklāstīta gramatika un viss.

I. L. Jā, es tieši par to gribēju Jums kā profesionālim jautāt, tā taču nav, pat ja latviešu valodu mācās lietuvietis, ka pietiek tikai ar gramatikas izklāstu un tad uzreiz ir teksti, ko viņš var lasīt.

A. B. Protams, ka nepietiek. Un mēs papildus mācījāmies no Latvijā izdotās Vekslera un Jurika grāmatas *Латышский язык*.

I. L. Bet tad tomēr Kabelkas grāmatu Jūs arī izmantojāt?

A. B. Jā. Noteikti.

I. L. Un tad 2005. gadā iznāca Jūsu veidotā mācību grāmata.

A. B. Nē, agrāk. Es domāju par lietuviešu-latviešu ceļvedi.

I. L. Jā, tas jā.

A. B. Tas iznāca 1987. gadā.

I. L. Kopā ar Albertu Sarkani?

A. B. Jā, kopā ar Sarkani. Ir atsevišķa vēsture ar šo grāmatu, jo sanāca tā, ka mēs pirmo reizi sadarbojāmies 1980. gadā, kad es stažējos Rīgā un tad es lūdzu dekānu atrast man kādu studentu vai studenti, kas palīdzētu noslīpēt manu latviešu valodu. Un viņš atrada Sarkani, toreizējo studentu. Un mēs tikāmies reizi nedēļā Viļa Lāča Nacionālajā bibliotēkā. Mēs bijām sagatavojuši dialogus: es – lietuviešu valodā, viņš – latviešu valodā. Un tos dialogus katrs tulkojām otrajā baltu valodā. Un pēc tam Albertam Sarkanim iegribējās tos visus dialogus apkopot un izdot grāmatiņā Latvijā. Viņš vēl pielika poļu valodu klāt. Jo viņš prata poliski. Bet Latvijā viņam atteicās to izdot, sakot, nu jā, ja te būtu klāt kāda no lielajām valodām, proti, krievu, tad izdotu. Un Sarkanis gandrīz iemeta manuskriptu ugunskurā, bet es piedāvāju to izdot Lietuvā. Es piedāvāju izdevniecībai *Mokslas – ‘Zinātne’*. Mēs atteicāmies no poļu valodas, apgriezām otrādi, ka pirmā valoda būtu lietuviešu, un iznāca.

I. L. Tad iznāca 1987. gadā kopā ar Sarkani, un pēc tam 2002. gadā iznāca atkārtots izdevums, bet tur tad ir tikai Jūsu vārds.

A. B. Nē, Sarkanis arī bija. Pēc tam viņš atteicās. Es piedāvāju arī trešo reizi izdot, bet viņš atteicās, pamatojot, ka viņa amats neļauj viņam nodarboties ar tādām lietām. Viņš strādāja diplomātiskajā dienestā.

I. L. Un pēc tam ir Jūsu grāmata *Latvių kalba: gramatika ir pratimai*, kas ir 2005. gadā pirmo reizi iznākusi.

A. B. Jā.

I. L. Un atkārtoti 2008. gadā?

A. B. Jā.

I. L. Un es saprotu, ka tā tiek regulāri izmantota nodarbībās, kad studenti mūsdienās mācās latviešu valodu.

A. B. Jā, jo tieši tādas grāmatas pietrūka. Tā bija it kā papildus grāmata Kabelkas grāmatai. Kabelkas grāmata arī bija izdota divreiz (divi izdevumi vai divi metieni, es tagad neatceros). Un es savā grāmatā *Latvių kalba: gramatika ir pratimai* ieliku tos vingrinājumus, kurus mēs praktiski lietojam, mācot latviešu valodu universitātē. Un orientējos uz lietuviešu studentiem.

I. L. Es esmu skatījusies Jūsu grāmatu, un tur ir dažāda tipa uzdevumi. Bet laikam tie, kas dominē, tur ir tulkošanas uzdevumi, vai ne tā?

A. B. Par to es tā nedomāju, tas ir jūsu secinājums. Bet principā jā, praktiski jā, lai cilvēki domātu, kā jāsaka latviski tas vārds vai tā frāze.

I. L. Un pēc tam no grāmatām vēl ir iznākusi Žanetas Markevičienes grāmata *Latvių kalba*.

A. B. Jā.

I. L. Un ko Jūs teiksiet par to?

A. B. Teikšu, ka tā ir laba grāmata un Markevičiene gājusi pa mūsu ceļu. Viņa to ir veltījusi saviem studentiem Edukoloģijas universitātē [Viļņas Pedagoģiskā universitāte – I. L.]. Tikai man žēl, ka tas metiens bija samērā mazs.

I. L. Vai Jūs arī šo grāmatu izmantojat darbā ar saviem studentiem?

A. B. Nē, mana grāmata jau bija izdota, otrais izdevums bija izlabots un papildināts ar pārskatu par latviešu valodu sākumā, kuru es ņēmu no *Vikipēdijas*, kur pats biju šo pārskatu ielicis.

I. L. Un tad vēl no materiāliem man ir Violetas Butkienes un Kristīnas Vaisvalavičienes veidotā *Baltu valodu ābece*. Kristīna teica, kad es viņu intervēju, ka pirmajās stundās viņa parāda kaut ko arī no šīs grāmatas saviem studentiem.

A. B. Jā, bet šī grāmatiņa sākumā bija domāta nevis studentiem, bet bērniem, kas mācās otru baltu valodu Ziemeļlietuvas vidusskolās.

I. L. Jā, viņa arī teica, ka to saprot, bet pirmajās nodarbībās tomēr izmanto to arī studentiem.

A. B. Jā, tieši tā. Der arī studentiem. Bet, ja jūs pieminējat Violetu Butkieni, tad jāmin vēl viena viņas grāmata *Latviešu-lietuviešu valodas leksikas minimums*, man liekas, tas nosaukums bija tāds. Tur ir tūkstoš vārdu reģistrs lietuviešu, latviešu un angļu valodā. Un otrādi – latviešu, lietuviešu, angļu.

I. L. Tas bija par mācību līdzekļiem. Un tagad es saprotu, ka Jūs vairs praktiski nemācāt latviešu valodu?

A. B. Šajā semestrī [2015/2016. gada rudens semestris – I. L.] nē. Un vispār jau nē, jo ir jaunāki pasniedzēji, ieskaitot Violetu Butkieni un Daivu Puškorjuti.

I. L. Bet tomēr Kristīna saka, ka viņa ir Jūsu studente un viņa māca pēc tam pašām tradīcijām, kā Jūs viņu mācījāt.

A. B. Viņa man to neteica (*smejas*). Vispār tā metodika atšķiras no tās, kas tika lietota padomju laikos, Kabelkas laikos. Kabelka mācīja tieši gramatiku, lai lituānistikas

studenti pēc tam varētu salīdzināt abas valodas. Bet mūsu mērķis bija iemācīt kaut vai minimāli to otro baltu valodu, lai cilvēki varētu runāt. Un salīdzināt jau viņi paši varēs, kad pratīs valodu.

I. L. Tagad es saprotu, ka šajā semestrī jums nav latviešu valodas, bet pagājušajā semestrī jums bija, un nākamajā semestrī jums, cerams, arī būs. Bet tad no kurienes ir studenti, kas šodien mācās latviešu valodu, tie jau nav tikai lietuvieši, vai ne?

A. B. Tie pārsvarā ir lietuvieši, un pārsvarā tie ir lituāņi. Bet tā kā latviešu valoda ir izvēles kurss, tad nāk arī citu specialitāšu studenti. Un arī ne tikai lietuvieši. Violeta Butkiene pagājušajā semestrī mācīja studentiem no Ukrainas, reizēm arī kāds poļu students gadās.

I. L. Bet jebkurā gadījumā viņi tiek salikti vienā grupā visi?

A. B. Jā, sākuma līmenis.

I. L. Un Jūs dalāt līmeņus A1/A2?

A. B. Jā.

I. L. Un vai Jūs atceraties, kāds ir stundu skaits katram līmenim?

A. B. Abiem līmeņiem ir vienāds stundu skaits, tas ir pielāgots citu valodu stundu skaitam, jo latviešu valoda ir nogājusi Svešvalodu institūta rokās. Viņi māca pēc viena standarta.

Mācību plāns ir tāds: mācām piecas dienas nedēļā, izņemot trešdienas, kad ir studentu patstāvīgais darbs pie datora mājās, bet tā tiek ieskaitīta. Un lekcijas ilgums ir viena akadēmiskā stunda.

I. L. Tad katru dienu viņi mācās vienu akadēmisko stundu.

A. B. Jā.

I. L. Un viņi mācās tādā veidā vienu semestri? Un tad 1. semestra beigās būtu A1, un 2. semestra beigās – A2?

A. B. Jā.

I. L. Par mācību materiāliem Jūs jau teicāt, bet vai ir kādi audiovizuāli materiāli? Filmas, videoklipi, piemēram? Es Jūsu kabinetā redzēju arī *Palīgā* kasetes.

A. B. Tas materiāls jau ir tehniski novecojis. Bet mēs izmantojam to, kas ir pieejams internetā, piemēram, latviešu dziesmas – gan tautasdziesmas, gan citas dziesmas. [Parāda dziesmu mapi – I. L.] Tie ir papildus vingrinājumi, kas nav iekļauti mācību grāmatā. No literatūras mēs izmantojam Ziedoņa epifāniju tulkojumus.

I. L. Es redzēju, ka Jums plauktā ir arī Nikoles Nauas un Ingas Klēveres-Velhli grāmata. Vai to Jūs arī izmantojat?

A. B. Nē, kaut kā nē, jo mēs neesam mēģinājuši pielāgot. No tām grāmatām, ko mēs izmantojam, jāpiemin arī lietuviešu-latviešu un latviešu-lietuviešu vārdnīca. Ap 7000 vārdu.

I. L. Kristīna arī teica, ka, mācot lietuvietim latviešu valodu, ir jābūt citai pieejai, salīdzinot ar citas valodas apguvēju. Vai Jūs arī tā domājat?

A. B. Jā.

I. L. Vai tas ir tāpēc, ka valodas mums ir ļoti līdzīgas?

A. B. Jā. Tieši tā. Jo iemācīt lietuvieti runāt latviski ir tas pats, kas iemācīt lietuvieti runāt žemaitiski. Vai latvieti latgaliski.

I. L. Vai semestra beigās studenti sasniedz A1 līmeni? Un gada beigās – A2? Vai tas pat varbūt ir augstāks? Jo man jau liekas, ka lietuvietim tas līmenis varētu būt augstāks nekā citiem.

A. B. Jā, sasniedz, un tā varētu būt. Jā, latviešu valoda būtiski atšķiras no citām svešvalodām.

I. L. Par mācību pieeju – Jūs jau smējāties par žemaišiem. Tas varētu nozīmēt, ka, mācoties latviešu valodu, liela uzmanība tiek pievērsta salīdzināšanai?

A. B. Jā, viens no maniem paņēmieniem ir izveidot latviešu valodu no lietuviešu valodas bāzes. No leksikas, pārveidot kopējo vārdu fonētiski latviski. Un tas darbojas.

I. L. Tas ir leksikā, bet gramatikā?

A. B. Gramatikā es balstos uz lietuviešu dialektiem, jo tas, kas ir latviešu literārajā valodā, bieži vien sastopams arī mūsu dialektos. Tāpēc viņiem ir vieglāk apgūt tieši to, kas atšķiras no lietuviešu literārās valodas.

I. L. Un kas studentiem sagādā grūtības, mācoties latviešu valodas gramatiku?

A.B. Sintakse.

I. L. Un pārējais tā kā ir diezgan viegli?

A. B. Nu es tā neteiktu, ka diezgan viegli, jo reizēm gadās tā, ka studenti latviešu valodu lietuvisko. Viņi izveido tādas formas, kādu latviešu valodā nav. Turklāt jāņem vērā to pašu vārdu atšķirīgās nozīmes, kas ir raksturīgas jebkuram līdzīgo valodu pārim, piemēram, krievu-poļu, krievu-ukraiņu, angļu-vāciešu, tāpat arī latviešu-lietuviešu.

I. L. Kāda, Jūsaprāt, ir gramatikas loma valodas apguvē? Cik tā ir nozīmīga, cik svarīga, liela?

A. B. Nevar teikt, ka tā nav svarīga, protams, ka tā ir svarīga. Cik liela? Es neesmu mērījis (*smejas*), bet tik un tā liela uzmanība gramatikai ir, mācot lietuvietim latviešu valodu. Vai otrādi.

Visgrūtākais no latviešu valodas morfoloģijas lietuvietim ir verbs.

I. L. Un laikam tieši I konjugācija?

A. B. Jā, tā var teikt, tāpēc mēs to mācām trešajā vietā. Pirmajā vietā būtu II konjugācija, tad III un tikai tad I konjugācija.

I. L. Bet ticiet man, es daru tieši tāpat, kad mācu ārzemniekiem latviešu valodu. Tas ir no objektīva grūtību viedokļa.

A. B. Jā, III konjugācija ir kompromiss starp II un I konjugāciju.

I. L. Jā, bet vairāk uz to vieglo pusi. Jo I konjugācija ir ļoti sarežģīta.

Kā Jūs vērtētu gramatikas saturu savā mācību līdzeklī? Vai gramatikas saturs ir pietiekams?

A. B. Nē, tas nav pietiekams, jo es esmu dzirdējis pārmetumus un tie ir pamatoti. Pietrūkst vairāk teorijas tieši par verbiem mācību grāmatā, bet tas ir tāpēc, ka šo mācību grāmatu es rakstīju sev, proti, lai man būtu mācību līdzeklis, mācot tieši latviešu valodu. Taču no šīs grāmatas ir ļoti grūti mācīties pašmācības veidā. Vēl otrs pārmetums bija tāds, ka vingrinājumiem nav dotas pareizās atbildes. Cilvēks, kas mācās viens pats, viņš nevar pārbaudīt, vai pareizi to ir izdarījis vai nē. Tad beigās ir jābūt pareizajām atbildēm.

I. L. Kā Jūs vērtējat gramatikas saturu citos mācību līdzekļos?

A. B. Godīgi sakot, es neesmu iedziļinājies tajos, neesmu salīdzinājis. Tāpēc es nevaru pateikt, kā es varētu vērtēt tos. Ja es būtu izmantojis tos, tad es varētu vērtēt.

I. L. Ja studentiem mācību procesā objektīvu iemeslu dēļ grūtības sagādā, piemēram, verbu I konjugācija, kā Jūs domājat, kā to var risināt? Vai strādā tas, ka Jūs nemitīgi praktizējat konkrētu gramatisko parādību, *drillējat* viena veida uzdevumus? Kā Jūs cīnāties, ja ir kāda problēma gramatikā? Kas palīdz, Jūsaprāt?

A. B. Palīdz teksti un to analīze. Tad, kad students var atpazīt formas pašā tekstā. Labi, ja tas ir literārs teksts, no daiļliteratūras. Tad ir vieglāk studentu ieinteresēt analizēt tekstu. Pirmo reizi tas ir jāizlasa, jāiztulko, un tad var ķerties pie analīzes.

I. L. Bet tas strādā, ja students ir tikai filologs?

A. B. Strādā visiem. Starp citu, ne filologi, īpaši informātiķi, labāk apgūst latviešu valodu un vispār valodas. Ir kaut kāda matemātiska domāšana.

I. L. Tagad es gribētu uzzināt par latviešu valodu kopumā Lietuvā. Kur māca? Es saprotu, ka tās ir piecas universitātes – divas Viļņā, Klaipēdā, Šauļos un Kauņā, pie Jums.

A. B. Jā.

I. L. Un kur ir vissenākās tradīcijas? Jums ir no 1922. gada, un tad tā bija Lietuvas Universitāte. Sanāk, ka Jums ir vissenākās tradīcijas?

A. B. Jā, tieši tā. Viļņas Universitāte par tautisko, par lietuvisko universitāti ir kļuvusi tikai no 1940. gada. Kad mēs atdabūjām Viļņu un kad Humanitārā fakultāte no šejienes tika pārcelta uz Viļņu, lai lituanizētu šo universitāti, jo pirms tam tā bija poļu universitāte. Agrāk, kad dibināja Viļņas Universitāti, tur lietuviešu valodas nebija, par latviešu valodu nemaz nerunājot. 1579. gadā tur valdīja latīņu valoda, un pēc tam – poļu valoda.

I. L. Un vai Jūs zināt, kas tagad notiek šajās universitātēs? Jo jums ir grūti ar studentiem. Un Šauļos ir Regīna Kvašīte, un es saprotu, ka tur arī tagad iet grūti ar studentiem. Kā ir Klaipēdā un Viļņā?

A. B. Nekas vieglāks nav arī Klaipēdā. Tur to māca Daļa Kiseļūnaite. Viņa arī sūdzējās, ka tur iet pagrūti, un pirms divām dienām [26.10.2015.] es sakontaktējos ar Latviešu valodas aģentūru, informēju, ka mums neizveidojās grupa šajā semestrī. Pirmo līmeni izvēlējās tikai 3 studenti, otro – tikai 1. Un tad viņi teica, ka citur arī sarūk latviešu valodas apguve.

I. L. Cik es esmu pētījusi, interesanti ir, ka sarūk ne tikai Lietuvā, bet arī citur Eiropā. Taču tajā pašā laikā Ķīnā latviešu valoda plaukst uz zeļ. Tā ka tur viss notiek pretēji nekā visur Eiropā.

A. B. Viņiem droši vien ir savi mērķi. Viņi tēmē uz Baltiju. Dabiski. Kāpēc samazinājās interese par latviešu valodu? Nu, jūs iedomājieties pati – ja iemācītos japāņu valodu Latvijā, nebūtu iespējas to izmantot. Kāda jēga mācīties? Turklāt ja latviešu valoda būtu dzirdama Lietuvā, piemēram, televīzijā vai radio, tad būtu jēga mācīties.

I. L. Tad tas varētu palīdzēt, ja?

A. B. Jā.

I. L. Jūs minējāt, ka latviešu valodu izvēlējās 3 studenti. Cik vajag, lai izveidotos grupa?

A. B. Tā kā šogad latviešu valodu atbalstīja Latviešu valodas aģentūra, tad bija jābūt vismaz pieciem studentiem grupā.

I. L. Bet atbalsts no Latviešu valodas aģentūras nav bijis vienmēr, vai ne?

A. B. Jā, šāds atbalsts bija pirmo reizi.

Bet oficiāli pie mums ieskaita grupu tikai tad, kad ir 20 cilvēki.

I. L. Bet tas ir nereāli – dabūt šādu studentu skaitu.

A. B. Bet mums tas ir izdevies, jo pavasarī bija 22 cilvēki. Un gandrīz katru semestri bija tādas palielas grupas. Šogad es nesaprotu, kāpēc tā. Vai bija par maz reklāmas, vai arī fakts, ka mēs neesam jau divus gadus veduši studentus ekskursijā uz Latviju. Tas arī tomēr darbojas.

I. L. Varbūt arī nav tik daudz to, kas aizbrauc apmaiņas programmā studēt Latvijā.

A. B. Tieši tā. Kaut vai tie, kas bija aizbraukuši, izveidoja Baltu klubu. Baltu klubs, mums par brīnumu, atjaunoja darbību šajā semestrī. Katru trešdienu vakaros viņi pulcējas, mācās latviešu dziesmas, runā par latviešu ēdieniem, skatās kino. Tas ir šeit, pie mums, Edvarda Valtera auditorijā, šajā pašā stāvā. Šo klubu vada studenti, kas ir mācījušies Latvijā. To apmeklē arī latvietes, kas šeit mācās. Nāk arī tādi, kas jau ir pabeiguši studijas.

Es vēl aizmirsu piebilst. Bija laiks, kad latviešu valoda bija obligāta lituānistikas studentiem. Vēlāk tā tika pabīdīta malā – gan šeit, gan Viļņā. Viļņā bija piedāvājums izvēlēties latviešu vai poļu valodu lituānistiem. Šeit [VDU – I. L.] latviešu valoda ir tikai ieteicama, ne obligāta.

I. L. Bet kurā laikā tā bija obligāta?

A. B. Padomju laikā un kādus padesmit gadus pēc neatkarības atgūšanas.

I. L. Un kad ir bijusi vislielākā interese, vislielākais studentu skaits, kuros laikos?

A. B. Tieši tad, kad latviešu valodu ieteica etnoloģijas studentiem, tā nebija obligāta, bet ieteicama. Tad bija pat 2 A līmeņa grupas.

I. L. Tie ir 90. gadi?

A. B. Nē, vēlāk. 2010. gadā.

I. L. Tad tas ir salīdzinoši nesen.

A. B. Jā.

KRIEVIJA (Sanktpēterburgas Valsts universitāte)

Daugaviete 2014 [intervija] – intervija ar Annu Daugavieti par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Krievijā, Sanktpēterburgas Valsts universitātē; intervija ierakstīta 2014. gada 31. jūlijā Salās (Lietuvā).

ANNA DAUGAVIETE (*Anna Daugavet*), anna.daugavet@gmail.com
Māca latviešu valodu Sanktpēterburgas Valsts universitātē 9 gadus².
Izglītība – zinātņu kandidāte (pēc Krievijas izglītības sistēmas)

I. L. Tu tiešām esi Daugavet? Es no sākuma domāju, ka tur ir kaut kas sajucis un tu esi Daugaviete.

A. D. Īstenībā man tagad vienkārši ir apnicis, bet reizēm sākumā, kad es tikai sāku mācīties latviešu valodu un braukāju uz Latviju, tad tiešām es mēdzu sacīt, ka mans uzvārds ir Daugaviete, bet no tā īstenībā nekas nesanāca, jo man latvieši diezgan ātri paskaidroja, ka tā kā man latviešu valoda nav dzimtā valoda, es nekāda latviete nekad nebūšu. Tas bija sen, tas bija ļoti sen.

I. L. Tātad tas, kas mani interesē, ir studenti A līmenī.

A. D. Aha. Tad varbūt tu paskaidrosi, kas ir A līmenis? Jo pie mums oficiāli tā nav. Es kaut ko esmu dzirdējusi, bet es neesmu droša, ka pareizi to identificēju.

I. L. Tie ir studenti, kas sāk no nulles, kas neko nezina latviešu valodā. Vai tā ir tava auditorija?

A. D. Vispār man liekas, ka tas ļoti bieži negadās, jo parasti es no nulles mācu cilvēkiem lietuviešu valodu. Parasti kāda cita no mūsu meitenēm – pasniedzējām – sāk latviešu valodas kursu no nulles, pēc tam aiziet radošajā atvaļinājumā un tad es to kursu paņemu. Tā ka no sākuma īsti nesanāk, bet laikam man kaut kādas divas grupas ir bijušas, kas sāka no nulles. Un īstenībā man tas nav ērti, bet ko lai dara.

I. L. Un Aleksejs Andronovs? Viņš sāk no nulles mācīt?

A. D. Viņš mums mācīja no nulles, bet pēdējā laikā es saprotu, ka viņam nepatīk mācīt valodas. Viņš, protams, kaut ko dara, bet oficiāli viņam tie kursi nav.

I. L. Bet viņa sieva [Everita Andronova] māca, vai ne?

A. D. Jā. Viņa tiešām sāk no nulles, no paša sākuma. Un ir arī citi pasniedzēji.

I. L. No kurienes ir jūsu studenti, kas mācās latviešu valodu? Viņi ir tikai no Krievijas vai arī kādām citām valstīm? Tie ir filologi?

A. D. Tie ir tikai filologi, viņi speciāli iestājas pie mums, jo pie mums jau no paša sākuma ir dalījums, piemēram, angļu filologi, franču filologi, un ir arī latviešu un

² Šeit norādīti dati, kas bija aktuāli intervijas brīdī.

lietuviešu filologi. Tā ka, kad viņi iestājas pie mums universitātē, viņi jau zina, ka tos četrus gadus viņi mācīsies latviešu valodu. Bet es neteikšu, ka visi tie cilvēki grib mācīties latviešu valodu, viņi grib iestāties pie mums universitātē, jo tā it kā ir viena no labākajām Krievijā un nav svarīgi, kāda tev ir specialitāte, galvenais, ka tev ir diploms, kur rakstīts, ka ir pabeigta Sanktpēterburgas Valsts universitātes Filoloģijas fakultāte. Cilvēki uzskata, ka, ja reiz viņi ir tikuši universitātē, tad varēs mainīt specialitāti. Bet ļoti reti tas cilvēkiem izdodas.

I. L. Tu teici, ka četrus gadus viņi mācās latviešu valodu.

A. D. Jā.

I. L. Bet tad jūs dalāt kaut kā valodu pa līmeņiem?

A. D. No mums neko tādu neprasa. Loģiski, ka ir 1. kursa studenti, 2. kursa studenti, un katrā kursā šīs zināšanas viņiem tiek paaugstinātas.

I. L. Un kāds ir stundu skaits?

A. D. Ja pirmajā kursā mums ir 5 nodarbības nedēļā (kopā sanāk 10 stundas). Otrajā varbūt 8 stundas, trešajā 6 un ceturtajā tad 4.

I. L. Un tas ir jāreizina ar nedēļām?

A. D. Jā, bet es tagad tos skaitļus neatcerēšos. Es varu pēc tam atsūtīt.

I. L. Vai jums ir izstrādāta kursa programma vai studiju plāns, pēc kura jūs vadāties?

A. D. Oficiāli tas viss ir, bet īstenībā tas ir ļoti atkarīgs no konkrēta pasniedzēja. Un katrs cilvēks dara to, ko viņš grib darīt. Un tas nav tikai ar latviešu valodu, ar lietuviešu valodu tas pats notiek. Tāpēc mums ir diezgan sarežģīti, kad kāds pasniedzējs vairs nemāca konkrēto grupu un tu viņu paņem, bet izrādās, ka viņi ir pieraduši pie cita mācību stila.

I. L. Tad sanāk, ka oficiāli programmas ir.

A. D. Jā, bet neviens viņas neskatās.

I. L. Vai tās ir pieejamas internetā?

A. D. Es nezinu, vai tās ir pieejamas internetā, jo mēs programmas nododam un pēc tam nezinu, kur viņas tālāk nonāk. Bet es varu tev aizsūtīt.

I. L. Kādus mācību līdzekļus jūs izmantojat?

A. D. Nikoles mācību grāmatu [N. Nauas un I. Klēveres-Velhli grāmata *Latviešu valoda studentiem*], jo tā tiešām ir ļoti laba, es vispār priecājos, ka tāda grāmata ir. Galvenais, ka tur ir ieraksti, jo tomēr ļoti svarīgi ir klausīties. Bet kamēr nebija

Nikoles mācību grāmatas, mēs izmantojām Arankas Lachazi grāmatu, kas ir sarakstīta kopā ar Dainu Nītiņu. Vispār tā ir domāta ungāriem, bet, kad mēs bijām studenti, tad vai nu Aleksejs vai pati Aranka to tulkoja krieviski, tos uzdevumus. Bet mēs nepaņēmām to daļu, kur gramatika tiek skaidrota. Mēs paņēmām tikai vingrinājumus, un joprojām mēs to izmantojam, tikai es to daru mazāk. Bet šī grāmata pie mums bija ļoti populāra.

Principā gramatiku mēs paskaidrojam paši, mums nav vajadzīga nekāda mācību grāmata, kur tiktu skaidrota gramatika, jo mēs paši zinām, kā to labāk darīt. Bet tas nav kaut kas, ko es izdomāju, bet gan es to visu stāstu par gramatiku tā, kā mums to mācīja Aleksejs. Varbūt es mazliet pamainu secību vai konkrētas tēmas ilgumu, bet princips ir tā, kā to izdomāja Aleksejs. Viņam bija disertācija par to, kā labāk aprakstīt latviešu valodu. Nu tas nebija tikai par latviešu valodu, jo viņš to salīdzināja arī ar lietuviešu valodas aprakstu, kurš viņam labāk patika. Un viņš arī dažas lietas mainīja. Viņam pašam bija jāmācās latviešu valoda, un viņš izdomāja dažas lietas, kā tās interpretēt, lai pašam būtu vieglāk mācīties. Un īstenībā tas ir daudz vieglāk. Tā ka visa gramatika mums ir no Alekseja.

I. L. Bet viņam ir tikai disertācija vai arī kāda grāmata vai gramatikas apraksts?

A. D. Jā, tas ir labs jautājums. Mums ir, un to var arī lejupielādēt mūsu mājaslapā. Un ir tādi latviešu-krievu vārdnīcas materiāli, bet bez vārdnīcas tur ir arī ļoti īsa gramatika. Bet pēc būtības tas ir, kā Aleksejs to saprot, un mēs to izmantojam. Un arī vārdnīcā tur ir citi principi, kā sniegt informāciju par vārdu gramatiskajām pazīmēm. Bet viņam ir arī vairāki raksti, un tos var atrast mūsu mājaslapā.

I. L. Vai jūs izmantojat arī kādus audiovizuālus materiālus?

A. D. Īstenībā bez tiem materiāliem, kas ir Nikolei, es kādreiz biju nopirkusi un izmantoju pasaku par Mazo princi. Tur bija arī dziesmas iekšā. Un mēs ar studentiem to vairākas reizes klausījāmies, analizējām, tulkojām un atstāstījām. To mēs izmantojām. Tagad gan es to vairs nedaru.

Bet vispār dziesmas mums ļoti patīk, sevišķi Aleksejam. Studenti pat sūdzējās, jo Aleksejs atnāca uz nodarbību un visu laiku studenti klausījās dziesmas. Viņi teica, ka tas nav slikti, bet to nevar darīt visu nodarbību.

I. L. Tu teici, ka tev patīk Nikoles grāmata. Kā tu vērtē gramatikas saturu mācību grāmatās? Šajā vai kādā citā.

A. D. Man īstenībā ļoti bieži nepatīk, kā tur tiek mācīta gramatika. Sevišķi man nepatīk, kā tur tiek mācīti verbi. Jo man liekas, ka tas ir pats sliktākais, ko var izdarīt, sākot skaidrot latviešu valodas verbu no II konjugācijas, jo krievu valodas runātājiem un, domāju, arī poļiem, tāpat kā jebkuram citam, kuram dzimtā valoda ir kāda no indoeiropiešu valodām, kurā ir saglabājusies konjugēšana, mums ir nedabiski tās tukšās galotnes vienskaitļa 2. un 3. personā. Un es atceros savus pirmos iespaidus, man likās, kā tā var būt. Un cilvēki, protams, mācās, bet tas ir grūti tīri psiholoģiski. Tas ir pirmais iemesls, kādēļ nedrīkst sākt no II konjugācijas. Bet ir arī tāda lieta, ka visvienkāršākā ir III konjugācija. Es domāju tos verbu, kur konjugējot ir -a 3. personā un kur ir garumi daudzskaitlī. Tā ir visvienkāršākā sistēma, jo tur ir ļoti maz miju, un tur nerodas jautājums par to, vai ir galotne vienskaitļa 2. personā. Un

man liekas, ka visprātīgāk ir sākt konjugēšanu no tādiem verbiem kā, piemēram, *sacīt*, iemācīties visas galotnes un pēc tam skaidrot I konjugāciju. Ja tu zini III konjugāciju, tad ir viegli saprast, ka I konjugācija ir tāds saīsināts variants. Un pēc tam paskaidrot, kādi tur ir likumi, no kā ir atkarīgs, vai tur būs tā vienskaitļa galotne 2. personā vai nebūs.

I. L. Bet tu domā par to galotni vienskaitļa 2. personā, piemēram, tādiem verbiem kā *dzīvot* (*es dzīvoju, tu dzīvo*)?

A. D. Ā, nu ja, un pēc tam paskaidrot, ka ir tādi verbi kā *dzīvot*, un analizēt, un ka šiem verbiem nav jāskatās, ka tie beidzas ar garo patskani. Tas ir visšausmīgākais, ka tās formas beidzas ar garo patskani.

I. L. Piemēram, *spēlēt*.

A. D. Jā, un cilvēkiem jūk *strādā* un *zina*.

Bet ja mācītu tā, kā es tagad piedāvāju, tad viņiem nejuks vai juks mazāk. Un tikai pēc tam, kad jau viņi jau mācēs locīt tādas darbības vārdus kā *zināt*, un atrod, kur nebūs galotnes 2. personā, piemēram, *sit*. Un tikai pēc tam paskaidrot, ka ir tādi darbības vārdi kā *dzīvot* un *strādāt*, kas ir tādi paši kā *sist*, ka tur ir tādas pašas galotnes, tikai *strādā* un *dzīvo* beidzas ar garo patskani. Un galvenais, ka tas garais patskanis ir piedēklis, tā nav nekāda galotne.

I. L. Bet tā ir tava sistēma vai no Alekseja Andronova aizgūta sistēma, un viņš tevi tā mācīja?

A. D. Tagad to ir grūti atcerēties, bet man liekas, ka es to pati būšu izdomājusi, ka vajag sākt no III konjugācijas. Īstenībā mums ir mazliet cita sistēma, mēs sakām, ka ir īsā un garā konjugācija. Tur, kur ir garumi galotnēs daudzskaitlī, tā ir garā konjugācija, un kur garumu nav, tā ir īsā konjugācija. Kad es sāku mācīt latviešu valodu, es izdomāju, ka jāsāk būtu no tās garās konjugācijas un pēc tam var skaidrot īso, kur ir visādi papildus likumi.

I. L. Un kā tev šķiet, tas darbojas?

A. D. Jā, jo vismaz tā var kaut ko paskaidrot un kaut ko iegaumēt. Bet ar Alekseju ir tā, ka viņš uzskata, ka visi ir tikpat gudri kā viņš – uzreiz vienas nodarbības laikā apraksta to visu sistēmu. Viņam tas ļoti patīk, viss ir skaidrs. Var iet mājās, studenti visu ir sapratuši. Un nākamajā nodarbībā jau varēs to visu locīt. Varbūt ne runāt, bet locīt viņi noteikti varēs visu.

I. L. Un par lietvārda locījumiem tev arī ir kaut kas sakāms?

A. D. Reizēm es aizmirstu, ka latviešiem tā sistēma atšķiras no tās, ko Aleksejs ir izdomājis. Viņš izšķir drusku vairāk deklināciju. Varbūt tas īsti nav vajadzīgi, jo tur sanāk, ka viņš šķir atsevišķi kādu deklināciju tipu, kur ir tikai daži vārdi.

I. L. Tos, ko mēs par izņēmumiem saucam, ja?

A. D. Jā, bet tā ir vieglāk iegaumēt, un tas izskatās loģiskāk. Par tām deklinācijām man mēdz būt tāda problēma ar tiem studentiem, kurus es paņemu, kad kāda cita kolēģe, kas viņus mācīja, ir aizgājusi atvaļinājumā, un mācību procesā tomēr orientējusies pēc tradicionālajiem nosaukumiem (1. deklinācija, 2. deklinācija utt.). Bet es nezinu, kas ir 1. deklinācija, kas ir 2. deklinācija, jo mums ir ā-celmi, ī-celmi. Sieviešu dzimtes ā-celmi, vīriešu dzimtes ā-celmi.

I. L. Nu jā, jo jūs vienkārši mācāt pēc celmu formām, nevis galotnēm.

A. D. Es pēc tam studentiem ilgāku laiku saku, es nezinu, kas tā ir – 6. deklinācija (*smejas*).

I. L. Aleksejs arī māca pēc celmu sistēmas?

A. D. Jā. Tā ir viņa sistēma. Mums visa latviešu valodas gramatika, kādu es zinu, kāda man ir galvā, es domāju, ka tas viss nāk no Alekseja, vismaz 95 procenti noteikti. Varbūt kaut ko vairāk no fonoloģijas es pati uzzināju vai izdomāju, bet vispār tas viss nāk no Alekseja.

I. L. Nu jā. Es gan saviem studentiem nemācu pēc celmiem, bet man nav filologu, tāpēc domāju, ka tā ir vieglāk.

A. D. Nu varbūt nevajag skaidrot, kas ir celms, bet nu jā, var tur numurus salikt.

I. L. Bet tas jau nav slikti, tā ir vienkārši cita sistēma.

A. D. Tur galvenais nav tie nosaukumi, bet gan, kādi vārdi pieder.

I. L. Tad varbūt ir vieglāk sieviešu dzimtes vārdus acs, auss, sirds iemācīt. Ja jūs strādājat ar Nikoles grāmatu, vai četros gadus stundu skaits ir pietiekams, lai apgūtu visu gramatiku?

A. D. Tas ir ļoti atkarīgs no tā, cik ilgi tu gribi ar to strādāt. Piemēram, kad Everita ar to pašu grāmatu strādāja ar tiem pašiem studentiem, viņiem tas sanāca ļoti ātri, bet mēs pēc tam to pašu laiku, kuru viņi sēdēja, es nezinu... Nu, mēs pēc tam kādas 5 nodarbības sēdējām tikpat ilgi kā visu pārējo. Varbūt tāpēc, ka tās pašas valodas runātājam (šajā gadījumā Everitai) tas izklausās vieglāk nekā pārējiem. Bet man bija svarīgāk katru vārdu izanalizēt un atkārtot. Un mēs sēdējām ilgāk. Principā ar to vienu grāmatas nodarbību tu vari darboties gan vienu nodarbību, gan arī divas nedēļas. Un var izdomāt arī kādus papildus vingrinājumus. Vai arī par to, ko mēs klausāmies, var taču atstāstīt, iemācīties no galvas vai rakstīt kādu diktātu. Tā ka tas ir ļoti atkarīgs no pasniedzēja. Bet principā, protams, nepietiek, jo pēc tam jāmeklē kaut kas cits. Nu, varbūt, ilgākais, 2 gadus var strādāt ar grāmatu, bet es šaubos, tomēr laikam kādu pusotru gadu.

I. L. Kāda, tavuprāt, ir gramatikas loma valodas apguves saturā?

A. D. Milzīga. Es nevaru bez gramatikas. Es ticu, ka tiešām ir kādas sistēmas, kur var iemācīties valodu, neapzinoties gramatiku, bet es tā nevaru, un es tā nemāku arī mācīt. Es domāju, ka, protams, mani studenti ir filologi, tāpēc man ir vieglāk, jo viņiem tāpat būs jāmācās šīs lietas. Bet man ir aizdomas, pat ja viņi nebūtu filologi, es vienalga būtu mēģinājusi kaut ko izstāstīt arī par teoriju, cik man to vajag valodas mācīšanai, jo tā droši vien ir mana problēma, bet es nepateikšu kādu teikumu, ja es nebūšu droša par formām. Un lietuviski tas vispār ir traki, jo, ja es neesmu droša par uzsvāru, es vispār neteikšu to vārdu. Tā ka es bez tās gramatikas nevaru.

I. L. Kā tu domā, vai var paaugstināt kvalitāti latviešu valodas apguves procesā, ja visu laiku drillē viena veida uzdevumus vai arī ja nemitīgi tiek labotas kļūdas?

A. D. Oi, es nezinu. Vienīgais, ko es visiem saku – ka valoda ir tāda lieta, ka jāsēž mājās un jāmācās, un daudz jāmācās no galvas. Diemžēl tur neko nevar darīt. Man tas pašai nepatīk. Ja tu gribi, lai tev ir tā valoda, tu to darīsi. Tāpēc es baidos, ka tur ir tādas nepatīkamas lietas, no kurām tu nevari aizbēgt, kaut gan es gribētu.

I. L. Cik ilgā laikā tu pati iemācījies latviešu valodu?

A. D. Nu, tur ir tā, ka es gadu vai divus Pēterburgā mācījos, tas bija tāds kā papildus kurss. Tas nebija nopietni, bet mēs, kā saka, bijām ļoti lieli entuziasti. Un man tas bija ļoti svarīgi. Un tur es laikam iemācījos visu gramatiku, izņemot varbūt kādas mazas lietas. Un pēc tam es aizbraucu mācīties uz Latviju, un tur es tikai mācījos klausīties un saprast pēc dzirdes, kas bija šausmīgi grūti. Tajā laikā vēl nebija tik daudz iespēju kaut ko klausīties. Latvijā tas bija trešais gads, un man liekas, ka es tā tiešām brīvi sāku justies divus gadus pēc tam, kad biju atbraukusi uz Latviju mācīties. Tas ir, kad es nākamajā vasarā atbraucu, es tur pavadīju veselu gadu, pabeidzu universitāti, mācījos piektajā kursā Pēterburgā, pēc tam vasarā atbraucu, un tad man beidzot radās sajūta, ka es tomēr protu to valodu un varu brīvi sarunāties. Bet tur ir tā, ka man bija laiks un es teorētiski visu zināju, un man galvā bija tie teikumi, kurus es gribu pateikt, bet man ļoti grūti bija to teikumu izrunāt, jo saskaņot tos garumus ar atsevišķu vārdu izrunu, ar visu teikuma intonāciju. Jo, ja vajag kādu vārdu atsevišķi izrunāt, tu pareizi izrunāsi, bet, ja tev vajag to vārdu izrunāt ar visu teikumu, tur teikumā iekšā, tad īso patskaņu vietā tev rodas gari patskaņi un kaut kas šausmīgs notiek, un man tas laikam sāka zust tikai pēc četriem gadiem, ja no paša sākuma skatās. Tātad laikam vajadzēja četrus gadus, bet nu grūti spriest par to. Nezinu, es tagad laikam neko nedaru, lai tā valoda man būtu labāka, kaut gan, ja māca valodu, tad ir kaut kadas iespējas to papildināt. Nezinu, varbūt es arī pēc tam drusku mācījos.

I. L. Kas jūsu studentiem sagādā grūtības, kad viņi apgūst latviešu valodas gramatiku?

A. D. Nu, varbūt verbi, jo tur tās grūtības ir objektīvas. Es nevaru iedomāties, ka kādam cilvēkam tas nesagādātu grūtības. Protams, krievvalodīgiem cilvēkiem tie ir garumi, bet es tagad nedomāju garumzīmes, jo tas ir atsevišķs jautājums. Es tagad domāju tieši izrunu. Un, protams, ir grūti atcerēties, kur ir tie garie patskaņi, un grūti arī izrunāt.

I. L. Tu domā šeit arī par uzsvaru fonētikā?

A. D. Uzsvars nav tik grūti, lai gan reizēm tur var būt grūtāk, nekā varētu likties sākumā. Bet skaidrs, ka krieviem būs grūti izrunāt tos garos un īsos patskaņus. Es zinu, ka daudzi pat necenšas to darīt, bet mēs to ļoti prasām studentiem, lai viņi to tomēr iemācītos. Un es atceros, ka man bija tā, ka cilvēks sevišķi labi nemācēja runāt, gramatiku tā sevišķi labi nezināja, bet, kad viņa lasīja tekstu, tas izklausījās brīnišķīgi. Nezinu, cik tas ir svarīgi. Es vairs neprasīju neko lasīt skaļi, jo es zināju, ka man patiks, kā tas izklausīsies. Taču citas lietas ir svarīgas.

Bet par garumiem es vēl atsevišķi varētu teikt (par garumiem, nevis par garumzīmēm), ka es uzskatu, ka tas ir pats svarīgākais jautājums, kad cilvēki sāk mācīties latviešu valodu. Es visiem saku, ja jūs nezināsi, kur ir tie garumi, jūs nemācēsiet pateikt gramatiskās formas. Varat uzskatīt, ka pusi no latviešu valodas jūs nezināsi.

I. L. Ko tu domā ar garumu?

A. D. Garie patskaņi.

I. L. Varbūt tu tā saki tāpēc, ka tev fonoloģijā ir disertācija. Tā varētu būt?

A. D. Nu, man patīk, ja nav tik šausmīgs krievu akcents. Un vispār man nepatīk, ka cilvēki runā ar akcentu. Protams, ka vispār bez akcenta nevar runāt, bet tomēr var pacensties, lai tas akcents ir mazāks. Man tas nepatīk. Un galvenais, ka tiešām ir ļoti daudzas formas – gan substantīvu, gan verbu –, kuras atšķiras ar to, vai tur ir īsais vai garais patskaņis. Un tāpēc tādas lietas ir jāzina.

I. L. Un kas taviem studentiem ir viegli latviešu valodas gramatikā?

A. D. Nu, tomēr tā valodas struktūra ir ļoti līdzīga krievu valodai, kaut gan ir arī tā, ka cilvēki ir pieraduši mācīties angļu, franču un vācu valodu, un viņiem uzreiz liekas – ja viņi mācās svešvalodu, tad tas nozīmē, ka tai svešvalodai ir jābūt pavisam citādai. Un var būt pat tā, ka viņiem var būt pat grūtāk, jo tā valoda nav tāda, kā viņi ir gaidījuši. Un vajag laiku, lai viņi saprastu, ka īstenībā...

I. L. Ka īstenībā ir ļoti daudz līdzību.

A. D. Jā, tieši tā.

I. L. Kādu pieeju vai metodi tu izmanto mācību procesā? Tu māci komunikatīvi?

A. D. Nu, komunikatīvi tas laikam nav, jo varbūt es nejutos tik brīvi, kad runāju. Es arī zinu, ka nekad nerunāšu brīvāk kā Everita.

Man galvā nav teorijas par valodas mācīšanu. Vispār Pēterburgas universitātes pozīcija – varbūt tā nav oficiāla, bet es zinu, ka šāds viedoklis ir ļoti daudziem pasniedzējiem mūsu universitātē – ka tomēr mēs neesam pedagogi. Studenti ir mūsu kolēģi, kuri, kā mēs ceram, tālāk arī kaut ko pētīs (lai gan tā nav realitāte) kopā ar

mums. Tad mēs ar studentiem sazināties kā ar kolēģiem, nevis kā ar bērniem, kuriem kaut kas jāmāca.

Bet par metodēm es tiešām neko nevaru teikt, jo man laikam nav tādu jēdzienu. Protams, es esmu daudz ko dzirdējusi, bet es nedomāju par metodēm.

I. L. Kas ir pirmie gramatikas elementi, ar kuriem tu sāc latviešu valodas apguves procesa sākumposmā? Kas ir tas, ar ko jūs sākat tieši gramatikā?

A. D. Tur ir tā lieta, ka es sen neesmu mācījusi latviešu valodu no nulles.

I. L. Vai tas ir kāds īpašs lietvārda locījums vai locījumi vispār?

A. D. Kas man tiešām ir no komunikatīvās pieejas, es mācu pa atsevišķiem locījumiem. Biežāk gan es to daru, mācot lietuviešu valodu, bet ar latviešu valodu būtu tas pats. Tas pats ir arī, es neatceros, kā tur ir Nikoles mācību grāmatā, jo īstenībā es nepievēršu uzmanību gramatikai tajā mācību grāmatā, bet es tagad varu atcerēties, ka tajā Nītiņas mācību grāmatā, tur pat atsevišķas stundas ir veltītas atsevišķiem locījumiem. Sākumā, man liekas, ņem lokatīvu, tālāk akuzatīvu. Man tas patīk.

I. L. Tas ir arī veids, kā es strādāju Latvijā.

A. D. Un man liekas, ka Aleksejs tā nedarītu. Jo viņš sākumā visu pastāsta, un tā ir tava problēma, kā to iegaumēt.

I. L. Jā, viņš iedod kopainu.

A. D. It kā mums tā bija praktiskā valoda, bet tomēr mēs bijām un tagad esam Valodniecības teorijas katedrā, un mums bija svarīgi arī teorētiski zināt, kāda ir tā latviešu valoda. Tā ka tam bija jēga, ka viņš uzreiz visu paskaidro.

I. L. Vai ir kādi gramatikas elementi, kam jūs īpaši pievēršat uzmanību, kad jūs mācāt latviešu valodu? Tie tad laikam ir verbi?

A. D. Jā.

I. L. Kāda veida uzdevumi dominē gramatikas mācīšanā? Tie ir tulkošanas vai formveidošanas uzdevumi, vai varbūt daudzatzbilžu testi?

A. D. Testi tie noteikti nav. Pārējais laikam ir – gan Nītiņas, gan Nikoles mācību grāmatā. Bet man pašai vispār ļoti patīk klausīties, jo man pašai tas kādreiz bija ļoti sarežģīti, un tieši tāpēc es pēc iespējas vairāk mēģinu dot paklausīties. Un kad mēs klausāmies, mēs to visu pierakstām (parasti es aicinu studentus pie tāfeles, katram liekot rakstīt vienu teikumu). Un rakstot mēs pārbaudām, vai tur viss ir *okei*, tulkojam to teikumu un analizējam gramatiskās formas. Ja kāda forma ir interesanta, mēs varam to palocīt.

Annas Daugavietes komentārs par dzimtās vai nedzimtās valodas pasniedzēju valodas apguves sākumposmā.

Pasaulē ir plaši izplatīta prakse, ka kādu valodu pasniedz cilvēki, kuriem tā ir dzimtā, un es saprotu, ka ir vietas, kur pasniedzējiem nevarētu būt tāda pati dzimtā valoda kā studentiem, bet man liekas, ka pašā sākumā pasniedzējam ir jābūt tās valodas runātājam, kāda ir dzimtā valoda studentiem, jo viņš pats ir mācījies to svešvalodu un viņš zina visas grūtības, un viņam ir vieglāk paskaidrot studentiem, kā tos jautājumus atrisināt. Un kā labāk iegaumēt kaut kādas lietas, un kā labāk izrunāt kaut kādas skaņas. Un viņš vienkārši var kaut ko ieteikt pēc savas pieredzes, ko, protams, tās svešvalodas runātājs nevar, jo viņam tomēr vairākas lietas liekas acīmredzamas. Bet par tiem pasniedzējiem, kas ir tās valodas runātāji, īstenībā es vēl gribēju pateikt, ka tas ir ļoti labi – mācīties no tādiem cilvēkiem tad, kad tu jau zini gramatiku, kad tu apmēram vari iedomāties, kā tas viss izskatās, kad tev ir savs iespaids par to valodu. Tu jau pats proti kaut ko darīt arī patstāvīgi, bet tev vajag praksi, tev vajag vienkārši runāt, tev vajag uzzināt kaut ko par tādām lietām, kuras var pastāstīt tikai kāds, kas ir piedzimis tajā valstī, piemēram, par literatūru, par kultūru, par svētkiem, par ēdieniem. Protams, es pati nekad nevarēšu to pastāstīt. Un tad, protams, vajag to cilvēku, kuram tā valoda būtu dzimtā. Bet ja mēs esam pašā sākumā un mums ir jā māca gramatika, lasīšana un izruna, tad vajag pasniedzēju, kuram dzimtā valoda būtu tāda pati kā studentiem.

ASV(Vašingtonas Universitāte Sietlā)

Grīnberga 2014 [intervija] – intervija ar Ivetu Grīnbergu par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu ASV; intervija ierakstīta 2014. gada 1. septembrī Rīgā.

IVETA GRĪNBERGA, ivetag@uw.edu

Māca latviešu valodu Vašingtonas Universitātē Sietlā no 2005. gada, bet kopumā latviešu valodu māca jau vairāk nekā 20 gadus.

Izglītība – Mg. philol. Šobrīd raksta disertāciju par Amerikas latviešu valodas apguvējiem (etniskā mantojuma valoda)³.

I. L. [Pastāsta par disertācijas ieceri. – I. L.]

I. G. Bet es domāju – nu labi, lingvistiskais aspekts, bet latviešu valodu jau nevar bez morfoloģijas iemācīt.

I. L. No kurienes ir jūsu studenti? Vai viņi ir tikai no Amerikas?

I. G. Viņi ir tikai no Amerikas, bet manā klasē ir divu veidu studenti. Vieni ir amerikāņi, kam iepriekš nav bijusi nekāda saskarsme ar latviešu valodu. Otri ir tā saucamie latvieši kā etniskās valodas apguvēji, kuriem ir bērnībā bijusi saskare ar latviešu valodu, dažkārt ļoti pasīva, viņi ir klausījušies vai kaut kādus dažus vārdus zina. Man, piemēram, bija viena meitene, kura atnāca uz klasi un teica, es zinu divus vārdus – *ābols* un *bumba*. Mēs vēl domājām, kāpēc tie abi divi ir apaļi, kāpēc viņa tieši šos zina. Un tad viņa iemācījās latviešu valodu. Jā, tā ka principā amerikāņi, bet tie varētu būt vai nu bez šīs saskarsmes ar latviešu valodu, vai arī etniskā mantojuma studenti.

Studenti nav filologi. Publika ir dažāda – var būt vēsturnieks, arī kāds valodnieks.

I. L. Bet viņi mācās atsevišķās grupās?

I. G. Nē, viņi mācās kopā. Tā ir viena no grūtībām.

I. L. Tad jau, objektīvi vērtējot, tiem etniskā mantojuma studentiem ir vieglāk?

I. G. Viņiem ir dažādas priekšrocības, bet nevarētu teikt, ka pilnīgi un galīgi viņi ir tie veiksmīgākie, jo dažkārt pilnīgs amerikānis ir daudz veiksmīgāks par šādu studentu.

I. L. Jūs dalāt A1 un A2? Es pēc programmām tā sapratu.

I. G. Nu Amerikā nav šo līmeņu, un universitātē nav tādu prasību noteikt. Tur ir sava līmeņu sistēma. Tos visus, protams, var pielīdzināt, bet man nav nekādas prasības no universitātes dalīt kaut kādos līmeņos. Tas ir man galvā, protams, mācot. Man ir pirmā gada studenti, otrā gada un trešā gada studenti. Pirmo gadu beidzot, viņi sasniedz kaut kādu A2, es teiktu. Otro gadu beidzot, jau B2 vai dažkārt B1 tikai. Tas ir ļoti atkarīgs no pašiem studentiem.

³ Šādi dati bija aktuāli intervijas brīdī.

I. L. Cik ir stundu skaits?

I. G. Tāpat mācību gads tiek dalīts 3 semestros. Un katru semestri ir 10 nedēļas, un valodas nodarbības notiek katru dienu, tāpat 5 reizes nedēļā, un stunda ir 50 minūšu gara. Un tikpat ir paredzēts mājas darbiem vēl katru dienu un vēl dažādām citām lietām. Tā ka diezgan intensīvi notiek tā valodas apguve.

I. L. Kurša apraksts ir tas, ko jūs man atsūtījāt? Un pēc tā jūs arī vadāties?

I. G. Jā.

I. L. Kādus mācību līdzekļus jūs izmantojat?

I. G. Es izmantoju Nikoles Nauas *Latviešu valodu studentiem*, kuras projekta autore es pati biju, tur ir vairākas manas idejas iekšā, man šī grāmata ļoti patīk. Un ļoti patīk arī studentiem. Un, protams, *viskautko* klāt – savus materiālus, jo ar to [grāmatu – I. L.] nepietiek.

I. L. Vai jūs izmantojat arī audiovizuālos, e-vides materiālus?

I. G. Viskautko, un tas tiek variēts. Es tā īsti nevaru pateikt. To, ko es pagājušogad izmantoju, varbūt es neizmantošu nākamajā gadā, jo viss mainās tik ātri mūsdienu laikmetā. Protams, dziesmas ļoti daudz, un tās var atrast *Youtube*, protams, vai *dziesmas.lv*. Jā, viskautko, kas vien iespējams.

I. L. Kā jūs vērtējat gramatikas saturu mācību grāmatās? Jūs strādājat ar Nikoles grāmatu. Jums viņa arī ļoti patīk. Kā jūs vērtējat gramatikas saturu tajā?

I. G. Neviena grāmata nav ideāla, es tādu vēl neesmu atradusi. Bet es domāju, ka Nikoles grāmatā ir diezgan sistemātiski izklāstīta latviešu gramatika, turklāt vēl šis dalījums formālajā un funkcionālajā gramatikā, kas man ļoti patīk un kas ir vajadzīgs studentiem. Ja es mācu formu, tad es mācu, kur šo formu lietot, nevis tikai pliku formu. Tāpat man ļoti patīk šis aspekts Nikoles grāmatā. Iepriekš es lietoju Šalmes *Dialogu* [acīmredzot *Do it in Latvian* – I. L.]. Tā jau ir ļoti sen uzrakstīta grāmata, bet arī varētu teikt, ka diezgan sistemātiski. Pārējās visas ir pilnīgi garām grāmatas, visas tur Ašjas Svarinskas un tā tālāk, kas ir [domātas – I. L.] interesentiem, kas ir precējušies ar latviešiem vai kaut kādā citā sakarā kaut ko nedaudz grib uzzināt par latviešu valodu. *Palīgā* visi un tie, es ļoti kritiski uz tiem skatos.

I. L. Vai jūsu noteiktajā stundu skaitā ir iespējams apgūt to gramatikas apjomu, kas ir mācību grāmatās vai kursu programmās?

I. G. Ir iespējams. Jo uz manām latviešu valodas stundām nāk ļoti motivēti studenti. Tie, kas nav motivēti, tie vienkārši nepiesakās uz tādu eksotisku valodu, kāda ir latviešu valoda. Jā, protams, ka ir iespējams. Un ja vēl par to maksā lielu naudu, tad ir vēl vairāk iespējams. Amerikā ir tā, ka tu par savām studijām maksā ļoti lielu naudu, tur nevar būt, ka tu ierodies uz stundu, neizpildījis mājasdarbu vai tu špiko

kontroldarbā – tas nav iespējams. Tās visas man ir lielas priekšrocības, bet arī no manis prasa tajā pašā laikā.

I. L. Šo gramatikas saturu jūs apgūstat tajos trijos gados?

I. G. Patiesībā divos gados. Trešais gads ir literatūras lasīšana, oriģinālliteratūra latviešu valodā vai kas cits, vai kādas ļoti sarežģītas gramatikas formas, ja tādas nāk iekšā tekstā, bet principā divos gados apgūst visu.

I. L. Kāda, jūsuprāt, ir gramatikas loma valodas apguves saturā?

I. G. Ļoti liela gramatikas loma ir, bet, kā jau es teicu, to nevar mācīt – tikai formu, ir jāpaskaidro, kāpēc tā forma ir vajadzīga; un, tā kā latviešu valoda ir ļoti lokana valoda, teiksim tā, ļoti daudz ir konjugācijas un deklinācijas, dažādas galotnes, locījumi un tā tālāk. Es noteikti domāju, ka latviešu valodu nevar mācīt balstītu uz komunikatīvo pieeju. Es domāju, ka to jau tagad pamazām atzīst, ka tas bija kaut kas ne tik pareizs vai arī neparasta sapratne, nepareizi saprastu komunikatīvo pieeju, jo komunikatīvā pieeja var būt arī ar daudz gramatikas vingrinājumiem un tā tālāk.

I. L. Kā jūs domājat, vai kvalitāti var paaugstināt, ja jūs drillējat visu laiku kāda viena veida uzdevumus vai arī ja jūs nemitīgi labojat studentam kļūdas? Vai tas ietekmē kvalitāti? Vai tādā veidā var paaugstināt kvalitāti?

I. G. Drillējot jā, jo tas ir pieaudzis cilvēks, students ir vismaz 18 gadus vecs un vecāks, tātad uz viņu darbojas tas, kā pieaudzis cilvēks mācās valodu, un tas ir drillējot, viņš vairs nemācās kā bērns. Jā, drilli ir ļoti svarīgi. Viens no pamatiem.

I. L. Un kļūdu labošana?

I. G. Kļūdu labošana ir, teiksim tāda ļoti, ļoti jūtīga lieta. Dažkārt, ja tu sāc labot kļūdas, tu vari panākt to, ka viņš tev vairāk nerunās vai baidīsies runāt un tā tālāk, vai jutīsies slikti, un īpaši jūtīgi ir amerikāņi šajā ziņā. Ka viņiem vienmēr vajag kaut ko pozitīvu. Kļūdu analīze, protams, ir pieeja, kā mēs pētām, kā notiek valodas apguve, bet tāda tieša kļūdu labošana nav ieteicama.

I. L. Kas studentiem sagādā grūtības, kad viņi apgūst latviešu valodu?

I. G. Es teiktu, ka akuzatīva locījums visvairāk. To es esmu novērojusi. Protams, lietas, kas viņu dzimtajā valodā nav, teiksim, angļu valodā nav tiešais objekts, kas ir akuzatīvs. Tad viņi arī nesaprot, kāpēc *tā ir kafija, es dzeru kafiju*. Tas ir visgrūtākais, bet atkal kļūdas ir ļoti individuālas. Tas arī ir fakts. Ir tādas, kas ir kopīgas visiem, kam ir angļu valoda pirmā valoda, bet vēl – ļoti individuālas, to es aizvien vairāk saprotu. Būtībā tagad tās jaunākās tendences ir, ka pēta valodas apguvi katram indivīdam, tā saucamās *case studies*, latviski *gadījumu studijas*. Es pilnīgi piekrītu, jo dažkārt tās kļūdas ir tik individuālas, ka nevar pat izskaidrot, kāpēc.

I. L. Kas studentiem nesagādā grūtības?

I. G. Darbības vārds diezgan viegli. Jā, angļiski runājošajiem – darbības vārds viņiem aiziet ļoti viegli.

I. L. Pilnīgi visas konjugācijas?

I. G. Pirmā konjugācija varētu būt izņēmums, bet nu tās, kas ir otrā, trešā, jā, pavisam viegli.

I. L. Nu jā, jo tur mums vismaz ir kaut kāda sistēma.

I. G. Latviešu valodā jau nav daudz izņēmumu principā. Par to viņi arī brīnās, jo ir valodas, kurās ir ļoti daudz izņēmumu.

I. L. Lai gan man jau liktos, ka visa pirmā konjugācija ir viens liels izņēmums.

I. G. Man ir tāda sistēma, kā es mācu pirmo konjugāciju, un strādā. Man ir sadalīts tā kā 7 apakšgrupās, un tad viņi apgūst šos 7 tipus, tad viņi to arī var iemācīt [iemācīties – I. L.].

I. L. Varbūt varat sīkāk kaut ko pastāstīt par šiem 7 tiem?

I. G. Pirmie divi tipi ir tie, kuriem otrajā personā ir galotne *-i*, piemēram, *kļūst, es kļūstu, tu kļūsti*. Es gan no galvas tā nevaru, man vajag kādas piezīmes. Otrais tips arī ir, kur 2. personā ir galotne *-i*, un tad pārējie pieci, kur nav, bet kur notiek mijas, piemēram, *es augu, tu audz, g – dz*, tad *k – c* mija. Tad ir *ēst – es ēdu, tu ēd. Braukt* ir pie pēdējā tipa, jo *es braucu, tu brauc, viņš brauc*. Tas ir pie grupas, kur 2. un 3. personā ir vienādas formas. *Es lūdzu, tu lūdz, viņš lūdz*. Tas ir tāds piektais tips. Nu jā, tāpat 7 tipi un patiesībā, ja tos visbiežāk lietotos 1. konjugācijas darbības vārdus pasaka priekšā, ko nepasaka mūsu vārdnīcas diemžēl, kura konjugācija tā ir, pasaka priekšā, pie kura tipa pieder šis darbības vārds, tad tādā veidā viņi iemācās.

I. L. Es jau domāju, ka tips ir jāpasaka, jo to jau nekādā veidā viņi paši nevar...

I. G. Jā, tas ir jāpasaka. Un tad mēs taisām tādu tabulu. Un viņiem ļoti patīk. Un tad viena no tādām tiešām grūtām lietām, un te parādās priekšrocība tiem etniskā mantojuma valodas studentiem, ir pirmās konjugācijas priedēkļu apguve, *ieiet, iziet, uzbraukt, nobraukt, aizbraukt, atbraukt*, šie *apēst* un *izlasīt*, pabeigtas darbības, šie priedēkļi pirmās konjugācijas vārdiem ir ārkārtīgi grūti. Tos es vēl tā īsti neesmu sapratusi, kā iemācīt. Nu, protams, atkal atlasa tos visbiežākos gadījumus, piemēram, *grāmatu var izlasīt, tēju var izdzert*, bet *maizi var apēst, nopirkt kaut ko var*, ja ir pabeigta darbība, *es vakar nopirku kaut ko*, tad viņi *nopirku, nopirku, nopirku* ir atkārtots vairākas reizes, tad viņi atceras to, ka ir nevis *izpirkt* vai *sapirkt*, bet ir *nopirkt* un ir *izdzert* vai *izlasīt*.

Tie, kas ir tā saucamie kustību verbi, tie ir *iet, braukt, lekt, skriet*, tie, kur kaut kāda kustība notiek, tie ir regulāri. Mēs zīmējam tādu ceļu, kur zaķītis *brauc* ar velosipēdu ciemos pie lapsas, tad viņš *uzbrauc* kalnā un *nobrauc*, *iebrauc* garāžā un *izbrauc*, tad viņš *piebrauc* pie veikala *nopirkt* puķes, *pārbrauc* pār tiltu, un tad, kad viņi ir tādu

uzzīmējuši, tas vizuālais vienmēr paliek atmiņā. Es ļoti izmantoju tāfeli, vēl joprojām vecmodīgi strādājot, jo es esmu sapratusi, ja uz kaut kādām plēvēm vai vienalga kur, *Powerpointā* parādu viņiem gramatikas tabulu, tad tas efekts nav nekāds, bet ja mēs kopā to tabulu uztaisām klasē, tad viņi to iemācās un saprot labāk. Tā ka es daudz rakstu uz tāfeles un zīmēju uz tāfeles. Un pēdējos divus, trīs gadus studenti nevis pieraksta, bet viņi nofotografē, tad viņi mājās izskata vēlreiz. Viņi saka, ka tas viņiem ļoti palīdz.

I. L. Kas ir pirmie latviešu valodas gramatikas elementi, ar ko jūs sākat?

I. G. *Būt* locīšana.

I. L. Un kāda ir locījumu sistēma?

I. G. Nikole savā grāmatā pirmajā nodaļā ir ielikusi lokatīvu un akuzatīvu, un man likās – ārprāts, akuzatīvu –, bet tagad es saprotu, ka nav nekādas vainas, tāpat kā, es domāju, saliktos laikus vajadzētu likt pēc iespējas ātrāk, jo citiem ir uzskats, ka tas ir kaut kas šausmīgi sarežģīts, taču šīs sarežģītās lietas ir vērts dažkārt – varbūt ne visu, jo ja viņš nesapratīs, tas neaizies –, bet saliktie laiki latviešu valodā ir tādi paši kā angļu valodā, nav nekāda vaina, ja tos jau ieliek piektajā nedēļā, *es biju* un *es esmu bijis*. Grūta lieta, it kā grūta lieta.

Un ar tiem locījumiem ir vienmēr tas uzskats bijis, ka lokatīvs ir visvieglākais, varbūt, ka tas nemaz tā nav, jo angļiski ir *in the school*, *at the university*, tas ir pilnīgi citādi ar prepozicionālu formu un tieši tas, ka pēkšņi nav prepozicionāla forma, viņiem ir grūti. Bet varētu pamēģināt sākt ar datīvu, jo galu galā datīvs ir ļoti bieži lietots – *man patīk* un *man garšo*, un *man sāp*, un *man vajag*. Un tad datīvs ir netiešais objekts – *es rakstu vēstuli mammai*. Un datīvs ir vajadzības izteiksmē – *man jāiet*. Tā kā datīva formas ir ļoti bieži lietotas. Starp citu nav pētījumu par gramatikas formu biežumu latviešu valodā, ko, starp citu, ļoti vajadzētu, un tad izlemt, kāpēc mācīt lokatīvu. Ja to tik reti lieto, jā māca pirmais ir datīvs, jo to bieži lieto. Tā ka pirms jūsu darba vajadzētu vēl vienu darbu uzrakstīt.

I. L. Bet turoties pie Nikoles grāmatas, jūs tomēr sākat ar lokatīvu un akuzatīvu.

I. G. Jā, es tā daru, protams.

I. L. Kādiem elementiem jūs īpaši pievēršat uzmanību, mācot gramatiku?

I. G. Tad datīvs būtu tas no locījumiem, kam es pievēršu visvairāk uzmanību, jo, kā jau es teicu, tas ir ļoti bieži lietots. No darbības vārdiem, protams, vislielāko laiku paņēmu pirmā konjugācija. Ir lietas, ko es visu laiku atkārtoju, kas ir, es uzskatu, pilnīgs latviešu valodas pamats. Tas, ka latviešu valodā ir dzimtes, kas savukārt nav angļu valodā. Atkal kaut kas, kas nav. Un tad es vienmēr saku – sieviešu un vīriešu, un kāpēc mums tas ir jāzina, tāpēc, ka līdzko nāk īpašības vārds, tā uzreiz ir saskaņojums vajadzīgs. Saskaņojiet galotnes – sieviešu vai vīriešu, to es atkārtoju pilnīgi visu gadu. Kamēr tas aiziet, tā arī ir lieta, ka es pievēršu uzmanību.

I. L. Cik daudz no gramatikas Jūs A līmenī mācāt? Visus locījumus mācāt?

I. G. Jā.

I. L. Ko Jūs darāt ar instrumentāli?

I. G. Nē, instrumentālis nav jāmāca. Nē.

Es pēc iespējas mēģinu visu vienkāršot. Un, pieliekot vēl vienu locījumu klāt, kaut vai psiholoģiski tam cilvēkam ir uzreiz grūtības. Tātad, jo vienkāršāk tiek pasniegta šī gramatika, jo labāk. Bet formām tur ir jābūt, tas atkal ir pasniegšanas vai metodikas jautājums – jo vienkāršāk, jo labāk.

I. L. No īpašības vārda jūs mācāt arī noteiktības un nenoteiktības kategoriju?

I. G. Jā.

I. L. A līmenī?

I. G. Jā. Uz gada beigām, jāsaka, bet jā. Un *pirmais, otrais, trešais*, tur tas *-ais*, noteiktā galotne jau ienāk. Tas ir vajadzīgs ļoti ātri.

I. L. Un darbības vārds arī, visas konjugācijas?

I. G. Jā, visas.

I. L. Kāda veida gramatikas uzdevumi dominē jūsu nodarbībās? Daudzatzbilžu testi, ievietošanas uzdevumi, tulkošanas uzdevumi?

I. G. Visvisādi, absolūti. Es nezinu, kas dominē, bet – jo lielāka dažādība, jo labāk.

I. L. Un kā jūs vērtējat, kuri uzdevumi vislabāk aiziet, kas studentiem sanāk?

I. G. Ļoti individuāli. Man, piemēram, bija viena meitene pagājušogad, kura teica – es nevaru ievietot, ja tur ir svītriņa tajā vietā, es nezinu, ko tur ievietot. Un viņai tā bija burtiski psiholoģiska problēma. Viņa teica – ja es runāju, tad es varu pateikt to teikumu, bet līdzko man ir jāievieto, es nezinu, ko tur ievietot. Un tad es ņēmu to vērā un mēģināju rakstīt uzdevumus, kur nebija ievietošana, bet bija kaut kas cits.

I. L. Vai Jūs varat definēt kādu metodi vai pieeju, ko jūs izmantojat mācību procesā?

I. G. Nu laikam es to sauktu integrētā pieeja, kur, kā jau es teicu, es pievērsu uzmanību gramatiskajai formai, un tad es mācu, kur un kā, un kādā veidā šo formu jālieto. Tā nav formālā gramatika, ko es mācu, tā nav komunikatīvā tikai un vienīgi, bet to es nosauktu par integrēto pieeju, kur apvienojas šīs divas lietas. Es domāju, ka tas ir svarīgi, mācot latviešu valodu. Nav vērts mācīt tikai vienu vienīgu formu – kur viņš to liks?

POLIJA (Varšavas Universitāte)

Gžibovska 2014 [intervija] – intervija ar Martu Gržibovsku par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Polijā, Varšavas Universitātē; intervija ierakstīta 2014. gada 30. jūlijā Salās (Lietuvā).

MARTA GŽIBOVSKA (*Marta Grzybowska*), m.grzybowska@uw.edu.pl.
Māca latviešu valodu Varšavas Universitātē 6 gadus⁴.
Izglītība – maģistra grāds baltu filoloģijā.

I. L. No kurienes ir tavi studenti?

M. G. Tikai no Polijas.

I. L. Vai tie ir filologi?

M. G. Jā, tie ir tie studenti, kas mācās baltu filoloģiju.

I. L. Cik ilgs ir valodas kurss, respektīvi, stundu skaits? Un vai jūs atsevišķi dalāt A1 un A2 līmeni?

M. G. Ir tikai A līmenis. Pirmajā semestrī ir 60 stundas, otrajā semestrī arī, tad kopā ir 120 stundas.

I. L. Bet jūs nekādi nedalāt līmeņos, tas nozīmē, ka 1. semestrī viņi sāk, 2. semestrī viņi beidz, un kopumā tas ir A līmenis, ja?

M. G. Jā.

I. L. Vai Varšavas Universitātē ir studiju apraksts, kursa plāns, pēc kura tu strādā?

M. G. Protams. Un tas ir pieejams internetā. Bet programma ir poļu valodā.

I. L. Kādus mācību līdzekļus tu izmanto?

M. G. Es neteiktu, ka tādu materiālu ir daudz, bet mēs tagad lietojam Nikoles Nauas un Ingas Klēveres-Velhli grāmatu *Latviešu valoda studentiem*. Grāmatai klāt ir arī CD, kuru mēs izmantojam lekciju laikā. Un arī es pati sagatavoju kaut kādus materiālus. Izmantoju arī interneta resursus, jo bez interneta nav iespējams sagatavot labi materiālus.

I. L. Vai tu izmanto Latviešu valodas aģentūras mājaslapu?

M. G. Jā, *Māci un mācies*, kā arī *Saziņas tilts*.

⁴ Šādi dati bija aktuāli intervijas brīdī.

I. L. Kā tu vērtē gramatikas saturu mācību grāmatās? Tu strādā ar Nikoles Nauas grāmatu. Kā tu vērtē gramatikas saturu tajā?

M. G. Es lekciju laikā izmantoju tekstus no šīs grāmatas, bet gramatiku es sagatavoju pēc sava plāna. Tāpēc ka man liekas, ka tiem studentiem, kas ir no Polijas, ir grūti mācīties visus locījumus kopā. Dažiem materiāliem šajā grāmatā ir pārāk maz piemēru – kādā veidā mēs varam lietot šo konstrukciju, kādā veidā mēs varam izmantot to gramatiku praktiski. Un tāpēc es sagatavoju gramatikas materiālus pati.

I. L. Un kā ir ar kursa programmām? Kas tās ir izstrādājis? Tu?

M. G. Jā.

I. L. Kā tu vērtē gramatikas saturu šajās programmās?

M. G. Mūsu plāns ir tāds. Students, kas beidz A līmeni kursos, prot gana brīvi runāt tādās ikdienas situācijās, un tas ir mūsu mērķis. Un tādā veidā mēs sagatavojam materiālus ar gramatiku, lai tas būtu iespējams.

I. L. Tad sanāk, ka 120 stundās var apgūt to, ko esat izveidojuši, iecerējuši?

M. G. Jā. Es varu teikt, ka dažiem studentiem izdodas. Ne visiem, protams, bet tas ir atkarīgs no studenta. Tas ir tāpēc, ka Varšavas Universitātē Baltistikas nodaļā studenti mācās divas baltu valodas vienlaikus. Un daži studenti izvēlas lietuviešu valodu kā savu pirmo valodu. Tāpēc ne visiem tas izdodas, bet daļai sanāk.

I. L. Kā tu vērtē gramatikas lomu valodas apgūvē?

M. G. Bez gramatikas nevar runāt, nav valodas. Es zinu, ka daži cilvēki māca un mācās valodu bez gramatikas, bet man liekas, ka tas nav iespējams. Varbūt bērniem tas izdodas, jo viņi producē to, ko viņi dzird, bet pieaugušajiem, man liekas, ka tas nav iespējams. Lai es varētu pati kaut ko producēt, man vajag gramatiku.

I. L. Kā tu domā, vai mācību kvalitāti var paaugstināt, ja visu laiku *drillē* viena veida uzdevumus? Piemēram, ja grib studentiem iemācīt akuzatīvu, tad visu laiku *drillē* šo locījumu. Vai arī ja nemitīgi labo kļūdas? Vai tādā veidā var paaugstināt kvalitāti?

M. G. Tas ir atkarīgs no studentiem, bet man liekas, ka pieaugušiem studentiem vispār nepatīk darīt līdzīga tipa uzdevumus. Turklāt man liekas, ka tas ir ļoti garlaicīgs darbs. Mūsu mērķis ir mācīties latviešu valodu ar lielu prieku. Man liekas, ka darot tāda veida uzdevumus, ir garlaicīgi visiem, arī man.

I. L. Un par kļūdām?

M. G. Pašā sākumā – nē, bet pēc tam – jā. Lai viņiem būtu drosme runāt tālāk. Pēc katras lekcijas es runāju par kļūdām, kuras es dzirdēju lekcijas laikā, un par tādām, kas, manuprāt, ir ļoti svarīgas, lai viņi tās neatkārtotu vairāk.

I. L. Kas taviem studentiem sagādā grūtības, mācoties latviešu valodas gramatiku?

M. G. Man liekas, ka ar gramatiku maniem studentiem nav problēmu, bet vislielākās problēmas ir ar garumzīmēm. Ļoti bieži viņi runā bez garumzīmēm un raksta, protams, arī. Tātad garumzīmes un fonētika poļu studentiem, manuprāt, sagādā vislielākās grūtības.

I. L. Bet tas nozīmē, ka lietvārda locījumi un verba konjugācijas vai izteiksmes – nekas no tā it kā nav grūti, ja?

M. G. No gramatikas – man liekas, ka vislielākās problēmas ir ar īpašības vārdiem – noteiktiem un nenoteiktiem īpašības vārdiem. Ar lietvārdiem un darbības vārdiem – nē, jo viņi vienlaikus mācās lietuviešu valodu, kas, ne tikai pēc manām domām, ir sarežģītāka un grūtāka nekā latviešu valoda. Tad īpašības vārdi un arī divdabju konstrukcijas, man liekas, ir sarežģītākas.

I. L. Un kas viņiem aiziet viegli, bez problēmām?

M. G. Man liekas, ka viņi tiek labi galā ar darbības vārdiem.

I. L. Arī ar tādiem kā *ēst, dzert*?

M. G. Jā.

I. L. Un arī ar *dot – devu* – ar to arī tiek viegli galā?

M. G. Nu, protams, I konjugācijas darbības vārdi ir visgrūtākie, un mēs pēc plāna mācām tos darbības vārdus 2. kursā.

I. L. Tas ir, 2. semestrī?

M. G. Nē, B līmenī. Tāpēc pašā sākumā ar darbības vārdiem viņiem nav problēmu.

I. L. Taču arī A līmenī jūs taču iedodat tādus darbības vārdus kā *ēst, dzert*.

M. G. Jā, tādus kā *ēst, dzert būt, pirkt*. Nu, tādus populārākos.

I. L. Vai tu vari nosaukt metodi vai pieeju, ko tu izmanto mācību procesā? Nu, piemēram, komunikatīvā pieeja, gramatiskā tulkošanas metode vai arī tas ir pieeju mikslis?

M. G. Nu, protams, tas ir pieeju mikslis, bet pašā sākumā mēs lietojam komunikatīvo metodi visbiežāk.

I. L. Un kā tev šķiet, kā izdodas?

M. G. Man šķiet, ka pašā sākumā tā ir vislabākā metode, jo studenti saprot, ka var runāt latviski, ka viņiem tas izdosies. Nu, jā, tad komunikatīvo metodi mēs izmantojam pašā sākumā visbiežāk.

I. L. Kas ir pirmie gramatikas elementi latviešu valodā, ko jūs mācāt?

M. G. Nu, protams, lietvārdi un īpašības vārdi, un tādi darbības vārdi kā *būt* un II konjugācijas darbības vārdi – *strādāt, studēt*. Pēc tam mēs mācām III konjugācijas darbības vārdus, tāpēc ka tie ir grūtāki. Un tad – I konjugācijas darbības vārdus, bet kādus 10 vai 20, ne vairāk.

I. L. Un tajās programmās, kas ir pieejama augstskolā, tur tā arī tas viss ir norādīts, ja?

M. G. Jā.

I. L. Kādiem elementiem jūs pievēršat īpaši lielu uzmanību, mācot gramatiku?

M. G. Tas ir grūts jautājums, tāpēc ka, mācoties un mācot valodu, ir jāpievērš uzmanība visiem elementiem vienlaikus. Varbūt darbības vārdiem, jo tie ir vissvarīgākie teikuma elementi.

I. L. Vai programmā ir arī norādīts, cik daudz no katras vārdšķiras jūs mācāt, piemēram, no lietvārdiem, vai jūs mācāt visus locījumus?

M. G. Jā.

I. L. Arī instrumentāli?

M. G. Jā.

I. L. Par īpašības vārdu jūs mācāt arī noteiktās un nenoteiktās galotnes, salīdzināmās pakāpes? Vai tikai saskaņošanu?

M. G. Visu.

I. L. Un tas ir arī programmā norādīts, ja?

M. G. Jā.

I. L. Kāda veida uzdevumi dominē tavās nodarbībās? Vai tie ir tulkošanas uzdevumi, daudzatzilžu testi vai ievietošanas uzdevumi?

M. G. Mēs visbiežāk strādājam ar tekstiem. Mēs sākumā lasām tekstu, un tajā tekstā, piemēram, ir daudz II konjugācijas darbības vārdu. Tātad mēs to tekstu lasām un pēc tam pārrunājam tos darbības vārdus, kas nav skaidri. Mēs visbiežāk strādājam ar tekstiem un pēc tam runājam par gramatiku, kas bija šajā tekstā.

I. L. Vai jūs tos tekstus arī tulkojat?

M. G. Jā, pašā sākumā tulkojam. Pēc tam nē, vēlāk tikai tos vārdus, kas nav saprotami vai skaidri.

JAPĀNA (Tokijas Svešvalodu universitāte, Latvijas Republikas vēstniecība Japānā)

Horiguči 2015 [intervija] – intervija ar Daiki Horiguči par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Japānā, Tokijas Svešvalodu universitātē un Latvijas Republikas vēstniecībā; intervija ierakstīta 2015. gada 28. oktobrī Viļņā.

DAIKI HORIGUČI (*Daiki Horiguchi*), sirdspuksti@gmail.com

Mācīja latviešu valodu no 2007. līdz 2014. gadam Latvijas Republikas vēstniecībā un Tokijas Svešvalodu universitātē.

Izglītība – Dr. philol.

D. H. Mana pamatnodarbošanās šobrīd ir krievu valodas pasniedzējs.

I. L. Bet vai jums vēl Tokijā kaut kas notiek? Vai kāds vēl māca latviešu valodu?

D. H. Manā vietā māca latviešu valodu japāniete un latvietis. Kopā.

I. L. Kā tas strādā kopā – japāniete un latvietis?

D. H. Japāniete ir dzīvojusi agrāk Latvijā, kādus 13 gadus, viņa mācīja japāņu valodu Rīgā. Viņa prot latviešu valodu un tagad māca to Japānā. Un latvietis 8 gadus dzīvo Tokijā, prot japāniski. Un viņš arī māca latviešu valodu.

I. L. Bet tas nozīmē, ka jums tur ir tik daudz studentu, ka vajag divus pasniedzējus?

D. H. Nē, bet šie cilvēki ir tik aizņemti, ka viņi māca uz maiņām latviešu valodu – katras divas nedēļas.

I. L. Un tu sāki 2007. gadā? Un tad arī sākās vispār latviešu valodas apguve Tokijā, ar tevi, ja?

D. H. Jā.

I. L. Agrāk tur nekas nebija?

D. H. Jā, nekas nebija.

I. L. Un kāds ir iemesls? Kāpēc sākās latviešu valodas apguves process Japānā?

D. H. Lieta ir tāda, ka Japānā darbojas tāda biedrība *Latvijas-Japānas mūzikas asociācija*, un tieši šī biedrība sadarbībā ar Latvijas vēstniecību Japānā uzsāka latviešu valodas nodarbības 2007. gadā. Un ir svarīgi atzīmēt, ka mūsu imperators ieradās vizītē Baltijas valstīs, it kā atzīmējot šo vēsturisko pasākumu ar ieceri popularizēt Latviju, un mēs uzsākām latviešu valodas nodarbības.

I. L. Un kas ir jūsu mērķauditorija? Kas ir tie studenti, kas mācās? Es saprotu, ka viņi visi ir japāņi, ja?

D. H. Jā, visi ir japāņi, pieaugušie japāņi.

I. L. Vai viņi visi ir filologi vai vienkārši interesenti?

D. H. Vienkārši interesenti. Tie nav studenti, tie ir strādājoši cilvēki.

I. L. Kā ir ar valodas apguvēju skaitu kopš 2007. gada? Vai tas ir pieaudzis vai samazinājies?

D. H. Es nevaru nosaukt precīzu skaitu, bet mums vienmēr ir bijuši kādi 10 cilvēki auditorijā. Citreiz ir mazāk, citreiz ir vairāk.

I. L. Un cik ilgi viņi mācās? Cik ilgs ir valodas kurss?

D. H. Ļoti grūti ir sarēķināt, jo šo gadu laikā cilvēku sastāvs, kas mācās latviešu valodu, arī mainās. Kādi atnāk, kādi aiziet. Bet visilgāk mācās – visu šo laiku – tikai pāris studentu, pārējie atnāk uz aiziet.

I. L. Bet pāris studentu – tie ir tie, kas sāka jau 2007. gadā?

D. H. Jā.

I. L. Es redzēju vienu videoklipiņu, kur tu intervēji kādu japāņu puisi – vai tas ir viens no taviem pāris studentiem, kas visu šo laiku mācās?

D. H. Jā, viņš sāka 2008. gadā, un viņš vēl joprojām mācās. Viņš nav filologs, viņš ir politologs, bet viņam sanāk diezgan labi.

I. L. Un vai viņi sasniedz kādu līmeni, piemēram, A1 vai A2?

D. H. Diemžēl mums neizdevās rīkot nevienu pasākumu, lai varētu noteikt viņu līmeni, bet es domāju, ka maksimāli tas ir A2, ko viņi sasniedz.

I. L. Un cik intensīvi viņi mācās?

D. H. Nodarbība notiek vienu reizi nedēļā.

I. L. Un viena nodarbība ir 90 minūtes?

D. H. Jā, tās ir 90 minūtes.

I. L. Un no mācību līdzekļiem, es saprotu, ka tā ir tava grāmata, kas tiek izmantota?

D. H. Jā, bet mana grāmata iznāca tikai 2013. gadā, tas nozīmē, ka pirms tam es izmantoju paša veidotus materiālus, iedvesmojoties no citiem mācību līdzekļiem, kas

ir rakstīti latviski, angļiski un krieviski. Un arī pēc saviem ieskatiem es sastādīju mācību vielu. Un arī visu šo materiālu apkopojums ir šī mācību grāmata.

I. L. Un tu teici, ka tu iedvesmojies no citiem mācību līdzekļiem. Vai tu atceries, no kuriem konkrēti mācību līdzekļiem tu iedvesmojies? Kas tev vispār patīk no tā, kas latviešiem ir?

D. H. Man ir vairākas mācību grāmatas latviešu valodas kā svešvalodas apguvei, kas man patīk. Ja angļiski, tad tā ir *Colloquial Latvian* [Christopher Moseley – I. L.]. Un ir pāris krieviski rakstītas grāmatas, piemēram, *Самоучитель латышского языка*, Ezeriņas grāmata.

I. L. No latviešu valodas grāmatām arī esi kādu izmantojis, piemēram, Nikoles Nauas grāmatu vai Arvila Šalmes grāmatu?

D. H. Nikoles grāmata iznāca vēlāk, un Šalmes kunga grāmatas man nav. Un es gribēju piebilst, ka uz Latvijas vēstniecību Japānā Latviešu valodas aģentūra diezgan regulāri sūta grāmatas, kas ir saistītas ar latviešu valodas apguvi. Mums bija *Palīgā* sērijas pirmās daļas grāmata un darba burtnīca. Un no šīs darba burtnīcas mēs arī strādājām daudz, jo tas sniedza darba apjomu, tur ir daudz vingrinājumu.

I. L. Un vai tu izmantoji arī filmas vai dziesmas, vai kādus audiovizuālus materiālus?

D. H. Es vienmēr cenšos tādu autentisku materiālu izmantot, piemēram, dziesmas. Mums ļoti patika *do-re-mi* dziesmiņa, jo tās analogs ir visās pasaules valodās. Jā, pārsvarā dziesmas.

I. L. Tu pats esi mācījies latviešu valodu, tu esi mācījis to citiem, tu zini, ka latviešu valodā ir gramatika, varbūt ne tā pati vieglākā. Kā tu domā, cik liela loma ir gramatikai, kad tu māci latviešu valodu?

D. H. Bez gramatikas mēs nevaram iztikt, pat sākot no atbildes uz jautājumu *Kas tas ir? Tas ir...; tā ir...; tie ir...; tās ir...* uzreiz ir jāsaprot, jāmāk atšķirt gramatiskā dzimte un skaitlis. Abi šie gramatiskie jēdzieni mums ir galīgi sveši.

I. L. Un locījumi?

D. H. Locījumi arī, protams.

I. L. Un kā valodas apguvējiem iet ar šo?

D. H. Mums gan nav locījumu, bet ir tādi jēdzieni ar partikulām, kas norāda subjektu, objektu. Un tad mēs tā kā varam orientēties, bet atsevišķi jāiegaumē galotnes. Bet locījuma jēdziens kā tāds ir.

I. L. Varbūt tu man varētu nedaudz pastāstīt par savu mācību grāmatu? Es saprotu, ka tu sāc grāmatā ar *būt* / *nebūt* locīšanu?

D. H. Jā. Tad ir norādāmie vietniekvārdi. Un pēc tam – kā izveidot jautājumu, uz kuru atbilde ir *jā* vai *nē*. Nolieguma konstrukcijas un elementāras frāzes. Otrajā nodarbībā jau sākas lietvārdu deklinācijas, dzimte un tādi vārdi, kas norāda uz nodarbošanos. Un skaitlis un līdzskaņu mija. Un izņēmumi arī, kuros nav mijas.

I. L. Ārprāts, kā viņi to var apgūt?

D. H. [Smejas – I.L.] Un pēc katrām divām nodarbībām ir vingrinājumi.

I. L. Kas tie ir par vingrinājumiem? Kas viņiem šeit ir jādara?

D. H. Jātulko latviski. Viņiem tiek doti japāņu teikumi, kas jātulko. Un pareizās atbildes arī tiek dotas. Vispār šī grāmata ir veidota tādā pašā stilā kā citi pašmācībai veidoti mācību līdzekļi citās pasaules valodās.

I. L. Tā ir tā sērija, kas ir *Teach Yourself ...*?

D. H. Jā, tikai japāņu variantā. Šī ir visslavenākā sērija.

I. L. Tas nozīmē, ka tu esi saglabājis kaut kādas tās grāmatu sērijas tradīcijas?

D. H. Jā, formāts ir. Noteikti ir jābūt 20 nodarbībām, ar 10 vingrinājumiem pēc katrām divām nodarbībām. Arī vārdu sarakstiņš beigās, gramatikas konspekts beigās. Un nodarbību materiālā vēlams iekļaut dialogu, nevis monologu.

I. L. Tas nozīmē, ka visi teksti, kas tev ir iekļauti mācību grāmatā, ir dialogi?

D. H. Jā, tikai pēdējā nodarbībā ir e-sarakste (e-vēstule).

I. L. Un kā ir ar locījumiem? Tu visus latviešu valodas lietvārda locījumus esi ielicis grāmatā?

D. H. Jā.

I. L. Arī instrumentāli?

D. H. Nē, instrumentāli es sakombinēju ar prievārdu *ar*. Un es norādu, ka instrumentāļa formas sakrīt vienskaitlī ar akuzatīvu un daudzskaitlī ar datīvu. Un gramatikas konspektā es tomēr norādīju arī instrumentāli.

I. L. Un tev ir arī īpašības vārda noteiktās un nenoteiktās galotnes?

D. H. Jā.

I. L. Un kā ir ar darbības vārdu? Esi iekļāvis visas 3 konjugācijas? Arī pirmo konjugāciju?

D. H. Jā.

I. L. Un arī visas darbības vārda izteiksmes?

D. H. Vispār es gribu teikt, ka šajā sērijā, ja runa ir par populārākajām valodām, kurās ir liela mācību grāmatu izvēle, nevajag ielikt visu iekšā, bet tā kā par latviešu valodu nav zināms, vai kāda cita tāda tipa mācību grāmata būs, tad es pacentos visu ielikt šajā mācību grāmatā. Ja apgūst visu vielu, kas ir šajā mācību grāmatā, tad valodas apgūvējs ar vārdnīcas palīdzību varētu lasīt avīzi. Tā kā visas darbības vārda izteiksmes ir.

I. L. Bet tā struktūra ir tāda, ka 20 nodarbībās tu esi salicis visu latviešu valodas gramatiku, ja?

D. H. Jā. Pirmais locījums parādās 4. nodarbībā, un tas ir lokatīvs.

I. L. Un atsevišķi parādās arī darbības vārdi.

D. H. Jā, sākam ar II konjugāciju, kas ir pati vieglākā.

I. L. Un, runājot par locījumiem, tu jau uzreiz dod locījumu visās deklinācijās.

D. H. Jā, uzreiz arī vienskaitlī un daudzskaitlī. Jā, un arī šeit [rāda grāmatā – I. L.] ģenitīvā.

I. L. Un ar visām mijām?

D. H. Jā.

I. L. Un no darbības vārda tev ir otrā konjugācija, tad – trešā...

D. H. ...tad – trešā konjugācija, un tad – pirmā konjugācija.

I. L. Un izteiksmes grāmatā pēc tam parādās? Protams, īstenības izteiksme, kas jau ir pamats, parādās no sākuma.

D. H. Jā, un nākamā laikam ir pavēles izteiksme, un pēc tam vēlējuma izteiksme, tad vajadzības un tad atstāstījuma izteiksme. Tā kā visas izteiksmes ir.

I. L. Un cik ilgā laikā jūs apgūstat visu grāmatu? Gada laikā vai ilgāk?

D. H. Noteikti ilgāk. Viena lieta ir „iziet” vienu tēmu nodarbībās, bet otra lieta ir apgūt un praktizēt šo tēmu.

I. L. Kā tu pats vērtē savu grāmatu no gramatikas viedokļa?

D. H. Protams, varbūt trūkst kādu gramatikas sīkumu, bet visas gramatikas kategorijas ir iekšā. Es negribu to nosaukt par ideālu, bet viss ir ielikts iekšā.

I. L. Ja tu atsauc atmiņā citas latviešu valodas kā svešvalodas apguvei paredzētās mācību grāmatas, kā tu vērtē gramatikas saturu tajās?

D. H. Es precīzi neatceros par krievu valodas grāmatu, bet *Colloquial Latvian* – tur nav visas gramatikas iekšā un gramatikas skaidrojums nav vienmēr izsmeļošs.

I. L. Vai tu esi redzējis mūsu jaunāko grāmatu – *Laipu*?

D. H. Nē, to es vēl neesmu redzējis. Un ne mazsvarīgu lomu spēlē tas, kādā valodā mācību grāmata ir rakstīta. Tas automātiski nozīmē mērķauditoriju tajā valodā, kurā viņi paši runā. Un pārsvarā japāņi ir monolingvāli.

I. L. Tas nozīmē, ka latviešu valodas mācību grāmatas palīdzēja tev, bet ne taviem studentiem.

D. H. Jā.

I. L. Un tavai grāmatai arī disks ir klāt.

D. H. Jā, bet diemžēl šajā sērijā sarunas vienmēr ierunā divi cilvēki, jo grāmatā ir dialogi, turklāt, vēlams vīrietis un sieviete. Un es sameklēju divus latviešus – vīrieti un sievieti, bet pēc tam es tikai sapratu, ka šī latviete nerunā skaidru *r*. Viņa vairāk runā kā franču valodā šo skaņu.

I. L. Jā, tās uzreiz ir problēmas, vairs nav tīra latviešu valoda.

D. H. Un Tokijā dzīvo arī krievu izcelsmes latvieši vai Latvijas pilsoņi, bet viņiem latviešu valoda nav pirmā valoda, līdz ar to viņiem ir nedaudz akcents, kad viņi runā latviski, tāpēc es izvairījos no šiem variantiem.

I. L. Bet kā ir Japānā ar vietām, kur māca latviešu valodu?

D. H. Patstāvīgi nodarbības notika vēstniecībā un Tokijas Svešvalodu universitātē, kur es pats ieguvu bakalaura, maģistra un doktora grādu. Tur katru vasaru tika rīkoti valodas kursi interesentiem. Tā ka šajā universitātē arī 7 gadus notika nodarbības katru vasaru.

I. L. Bet tad tās ir divas atšķirīgas grupas, ja?

D. H. Jā, bet daži valodas apguvēji mācījās abās grupās.

I. L. Bet universitātē sanāk, ka tie ir tikai studenti?

D. H. Nē, arī citi pieaugušie nāca. Un universitātē tie bija 10 dienu intensīvie kursi. Un tā vienu reizi gadā.

I. L. Intensīvie kursi nozīmē ko? Cik intensīvi?

D. H. Tikai vienu stundu, bet 10 dienas pēc kārtas.

I. L. Un ko viņi apguva tajās 10 dienās? Ko viņi beigās varēja pateikt?

D. H. Es uzdevu sagatavot prezentāciju par sevi.

I. L. Tad būtībā kādas pamatlietas par sevi pēc šīm 10 dienām viņi varēja pateikt.

D. H. Jā, bet mēs „izgājām” tomēr visus locījumus.

I. L. Tajās 10 dienās?

D. H. Jā, bet es vēlreiz atkārtāju, ka viena lieta ir „iziet” gramatiku nodarbībā un otra lieta apgūt to sevī, *iesūkt to sevī*.

I. L. Protams. Bet tad sanāk tā, ka vēstniecībā jums tiek īstenots regulāri latviešu valodas kurss ar vienu nodarbību nedēļā, bet Tokijas Svešvalodu universitātē ir tikai vasarā 10 dienu intensīvs kurss. Un abās vietās latviešu valodas apguve sākās 2007. gadā un vēl joprojām turpinās?

D. H. Šobrīd tikai vēstniecībā. Ar manu aiziešanu tika pārtraukts kurss universitātē.

I. L. 2014. gadā?

D. H. Nē, 2012. gadā, kad es pabeidzu doktorantūru. Un vēstniecībā es strādāju līdz 2014. gadam.

I. L. Un tagad vēstniecībā ir tavi kolēģi.

D. H. Jā, japāniete un latvietis. Es tagad dzīvoju tālu no Tokijas, kur ir Latvijas vēstniecība, tāpēc man nācās atvadīties no šiem kursiem.

I. L. Žēl.

D. H. Esmu mācījies latviešu valodu pašmācības ceļā, bet arī kopā ar saviem studentiem šo septiņu gadu laikā. Skaists laiks bija [Smaida – I.L.].

I. L. Vai ir vēl kaut kas, ko tu man vēlies pateikt?

D. H. Es tā ievēroju, ka arī pašiem latviešiem uzkrājas pieredze, strādājot ar cittautiešiem. Es nerunāju par tiem nelatviešiem, kas dzīvo Latvijā. Un ne tikai

eiropiešu studenti, kuriem dzimtā valoda ir kāda no Eiropas valodām. Es ievēroju tādas pārmaiņas. Tas ir uz labo pusi. Un paši latvieši cīnās ar to, kā labāk pasniegt latviešu valodu.

I. L. Vēl es gribēju pajautāt, kā, tavuprāt, ir ar uzdevumiem, kas vislabāk palīdz apgūt latviešu valodu, piemēram, japānim.

D. H. Tā ir tulkošana un arī formu veidošana. Arī iekavu aizpildīšana [pareizas formas lietojums – I. L.]. Bet skatoties atpakaļ uz savu grāmatu, es domāju, ka es ieliku pārāk daudz uzdevumu, es varēju atvieglināt uzdevumus. Un es nezinu arī, cik daudzi tiešām pabeidz šo grāmatu, es domāju, tie, kas mācās pašmācības ceļā latviešu valodu. Vai viņi tiešām iziet cauri visām nodarbībām.

LATVIJA (Liepājas Universitāte)

Laiveniece 2016 [intervija] – intervija ar Diānu Laivenieci par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Latvijā (Liepājas Universitātē); intervija ierakstīta 2016. gada 26. jūlijā Rēzeknes novadā.

DIĀNA LAIVENIECE, diantra@gmail.com

Māca latviešu valodu Liepājas Universitātē no 2012. gada.

Izglītība – Dr. paed., prof.

Sarunā piedalās arī Liepājas Universitātes profesore, Dr. philol. **Linda Lauze**.

I.L. Par Vīnes Universitāti. Vai Jūs man varat kaut ko pastāstīt, jo tur man nav ne jausmas, kas un kā. Es saprotu, ka tas tikai vienu gadu bija, ja?

D.L. Tas pat īsāku laiku bija. Tas bija Latviešu valodas aģentūras piedāvājums, tolaik vēl Daiga Joma strādāja aģentūrā un viņi meklēja. Pareizāk sakot, tur tā vēsture bija garāka. Bija tā, ka Vīnes Universitāte bija sagrafinājusi naudu vienam semestrim latviešu valodai. Un tie studenti, kaut kādi 12, bija pabeiguši A1 līmeni. Un Vīnes Universitāte vairs naudu nedevis tam latviešu lektorātam. Un tajā Baltijas nodaļā viņi bija diezgan lielā panikā, jo tie studenti izteica vēlmi tupināt latviešu valodu A2 līmenī. Un tad es sapratu, ka viņi ir vērsušies pie Latviešu valodas aģentūras. Un aģentūra saskatīja, ka uz to A2 līmeni varētu braukt lektors no Latvijas, bet uz mēnesi. Savukārt no manas puses, tas mēnesis bija ļoti pieņemams laiks, kad es varēju izrauties no sava darba. Tā 2008. gada aprīlī es aizbraucu. Precīzu stundu skaitu es šobrīd nevaru pateikt, man kaut kā liekas, ka tās bija 32 stundas.

I.L. Bet tāds ļoti intensīvs, vienā mēnesī saspiests.

D.L. Jā, ļoti intensīvs kurss. Bet tad no tiem mācīties gribētājiem bija tikai pieci palikuši – viens slovāku puisis, viena ungāru meitene, divi austrieši un viena vāciete, man šķiet, ka bija. Bet tad viena meitenīte kaut kur paklīda personīgu iemeslu dēļ un tad uz eksāmenu palika tikai četri. Tāda tā vēsture.

I.L. Bet viņi bija filologi?

D.L. Jā, viņi bija filologi, bet viena studēja angļu valodu un literatūru, un tas slovāku puisis un tā ungāru meitene laikam vācu filoloģiju studēja. Vācu meitene taisījās braukt Erasmus programmā uz Igauniju un nez kāpēc mācījās latviešu valodu. Tā motivācija bija interesanta. Tas slovāku puisis, viņš bija labākais grupā, viņš vispār bija poliglots – slovāku valodu, čehu valodu, angļu valodu un kaut ko vēl no poļu valodas sagrābstījis. Un līdz ar to jau tiem, kas mācās tās valodas – viena valoda vairāk vai mazāk, viņiem jau sistēma ir galvā būtībā. Viņi uz tā valodas karkasa, kas viņiem jau ir, uzliek latviešu valodas sistēmu.

I.L. Bet viņi tad sasniedza to A2 līmeni mēneša laikā?

D.L. Tomēr nē, jo jāatzīst, ka tā mana mācīšana bija ar ļoti stipru vācu starpniekvalodu, jo tā nelaime vai laime ir tā, ka es runāju vāciski. Un līdz ar to mēs

diezgan daudz runājām vāciski. Lūk, un tā komunikācija. Līdz ar to tas komunikatīvais aspekts bija par maz priekš A2 līmeņa. Varbūt to gramatikas līmeni mēs aizvilkām, bet ne komunikatīvo aspektu.

I.L. Vai Jūs atceraties, kādus mācību līdzekļus Jūs izmantojāt? Vai Jūs pati gatavojāt materiālus?

D.L. Nē, tikai mani personīgie materiāli. Un tad, kad es dabūju zināt, ka es braukšu tur, es diezgan daudz sagatavoju bilingvāli: latviski – vāciski, visas locīšanas tabulas. Kaut ko laikam kopēju no.. bet es jau vairs nevaru pateikt, no kurienes es kopēju. Bet mācību grāmatu es noteikti neizmantoju. Es zinu, ka man bija pilns koferis ar mācību materiāliem – viena daļa izprintēta, viena daļa datorā, jo pavairošanas iespējas bija tajā universitātē uz vietas, bet tāda viena mācību līdzekļa – tāda nebija.

I.L. Vai jūs zināt, vai pēc tam Vīnē ir saglabājusies iespēja mācīt praktisko latviešu valodu? Jo es neko aģentūrā par viņiem neesmu dzirdējusi.

D.L. Tā, kas atbildēja par to lektorātu, bija igauņiete Imbi Sooman, kura ir ieprecējusies Austrijā un dzīvo Austrijā. Un es vēl ar viņu satikos, vēl tajā vasarā es braucu pie viņas uz Igauniju, uz to viņas Igaunijas māju, un pēc tam nākamajā gadā viņa brauca ar savām lekcijām uz Liepājas Universitāti, un es prasīju viņai, kā iet ar to lektorāta vietu. Un viņa teica, ka viņi vairs nevarot dabūt naudu. Viņiem nav naudas un šobrīd latviešu valoda ir apstājusies. Bet tas ir 2009.gadā, tās ir pēdējās ziņas man no viņas. [Runā par kontaktiem un situāciju Helsinku Universitātē, kas skāra latviešu valodas samazināšanu tur, kā arī faktu, ka latviešu valodas kā svešvalodas apguves tradīcijas ārpus Latvijas pamazām zūd .. – I.L.]

L.L. Man liekas, ka tie fakti vienalga ir nozīmīgi, ka tāda prakse ir bijusi un kulminācijas brīdi bija cik? 24 vai cik valstis?

I.L. Valstis varbūt nē, bet universitātes gan, jo Vācijā jau vien bija vairākas universitātes ziedu laikos.

Tagad par Liepāju. Man ir tikai Arvila brošūra un jūsu programmas. Un es saprotu, ka no 2006./2007. gada jums ir praktiskā latviešu valoda?

L.L. Jā, šo kursu, kas bija gan individuāli mūsu viespasniedzējiem, kas brauca pie mums, piemēram, no Vācijas, lai gūtu pieredzi. Viņi arī brauca ar tādu domu, ka viņi šeit gadu dzīvo un arī mācās latviešu valodu. Un tad tie Erasmus studenti pakāpeniski.

D.L. Jā, tā pamazām, pamazām sākās.

L.L. Bija pa vienam, pa dažiem. Bet milzīgām grupām mums nekad nav braukuši, kā Rīgā. Jo vēl ir tā problēma, ko es arī Jānim Valdmanim šodien izstāstīju, ko es arī mēģināju kārtot, sarakstoties ar ministriju, bet varbūt tas var būt arī kā ierosinājums doktora darbā, ka Latvijas likumdošanā nav noteikts, ka Erasmus studentiem obligāti ir jāmacās latviešu valoda. Jo kā tas vispār iet kopā ar Erasmus mērķiem?

I.L. Tur vispār ir interesanti, jo es skatījos Augstskolu likumu, uz privātajām augstskolām šis punkts par latviešu valodas apguvi vispār neattiecas, tas nozīmē,

ka piemēram, Biznesa augstskolā *Turība* viņi paši var izlemt, kā viņi grib darīt – organizēt latviešu valodas kursu vai nē. Savukārt uz valsts augstskolām vai universitātēm, šis likums attiecas.

L.L. Jā, bet tas attiecas tikai uz pilna laika studentiem.

I.L. Un uz Erasmus studentiem neattiecas?

L.L. Uz Erasmus nē.

D.L. Un citi studenti, piemēram, mūsu studenti, kas brauc uz Turciju, viņi visu semestri mācās turku valodu, brauc uz Zviedriju – mācās zviedru valodu. Nevienš neprasa – gribi, negribi, izvēlēties vai nē. Tas ir obligātajā priekšmetu sarakstā, bet mums tas [valoda – I.L.] nav obligātajā priekšmetu sarakstā. Un tagad mēs Liepājā esam tik daudz panākuši, ka tie studenti, kas brauc tieši uz mūsu Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāti mācīties, tiem ir obligāti jā mācās latviešu valoda, vienalga viņš ir mākslinieks, datorizains, jaunais medijs vai angļu filologs.

I.L. Bet tikai, ja viņš studē jūsu fakultātē..

D.L. Jā, ja viņš studē mūsu fakultātē, bet par pārējām fakultātēm mums teikšanas nav. Un rodas pilnīgi absurda situācija, piemēram, vienai mūsu krievu pasniedzējai, viņai ir ļoti labi kontakti, katru gadu viņa brauc, protams, es to pārspīlēti saku, bet ļoti bieži viņa brauc uz Turciju Erasmusā un savāc tos studentus, lai viņi brauktu uz šejieni, un viņi, piemēram, izvēlas krievu valodu, tātad viņi veido priekšsatu, ka, atbraucot uz Latviju, ir jā mācās krievu valoda. Saproti, kas sanāk. Galīgi absurda situācija. Un Linda toreiz *izzvanījās* un *izrakstījās* pa augstākās izglītības departamentu, vai ne Linda?

L.L. Jā, jā.

D.L. Mēs izdomājām, ka tā varētu būt tā.. Bet Jānis Valdmanis šodien ieteica, ka, iespējams, ir jā vērsas Valsts valodas centrā pie Māra.

I.L. Pie Māra Baltiņa, ja?

D.L. Jā, varbūt, ka mums ir jāparunā, jo te [LVA organizētajos diasporas skolotāju un ārvalstu augstskolu mācībspēku tālākizglītībasursos Rēzeknes novada *Ezerkrastos* – I.L.] ir arī no Valodas politikas departamenta meitenes – Alla Pūķe un Ineta Stadgale. Nu vispār tas ir tāds nepatīkams robs mūsu. Jā, un vēl Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra, varbūt tur vēl būtu jārunā, jo vispār tāda ačgārna situācija veidojas ar Erasmus studentiem.

I.L. Un disertācijā es arī to drīkstu pieminēt, ja?

D.L. Es domāju, ka jā.

I.L. No kurām valstīm jums atbrauc Erasmus studenti?

D.L. Tā, man ir bijuši vācieši, šrilankieši, indieši.

L.L. Tas arī rītdienas lekcijā būs pieminēts.

D.L. Kazahstāna, Turcija, Turkmenistāna. Tas man šķiet viss. Vairāk vai mazāk esmu nosaukusi visas.

L.L. Dienvidkoreja arī bija.

I.L. Un kad viņi atbrauc pie jums, viņi mācās vienu semestri latviešu valodu?

D.L. Erasmus studenti parasti uz vienu semestri, bet turku Erasmus studenti reizēm izvēlas palikt vienu gadu, to atbalsta arī viņu augstskola, un tad otrajā semestrī viņi var turpināt mācīties, ja grib. Un tad, piemēram, turku meitene Elifa ar ļoti labiem panākumiem mācījās latviešu valodu. Un viņa ir paņēmusi otro semestri.

L.L. Un tad man bija prieks par vienu tādu gadījumu, kad no Vācijas, no Maincas Universitātes, kur jau viņa bija A1 līmeni apguvusi un šeit Erasmusā viņa paņēma A2 līmeni.

D.L. Jā, ir tādas atsevišķas odziņas.

Un tad ir bijuši arī vieslektori, kas atbrauc uz Liepāju. Maikls no Amerikas, Krievijas ebrejs faktiski, bet bērnībā izvests uz Ameriku ar vecākiem. Viņš mācījās latviešu valodu. Un tad mums bija tāda mākslas pasniedzēja arī no Amerikas, arī mācījās latviešu valodu, viņai ļoti grūti gāja. Bet, ja es pareizi sapratu, tā bija viņas pirmā svešvaloda, kuru viņa mācījās. Tas, ka Amerikā runā vienā valodā, tā, protams, ir balta patiesība. Bet par ko mums bija īpašs prieks, mums bija Laura Valdmanis, meitene ar latviešu saknēm, viņai ir latviešu tēvs, bet nu nemaz nerunā latviski, taču mācījās ļoti uzcītīgi to pusgadu, ko pie mums pavadīja. Tā bija Fūlbraita stipendiāte. Un tie ir pasniedzēji, viņiem neviens nespiež neko mācīties, viņi vienkārši nāk klāt tai grupai un mācās.

Un tad ir pilna laika studenti gan bakalauri, gan maģistri, kas brauc studēt Dabas un inženieru zinātņu fakultātē, kas brauc studēt datorikas un citas elektronikas, un viņiem studiju plānā ir veselu gadu latviešu valoda.

I.L. Tas ir obligāts studiju priekšmets?

D.L. Jā, jā, ar astoņiem kredītpunktiem kopā.

L.L. Divus semestrus.

I.L. Un jums ir daudz studentu?

D.L. Nē, tā īpaši daudz nav.

[Saruna ar *Ezerkrastu* darbinieku par Lindas Lauzes traumu, kas notika tajā dienā]

I.L. Tātad tādu ir daudz, kas jums atbrauc studēt pilna laika studiju programmā?

D.L. Vairākus gadus indieši ir bijuši. Kas mums nepatīk, mums nepatīk, tā bija pagājušā gada ļoti sliktā pieredze. Tā, divi Erasmus puīši no Lietuvas, divi pilna laika studenti no Šrilankas, viens Erasmus no Nigērijas caur Turcijas Universitāti, tad viena laba turku meitene, viena brīnišķīga Vācijas meitene.

I.L. Un jums viņi sanāk kopā?

D.L. Un tie man visi ir vienā grupā. Man ir lietuvieši, ar kuriem es runāju latviešu valodā, sarunā spēj piedalīties vācu meitene un stāstīt latviski, pēc divu mēnešu ilgām mācībām mēs sarunājamies latviski. Šrilanka vispār alfabētā ar mokām ir iebraukusi. Tad tas nigēriešu puisis, ļoti gudrs puisis, bet viņš aizbraucis atkal atpakaļ uz savu Turciju, nerādās ilgu laiku, un tad atbrauc atpakaļ kā balta lapa, un tad vēl viena apzinīga turku meitenīte, kura spēj turēt līdzi. Būtībā man tiem šrilankiešiem un tam nigēriešu puisim vajadzēja atsevišķu grupu un tiem labajiem – atsevišķu grupu. Pretējā gadījumā cieta abas puses. Un tad es gāju pie Dabas un inženieru zinātņu fakultātes dekānes un saku: „Klausies, tev ir jāpanāk, ka tavējie pilna laika studenti, kas par savām studijām maksā un maksā kārtīgi, ka viņi ir nošķirti no Erasmus, jo pretējā gadījumā viņi ir cietēji.” Viņi to dabūja caur Domes sēdi, bet es tālāk nezinu, kur šis lēmums ir iestrēdzis studiju daļā, vai tas tā būs vai nebūs. Jo tagad mums jau ir iebraukuši 10 pilna laika studenti no Urugvajes, Pakistānas.

L.L. Un pirmo reizi tas ir tik daudz.

I.L. Tie, kas ir Dabas un inženieru zinātņu fakultātē?

D.L. Jā, pilna laika studenti un ar viņiem būs grūti, jo viņu vienīgās svešvalodas mācīšanās pieredze ir angļu valoda, un viņi nav redzējuši normālu gramatisku valodu kā vācu vai krievu, vai franču, vai spāņu. Un ja tur atkal ir kāds Erasmus no Lietuvas. Kādas mums bija lietuviešu meitenes un pēc tam lietuviešu puīši. Nu viņus nevar laist kopā (*smejas*).

I.L. Nu cerams, ka jums izdosies, lai gan ir jau tūlīt, tūlīt – septembris. Bet kopumā to studentu skaitu, kas pie jums atbrauc, jūs vērtētu kā kāpjošu?

D.L. Jā, tas pilnīgi noteikti ir kāpjošs augšup.

L.L. Nu beidzot jā, bet tur ir arī saistība ar imigrācijas dienestu.

D.L. Jā, jo piesakās, kā tur bija?

L.L. Jā, pieteicās kādi 13, bet atbrauca tikai 2.

D.L. Vispār jau studijām Liepājas Universitātē piesakās daudz ārzemnieku, bet mums jau stāstīja caur kādiem tīkliem viņi tiek sijāti. Viens aizķeras tajā pirmajā tīklā, viņam ir nepietiekama angļu valoda, cits aizķeras otrajā tīklā, kaut kas tur nav ar dokumentiem kārtībā, un tad trešais tīks – viņu nelaiž cauri drošības kontrolei.

L.L. Nu jā un kāds bija mums šogad gadījums, kāda vēl ir problēma ar tiem studentiem, viņam vajadzēja būt septembrī, bet viņš ieradās tikai martā.

[Saruna ar *Ezerkrastu* darbinieku par Lindas Lauzes personas datiem. Pēc šīs sarunas Linda Lauze sliktās pašsajūtas dēļ vairs nepiedalās intervijā]

I.L. Kur mēs palikām?

D.L. Pie dinamiska kāpuma studentiem.

I.L. Cik intensīvs jums ir kurss? Divas reizes nedēļā?

D.L. Jā, divreiz nedēļā.

Sāk Linda, divus mēnešus strādā ar viņiem, jo Linda sāk ar alfabētu un tādu angļu paskaidrojumu viņiem. Pēc diviem mēnešiem nāku es un tad viņi ir nobrīdināti, ka starpniekvaloda nebūs. Un starpniekvalodas tiešām nav, jo pilniem teikumiem angļu valodā es saku kaut ko tikai bezizejas gadījumos. Drīzāk tās ir kaut kādas komandas, ko es dodu, piemēram, *klausies!*, un ja students nesaprot, kas tas ir, es saku *listen!*. Arī tad, ja es runāju angliski, es noteiktu rādu. Viss, ko es saku angliski, tās ir burtiski gatavas frāzes, lai nodrošinātu mācību procesa organizāciju. Es saku latviski, ja redzu, ka nesaprot, tad angliski un pēc tam vēlreiz latviski, ar tādu domu, ka es vēl divas nodarbības tā darīšu, bet ceturtajā nodarbībā tev jau ir jāzina, ko nozīmē *lasi*, ko nozīmē *klausies*. Ir kaut kāds ļoti ierobežots angļu vārdu repertuārs, ko es lietoju.

I.L. Es tagad iedomājos par tiem jūsu Šrilankas studentiem, viņiem bija bezjēdzīgi..

D.L. Nē, nu protams. Tam nigērietim bija ļoti no svara, lai es viņam izskaidroju, kādi procenti un cik veido viņa atzīmi, un ko viņš par to saņem un ko par to, un cik procenti ir tas. Viņš kā bubulis man nāk virsū ar saviem procentiem. Nu protams, ka es dabūju angļu valodā ar viņu lauzīties, kaut gan angļu valoda nav mana svešvaloda, mana svešvaloda ir vācu valoda. Bet, piemēram, tas amerikānis, tur mums starpniekvaloda bija krievu valoda. Ar vācu meitenēm es vāciski šo to skaidroju.

Kas vēl ir interesanti, mēs tagad ar Lindu.. Jūs jau bijāt Liepājas konferencē par to, ka vienā stundā tā ir plurilingvāla vide, jo tās turku meitenes savtarpēji noskaidro to, ko viņas nav sapratušas, izmantojot turku valodu.

I.L. Loģiski, jā.

D.L. Tā kā diezgan liels ir tas valodu mikslis, bet es tomēr kaut kā cenšos pieturēties pie tā, ka 90% ir latviešu valoda.

I.L. Viņi sasniedz A1 līmeni pēc viena semestra, kā jūs vērtētu?

D.L. Kā kurš. Cits sasniedz un pat pārsniedz. Bet tie, kuriem viņu valoda ir angļu valoda un pēc tam nāk latviešu valoda, ja nav tai pieredzē ne franču, ne spāņu, ne vācu, ne krievu, viņiem ir diezgan grūti. Es noteikti atbalstu to viedokli, ka angļu valoda nevar būt cilvēkam pirmā svešvaloda, jo tā viņu sabojā.

I.L. Taisnība, pilnībā piekrītu. Kādus mācību līdzekļus jūs izmantojat?

D.L. Es sāku šausmīgi drosmīgi tikai ar savām darba lapām, tikai un vienīgi. Tas bija saistīts ar to, ka manas angļu valodas zināšanas ir ierobežotas un man bija jābūt pārliecinātai, ka tas, kas ir tajā manā darba lapā, to visu es varu iztulkot, ja nu kādam iestājas pilnīgs lingvistiskais stulbums (*smejas*). Un līdz ar to es neuzticējos mācību līdzekļiem, jo es varu arī neprast paskaidrot. Bet tad es sapratu, ka es šausmīgu slodzi uz sevi uzlieku, jo es tās darba lapas vēl katru gadu pārstrādāju, jo tās bija aprobētas – pagājušogad tur tas nebija labi un šogad to tā. Un tā ir milzīga gatavošanās slodze. Un tad mēs šogad nolēmām, ka sāksim, izmēģināsim *Laipu A1*. Un tad es miksēju *Laipu* ar tām savām darba lapām.

I.L. Jūs jau pamēģinājāt *Laipu*?

D.L. Jā, pamēģināju. Bet es visu pēc kārtas neņemu, jo Linda tur jau iepriekš bija kaut ko izņēmusi. Linda ņem ne tikai *Laipu*, viņa ņem arī kaut ko no Svarinskas [Asja Svarinska *Latviešu valoda* – I.L.], kaut ko no Nauas [Inga Klēvere-Velhli, Nikole Naua *Latviešu valoda studentiem* – I.L.]. Viņa tur tādu riktīgu mikslu taisa. Un *Laipa* man tīri labi patika, lai gan dažas nekonsekvences es tur konstatēju. Bet varbūt, ja es ar *Laipu* no paša sākuma sāktu strādāt, es varētu tā konsekventi ņemt lapu pa lapai. Savukārt no darba burtnīcām es kopēju, tā lai viņi var rakstīt iekšā lapās, jo grāmatas viņi ņem no bibliotēkas un tajās nevar rakstīt iekšā. Un diezgan nepatīkami, es neatceros, par kuru grāmatu man Linda teica, bija paņēmusi un spiesta dzēst ārā, jo visa grāmata bija ar zīmuli pierakstīta. Viens ir kārtīgi mācījies latviešu valodu, un tā grāmata tāda ir atdota bibliotēkā. Tā kā ir tāds neatrisināts jautājums attiecībā uz rakstīšanu, jo darba burtnīca būtu jāpērk katram savējā, tad būtu bišķi sarežģīti tās vispār piegādāt no aģentūras, studentam par to būtu jāmaksā, lai gan studenti arī nesatrauktos, ka viņiem jāmaksā.

I.L. Jo viņa jau nemaksā tik dārgi.

D.L. Nu jā, jā. Bet tad mums atkal ir atbildība. Ja viņi to darba burtnīcu ir nopirkuši, mēs nevaram – šo lapu ņenam, šo lapu neņemam. Tad ir jāņem visas lapas. Drusku tāda dilemma. Dikti jau mēs uz to rakstīšanu nespiežam, lai gan viņi raksta smuki. Diezgan arī raiti viņi raksta, es esmu tā citreiz paskatījusies. Bet tad man patīk, kā viņi tās manējās darba lapas apstrādā. Izlasām tekstu un tai trešā mēneša sākumā es jau diezgan no viņiem prasīju tulkot, lai viņi pārliecinās. Un tad kā kurš raksta klāt – cits raksta angļiski klāt uz vārdiem virsū, cits raksta savā dzimtajā valodā virsū. Tad tā diezgan interesanti ir skatīties. Bet tad, kad jau ir tuvāk eksāmenam, es pajautāju – būtība ir skaidra? Un tad tie ir atsevišķi vārdi, ko viņi jautā, un galvenokārt tie ir prievārdi vai partikulas, visbiežāk partikulas. Bet tad, ja viņš redz, ka kādu no lielajiem vārdiem viņš nesaprot, tad žigli telefonā iztulko, tā ka iemaņas viņiem jau ir. Viņi ir parūpējušies, lai viņiem ir latviešu-turku, latviešu-angļu, latviešu-vācu vai vēl tur kāda vārdnīca. Tā ka viņi ar tiem palīgīdzekļiem jau ir apgādājušies.

I.L. Un bez šiem mācību līdzekļiem, vai jūs izmantojat arī kādus audiovizuālus materiālus, kaut ko no tā, kas ir pieejams aģentūras mājaslapā?

D.L. Jā, tajā manā sistēmā, ko es diviem mēnešiem esmu sagatavojusi, es ņemu tēmas no *Latviešu valoda pieaugušajiem* [Latviešu valodas aģentūras digitālais resurss *Māci un mācies latviešu valodu* – I.L.], bet tās ir no A2 līmeņa, kuras es, manuprāt, ņemu. Es ņemu tēmu *restorānā*, par *laika apstākļiem* un es ņemu par *veselību*. Tā veselības tēma ir pēdējā, un es tikai vienu gadu līdz tai esmu tikusi.

I.L. Bet jūs strādājat pēc tās programmas, ko man Linda Lauze sūtīja?

D.L. Jā, vairāk vai mazāk.

I.L. Ko jūs domājat par latviešu valodai kā svešvalodai paredzētajiem mācību līdzekļiem. Par *Laipu* jūs jau minējāt, ka tur ir nekonsekvences. Vai jums ir viedoklis par Ingas Klēveres-Velhli un Nikoles Nauas grāmatu vai par Asjas Svarinskas grāmatu, ko Linda Lauze izmanto?

D.L. Nelaime ir tāda, ka mana kā metodiķes pieredze diemžēl nevienu grāmatu neliek uzskatīt par labu, un es neprotu strādāt. Un tas jau arī ir iemesls, kāpēc es taisu savus mācību līdzekļus, jo es neprotu strādāt ar citu mācību līdzekļiem. Un līdz ar to es arī skolā nevienu mācību grāmatu neizmantoju vai vilktu no visām kaut ko kopā. Bet tā ir mana tāda personīgā problēma. Objektīvi skatoties, Nikoles grāmata, tā noteikti ir par sarežģītu. Es nevaru saprast, kā var iesākt ar tekstu, ja cilvēks pat vispār nezina ne burtu. *Laipa* ir *okei*, tikai tur būtu jāizdara tas kļūdu labojums. Tur tā rūpīgi būtu jāpārdomā, jo nevar būt tā, ka tekstā parādās *dzīvojamā istaba*, bet zīmējumā – *viesistaba*. Mans students reāli apjūk, kas būs – dzīvos vai viesi nāks (*smejas*). Svarinskas grāmata nu jau man liekas ir novecojusi, viņa ir noteiktai mērķauditorijai – medicīnas studentiem, tādēļ ļoti ierobežojoša. Kas mums trūkst? Mums trūkst minimuma vārdnīcas, leksikas minuma vārdnīcas. Un vajadzētu ļoti tādas smukas, plānā grāmatīnā vienā vietā saliktas tabulas, bet nevis visu uz pasaules, kas ir latviešu valodas gramatikā, bet ļoti elementāri – I deklinācija, II deklinācija, III deklinācija, nevis ar kaut kādiem ļoti ekstravagantiem vārdiem, bet ar normāliem, bieži lietojamiem vārdiem. Un tāpat arī darbības vārdam. Kaut kādi prievārdu saraksti, kaut kādas tādas elementāras lietas, kuras, ja tā ļoti saņemtos, varētu izvilkt no līdzšinējiem mācību palīg līdzekļiem, kas ir izdoti latviešiem, no tām pašām Kolužas grāmatām [Rūtas Kolužas Pareizrakstības rokasgrāmatām] vai Apiņa tabulām un shēmām. Gan jau ka varētu izvilkt vienuviet. Bet ko tas nozīmē izvilkt – kopēt, līmēt. Tas nav vizuāli pievilcīgs.

I.L. Tas ir tas, kā mums pietrūkst.

D.L. Tas ir tas, kā man pietrūkst, principā primitīvas gramatikas atbalsts. Jo tagad bija pārdošanā, es arī nopirku to mazo grāmatīņu par I konjugāciju [Baiba Valkovska *Darbības vārdu pamatformas I konjugācija* – I.L.].

I.L. Jā, es arī.

D.L. Un tad tā biezā – Darbības vārdu tabulas [Ilze Auziņa un Gunta Nešpore *Latviešu valodas darbības vārdu tabulas* – I.L.]. Bes es pat nesaprotu, kam viņas ir domātas.

I.L. Es saprotu, ka tas ir tikai uzziņas materiāls, jo, kā jau Iveta Grīnberga teica, tās ir tikai plikas tabulas, tur nav nekāds lietojums.

D.L. Tad es saprotu, ka tam, kas mācās latviešu valodu, es pat nezinu, vai viņas būtu vajadzīgas.

I.L. Es pieļauju, ka tas ir tāpēc, lai students, kas ir izdomājis tālāk par A līmeni mācīties, lai viņš neapjūk ar I konjugācijas darbības vārdiem.

D.L. Jā, varbūt arī tad, kad sāk jau ar tekstveidi nodarboties, kad sāk kaut kādus tekstus rakstīt, ka tu vari uzšķirt un par to pareizo formu pārliecināties.

I.L. Jā, es domāju, ka tas ir tikai tādiem nolūkiem, ne pamatam domāts.

D.L. Es viņu nopirku un diezgan vīlusies esmu. Man faktiski viņām nav izmantojuma.

I.L. Kā jūs domājat, cik liela ir gramatikas loma, mācot latviešu valodu kā svešvalodu?

D.L. Nu tur man jāsaka tas pats, kas vāciešiem, nu nevar būt latviešu valoda bez gramatikas. Protams, mēs varam kaut kādu repertuāru iemācīt frāžu līmenī. Pieklājības frāzes, *small talk*, sasveicināšanās, atvadīšanās – pilnīgi bez gramatikas to mēs varam. Bet, ja mēs gribam, lai viņš atbild uz jautājumu, pats veido jautājumu, tad viņam tomēr elementāri vārdu sasaistīšanas līdzekļi ir jāsaprot. Jāsaprot, ar ko atšķiras *man ir suns* un *es esmu suns* (*smejas*).

I.L. Ar ko rodas kuriozu kļūdas (*smejas*).

D.L. Jā. Nu mazliet jau palīdz *I have, I am*, ja viņš to atšķir. Tas pats vācu *Ich bin* un *Ich habe*. Tad jau tāds priekšstats, ja to saliek, īpaši tad, ja cilvēks grib to iemācīties. Vispār jau studenti ir apzinīgi, īstenībā. Viņiem reizēm ir tas, ka nav laika, tas viņiem traucē. Bet, piemēram, kā viņi uz kontroldarbiem mācās, jo Lindai ir divi kontroldarbi un man divi kontroldarbi, tā sistēma mums ir baigi sarežģītā, tad viņi nāk uz eksāmenu tad, kad viņi ir nokārtojuši tos četrus kontroldarbus. Viņi nāk jau ar 50% atzīmi, un tie 50% ir tās četras kontroldarbu atzīmes, un nākamie 50% ir eksāmenā par lasīšanu un atbildes uz jautājumiem, bet tās atbildes ir jāvelk no tā lasāmā tekstā ārā. Principā, ja tu esi gudrs, viss tev ir priekšā, tev tikai jāsaprot, ar kuru teikuma daļu tev ir jābild. Un tad vēl ir it kā piektais kontroldarbs, kuru viņš rakstveidā izpilda, tur atkal divas atzīmes dabū, un tad tas viss summējas gala atzīmē. Nu vārdu sakot, nogāju no temata nost, bet viņi jau ir baigi centīgie, viņi baigi mācās. Un līdz ar to, ja tas cilvēks mācās, tad es domāju, ka viņš taču savēl kopā, ja viņam ir tā vācu valoda un angļu valoda, un tad latviešu valoda, ka viņš šīs lietas tā kā savā galvā

sakārto, to režģīti uztaisa, un tad jau viņš nejauc, kur ir nominatīvs, kur ir datīvs, lai gan pamata lietas viņš jauc.

I.L. Jā, ir grūti. Man arī pēc pieredzes.

D.L. Un iemācīt to, piemēram, *kā tev klājas?* Un viņi saka *es*, nu stop, nav šai vietā *es*. Tu nevari atbildēt uz šo jautājumu ar *es*. Tev ir jāklaušās: *Kā tey klājas?* Es tev saku priekšā datīvu. Tātad tev ir jāatbild ar datīvu *man*. Vai ja es prasu: *Kas tu esi?*, tu ir nominatīvs, tātad tu sāc ar *es*. *Vai tev ir suns? Man..* Nē, pirmais ir *jā* vai *nē*.

I.L. Jā, es arī to saviem studentiem..

D.L. Protams, ikdienas valodā Linda ir pētījusi, ka pilnais jautājums, ko mēs uzdodam ar *vai* ir tikai *Tev ir suns?*

I.L. Jā, *Laipā* tas arī parādās un man tas nepatīk.

D.L. Jo mēs to *vai* nelietojam ikdienā, nu reizēm lietojam, reizēm nelietojam. Tur mums ir nekonsekvences, tur nevar izsekot nekādām likumībām. Un tad es pieķēru sevi pie tā, ka es nepietiekami domāju līdzī savai valodai, kad es runāju ar studentiem, tad tai manai valodai būtu jābūt. Bet Linda saka, ko tu uztraucies, viņiem ir jāmācās arī sarunvaloda. Bet no otras puses, man būtu jābūt ne tikai ar intonāciju. Ar tām intonācijām viņiem grūti iet lasīšanā, jo ir tāda sajūta, ka jautājuma zīme ir parādījusies tikai latviešu valodā, ka citās valodās tā nefunkcionē. Nu jā, tā tur ar viņiem ir, un tā ir ar mācību līdzekļiem, tas ir tas, kas būtu vajadzīgs.

I.L. Bet ja jums latviešu valoda ir tikai vienu semestri, jūs paspējat paņemt visus latviešu valodas locījumus? Visas darbības vārda konjugācijas?

D.L. Nē, ģenitīvs tiek apgūts neapzināti. Respektīvi, ģenitīvs parādās tekstos un ģenitīvs parādās vārdu savienojumos, bet viņš atsevišķi kā locījums mācīts netiek. Lauvas tiesu paņem akuzatīvs, es nesaprotu, kas ar to akuzatīvu ir. Ar datīvu tad vēl faktiski ir vieglāk. Es maļu un maļu to akuzatīvu.

I.L. Bet ir grūti, man ir tas pats. *Es dzeru kafija*.

D.L. Tad mums ir tajos tekstos tādi vārdi, kas viņiem ļoti patīk – *mango*, *jogurts* un *kivi* (*smejas*). Tā tāda caurspīdīgā leksika. Drusku vieglāk iet ar lokatīvu.

I.L. Lai gan no otras puses, angļu valodā ir prepozīcija.

D.L. Jā, jā.

I.L. Un viņi man bieži jautā, kas tas ir *in* latviski. Es saku, mums nav *in*, mums ir lokatīvs.

D.L. Sākumā, man liekas, ir arī ļoti svarīgi, lai viņš saprot: *Kas tu esi?* un *Kā tevi sauc?* ka ir varianti: *Es esmu Inga*, *Mani sauc Inga*, *Mans vārds ir Inga*. Ka ir varianti. Mēs arī daudz likām vajadzības izteiksmi. Vācu valodā, piemēram, ir modālie

darbības vārdi, latviešu valodā mēs neizdalām modālos darbības vārdus, bet mums ir *gribēt, vajadzēt*. Blakus vajadzības izteiksmei ir formas ar *vajag*, piemēram, *Kur tu ej? Es eju uz bibliotēku. Kāpēc? Man vajag grāmatu. Ā, tev jāpaņem grāmata?* Un tad es atdūros pret to, ka viņiem ir par grūtu *tev jāpaņem grāmata* un *man vajag grāmatu*. Ka viņiem *iet sviestā*, kad vajag nominatīvu un kad akuzatīvu. Un tad es domāju, nu nē, ko es te daru, es skaldu matus. Un tad pēdējo gadu es to vajadzības izteiksmi neņēmu, es ņēmu tikai ar to formu *vajag*.

Tad kas vēl. *Es gribu, es vēlos; iet un doties* es kopā skatu, jo tie ir sinonīmi. Un tas amerikānis man prasa, bet kāda ir atšķirība – *es eju uz parku* un *es dodos uz parku*? Nu nav atšķirības, bet, redz, refleksīvais, un tad viņš iemācās atkal pilnīgi jaunu modeli.

I.L. Bet tur jau tā nozīmes atšķirība – *doties*, es varu doties ar pilnīgi jebko, es dodos kājām vai es dodos ar kādu transporta līdzekli.

D.L. Nu jā, tas *dodos* it kā ir plašāks.

Un īstenībā caur atsevišķiem darbības vārdiem, un tad nāk teksts, bet lai es sameklētu tekstu, kas man ir vajadzīgs, tas ir milzīgs laika patēriņš, līdz ar to man ir vieglāk pašai sacerēt. Būtībā es strādāju tikai ar saviem tekstiem. Un tad šogad es sāku ar *Laipas* tekstiem strādāt, mēs lasījām par mājām, par dzīvokļiem, par tādām lietām. Nu jā, man visu laiku *Laipas* nebija pašai, tagad es nopirku un vasarā tad pastudēšu un tad ar nākamo gadu varbūt vairāk *Laipu* izmantošu.

I.L. Pēdējais jautājums un tad beigšu jūs mocīt. Par pieeju vai metodi mācību procesā..

D.L. Viena lieta, kur es esmu pilnīgi aplauzusies. Es mācu latviešu valodu kā svešvalodu – metodiku. Un saviem studentiem šausmīgi gudri stāstu – tur tāda pieeja, tur tāda metode, un kad es pati sāku strādāt, tad tur visa pačab tā teorija, un tu saproti – nekāda tur pieeja vai metode, tu intuitīvi tausties, katru reizi tas kontingents arī ir citādāks. Un var jau jūsmot par komunikatīvo pieeju, bet vienā brīdī tu apstājies, ka īstenībā tā komunikatīvā pieeja ir kaut kāda eklektika. Pagājušogad, aizpagājušogad konferencē bija Zenta Anspoka, es nezinu, pēc kura referāta tur sākās diskusija par pieejām un metodēm, un tad Zenta arī vienu gadu bijusi spiesta RPIVA mācīt ārzemju studentiem, un viņa saka: „Kā es mocījos to pusgadu.” Tas nozīmē, ja Zenta ar savu metodiķa pieredzi mokās, tad tā ir vistīrākā eklektika. Varbūt ne tik daudz tu domā par pieejām un metodēm, pareizāk sakot tu vispār nedomā, es vairāk domāju par uzdevuma veidiem – lai ir lasīšana, lai ir klausīšanās, lai ir runāšana, lai ir dialogs. Ja tas ir teksts, komplektā ir jautājumi, ka tur ir saprašana. Un ja vēl izmanto kaut ko no audiovizuālajiem materiāliem. Tātad vairāk es domāju par darba formu un uzdevuma veidu dažādību.

I.L. Lai tur būtu aptvertas arī visas valodu prasmes.

D.L. Jā, es vairāk domāju par valodddarbības veidiem, nevis par metodēm. Bet katru gadu kaut kas ko tu neesi ieplānojis tai stundā, piemēram, pirmajā stundā, kad mēs iepazīstamies: *Kā tevi sauc? Mani sacu Diāna. Kā tevi sauc? Mani sauc Dilip*. Nu kāds tu *Dilip*, tu neesi nekāds *Dilip*, tu esi *Dilips*. Viņš saka, nē, *Dilip* viņš ir. Indietis. Un tad es saku, nu nē, noskaidrosim, kas jūs esat latviešu valodā. Tad mēs rakstījām

un viņiem baigie prieki, ka to viņa vārdu uzraksta latviski. Un tad man bija tas dienvīdskorejietis, es vairs nepateikšu to vārdu. Ā, *Džunjups*. Un kamēr pēc tā, ko viņš man saka, kas viņš domā, ka viņš ir, kamēr es tiku līdz *Džunjupam* un tad vēl ar latviešu burtiem. Viņš lielām acīm skatījās, kā viņa vārdu raksta. Tā arī viņiem ir vesela atklāsme un kad es saku, ka mums ir ļoti svarīga šī galotne. Jo ir ļoti svarīgi, piemēram, grāmata pieder *Dilipam*, *Džunjupam* un *Kristīnei*, un *Elifai*.

I.L. Bet viņi neprotestē nekad?

D.L. Nu nē, nē. Ko viņi protestēs daudz?

I.L. Manējie protestē, piemēram, vācieši, kas ir *Filip* vai *Robert*. Nedod dievs, ka es pateikšu *Filipam* vai ka tu esi *Filips*. Neesmu nekāds *Filips*, kā mani ieraksta imigrācijas dokumentos. Un nedod dievs es pateikšu *Filipam* ir brālis. *Filip* ir brālis. Tur ir līdz kašķiem, un reizēm es padodos.

D.L. Nē, man kašķi nav bijuši. Kaut gan tā pati pieminētā *Imbi Sooman*. Es saprotu *Imbi* ir vecāku dots vārds, tas ir laikam igauniskas cilmes un *Sooman* ir vīra uzvārds. Un viņa brauca ar vieslekcijām, un uz plakāta man viņa ir jāliek, un tur ir rakstīts *Imbi Zomane* un iekavās es ieliku oriģinālu. Un viņa stāv pie tā plakāta un saka, kas ar manu uzvārdu ir izdarīts. Un es viņai skaidroju, ka mums ir likums, ka mēs latviski rakstām visus vārdus un iekavās jūsu oriģinālais vārds ir. Un viņa stāvēja un purpināja, viņa nesaprata, kāpēc tā ir jādara, visās valodās ir *Sooman*. Nu nav visās valodās *Sooman*, latviski tu esi *Zomane*. Tā kā no vienas puses cilvēkam ir tiesības uz to savu vārdu, bet tas ir tāpat kā nav diskutējams jautājums *Dace Markus* un *Dacei Markui*. Tikko kā *Daci* ievēlēja Liepājas Universitātē par rektori, pirmā ziņa aizgāja ar nepareizu *Daces* uzvārda lietojumu, un tālāk mediji to pārņēma no tās ziņas un aizgāja vispār nepareizais uzvārda lietojums.

I.L. Mums jau tad, kad *Dace* mācīja, viņa pasmējās pati par savu uzvārdu.

D.L. Nu nav jau tā, ka tu kā šī uzvārda īpašnieks vari teikt, nē, man nepatīk šī forma *Dacei Markui*. Un mums ir, piemēram, profesors *Grickus*, kurš saka, ka viņš ir nelokāms. Un *Ieva Ozola* saka: „Nu jūs *Grickus* kungs varbūt esat nelokāms, bet jūsu uzvārds ir lokāms.”

I.L. Cik jauki.

D.L. Nu lūk. Tad arī tiem ārzemniekiem, kuri mācās latviešu valodu, viņiem šis fakts ir jāpieņem. Es viņus visus ar galotnēm lietoju un locījumos, ja man vajag, loku. Protestējuši nav.

I.L. Bet es tā iedomājos, ja latvietis *Grickus* protestē.

D.L. Bet viņš jau savas nezināšanas dēļ.

I.L. Un tad es vienmēr saku, nu bet kā tad *alus*.

D.L. Es arī, un tad es saku, kā tad tu ej – uz tirgus? Un tu pērc medus?

POLIJA (Poznaņas Adama Mickeviča universitātē)

Naua 2014 [intervija] – intervija ar Nikoli Nauu par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Polijā, Poznaņas Adama Mickeviča universitātē; intervija ierakstīta 2014. gada 30. jūlijā Salās (Lietuvā).

NIKOLE NAUA (*Nicole Nau*), Nicole.Nau@amu.edu.pl
Māca latviešu valodu Poznaņā 10 gadus⁵.
Izglītība – Dr. phil. habil.

I. L. No kurienes ir jūsu studenti?

N. N. Mani studenti visi ir no Polijas.

I. L. Vai viņi ir filologi?

N. N. Jā, viņi ir filologi. Tas nozīmē, ka pirmajā kursā – nu, tā ir filoloģijas programma, bet ir arvien vairāku studentu, kas nepabeidz, kas vienkārši tikai pirmo kursu mācās latviešu valodu un tad pazūd. Es neteiktu, ka viņi ir filologi, bet, nu, programma ir tā [smejas – I. L.]. Tā ir domāta filologiem.

I. L. Vai jūs dalāt universitātē A1/A2 līmeni?

N. N. Nē, mēs jau pirmajā kursā pēc viena gada cenšamies sasniegt B1, tātad, kas tur ir pirms tam, tas nav būtiski.

I. L. Viņi sāk no nulles?

N. N. Jā, viņi sāk no nulles, bet viņiem ir 10 stundas nedēļā. Diezgan intensīvi, tad nu, jā, tas ir B1 pašā sākumā.

I. L. Un cik viņiem ir kopējais stundu skaits?

N. N. Aha, nu, jā, pirmā kursa beigās varbūt viņiem vēl nav, bet otrajā kursā viņiem jau ir B1. Mērķis ir, ka pēc trim gadiem viņiem ir B2. Un tas ir 3 gadi, un laikam ir 300 stundas gadā. Tas ir 10 stundas nedēļā. Tikai trešajā kursā tur ir atdalīta tulkošana, tāpēc stundu skaits ir mazāks, bet pirmajā un otrajā kursā ir 300 kontaktstundas.

I. L. Par kursa aprakstu vai studiju plānu – tas ir tas, ko man sūtīja jūsu kolēģe, pēc kura jūs arī strādājat, ja?

N. N. Tas ir vienīgais, jā.

⁵ Šādi dati bija aktuāli intervijas brīdī.

I. L. Un kādus mācību līdzekļus jūs izmantojat?

N. N. (*Smejas*) *Latviešu valodu studentiem* [Ingas Klēveres-Velhli un Nikoles Nauas izstrādātā mācību grāmata – I. L.]. Ļoti laba grāmata, protams (*smejas*). Nu, jā, un tas jau arī ir tas mērķis, ka viena gada laikā to pabeidzam.

I. L. Visu grāmatu?

N. N. Jā.

I. L. Vai jūs izmantojat arī kādus interneta vidē pieejamus materiālus?

N. N. Jā, protams. Es nezinu, ko Tatjana [Tatjana Navicka – latviešu valodas lektore Poznaņā – I. L.] tagad lieto, jo man pēdējā gadā nebija studentu, bet es zinu, ka viņa visu izmanto, ko atrod. Es zinu tikai vecākus materiālus, ko tad es arī lietoju. Jūs domājat par mācību materiāliem, vai ne? Vai vispār par jebkādiem materiāliem? Jo vispār par materiāliem, protams, izmantojam visu, kas der. Vienmēr papildus ir dziesmas, un tad internetā varam skatīties vai klausīties. Un tekstus izdrukāt.

I. L. Un jūsu grāmatai diskā tur arī bija dziesmas.

N. N. Jā, bet man ir vairāk dziesmas nekā grāmatā.

I. L. Un aģentūras mājaslapu jūs neesat izmantojusi?

N. N. Ziniet, pirms 2 gadiem [2012. gadā – I. L.] vēl nebija tik daudz materiālu. Vai bija? Es domāju, ka tas ir diezgan jauns. Tā kā es pagājušogad [2013. gadā – I. L.] nemācīju, es nezinu, kas tur ir aktuāls.

I. L. Tur tagad ir *Māci un mācies, Saziņas tilts*.

N. N. Jā, to es zinu, bet pirms diviem gadiem tas vēl nebija. Bet droši vien Tatjana izmanto, jo viņa izmanto visu, ko viņa var dabūt.

I. L. Kā jūs vērtējat gramatikas saturu mācību grāmatās? Arī savā mācību grāmatā.

N. N. Kādā veidā vērtēt? Vai tas ir pietiekams, vai tas ir labs?

I. L. Jā. Piemēram, jums ir 300 kontaktstundu, vai tas ir pietiekami tam saturam, kas ir mācību grāmatā, kursa programmās.

N. N. Ā, jā, manuprāt, tas ir pietiekams. Kolēģi gan grib mazliet vairāk. Kad grāmata iet uz beigām, viņi grib arī citus divdabjus un varbūt vēl arī atstāstījuma izteiksmi, kas nav grāmatā. Bet viss cits jau ir grāmatā. Nu, jā, tā ka mēs pārsniedzam A2 līmeni. Ja man tā jāskatās, tad A2 varbūt ir pirmais semestris, un tad šī grāmata drīzāk nav tik piemērota, jo grāmata jau uzreiz tā bija domāta, ka tu strādā līdz beigām. Ja ņem tikai pirmo pusi, tad ir diezgan smagi, jo visi locījumi ir, bet darbības vārda ir diezgan maz.

Jo tā koncepcija ir, ka sākas ar darbības vārdu diezgan lēni, tur ļoti ilgi ir tikai tagadne, tad ir nākotne un tad... Īstenībā ar pagātņi strādājam tikai 2. semestrī, tas ir, kad A2 līmenis jau ir sasniegts. No šī viedokļa tas varbūt nav tik labi. Ja būtu jābeidz pēc pusgada, tad kaut kā būtiski trūktu. Bet ja strādā ar visu, tad pēc gada jau viss arī ir. Tādā veidā man šķiet, ka esmu apmierināta. Protams, ka es esmu apmierināta, jo es to visu biju tā izdomājusi. Es jau rakstīju grāmatu, kad strādāju tādos apstākļos, ka studentiem ir viens gads, desmit stundas nedēļā, un es domāju, cik tad var paspēt. Tad tas ir 10 nodaļas semestrī – un vēl, ja patiešām ir 10 stundas, tad vēl ir laiks papildmateriāliem. Ja jums nodarbības ir 2 reizes nedēļā, tad vienā gadā jūs ar to grāmatu netiksiet cauri.

I. L. Jāsaka gan, ka esmu runājusi ar daudziem un intervējusi daudzus lektorus, kas strādā ārpus Latvijas un diezgan daudzi izmanto jūsu grāmatu. Igaunijā izmanto, man liekas, ka Ķīnā Marija arī izmanto. Bet, domājams, jūs esat skatījusies arī citas mācību grāmatas. Ko jūs varētu pateikt par gramatikas saturu citās mācību grāmatās?

N. N. Pirms es aizbraucu uz Poznaņu, mani kolēģi izmantoja *Dialogu* [Arvila Šalmes un Pētera Ūdra veidotā mācību grāmata – I. L.]. Tādā ziņā *Dialogs* ir okei, ka tur ir visa gramatika – un sistemātiski –, bet no otras puses teksti tur ir tik drausmīgi, ka es nevaru strādāt ar šo grāmatu. Un ja mēs nedomājam tikai par kvantitāti, bet arī, kā pasniegt gramatiku, tad jau parasti tādas grāmatas kā *Dialogs* vai arī vācu valodā *Labdien* [Bertolda Forsmaņa veidotā latviešu valodas mācību grāmata 2 daļās – I. L.], ir tāda mācību grāmata vācu valodā, nu tur man nepatīk pieeja, kā pasniedz gramatiku, jo tur vienmēr ir daudz paskaidrojumu studentu valodā, nevis latviešu valodā, jo, protams, sākumā nesaprot. Tas nozīmē, ka daudz laika stundās mēs veltām tam, ka runājam nevis latviešu valodā, bet par latviešu valodu. Un, manuprāt, tas nav tik labi studentiem, jo kaut kādas zināšanas viņi apgūst, bet pēc tam viņi nezina valodu. Un otra galējība ir mācību līdzeklis *Palīgā* [LAT2 paredzēts mācību līdzeklis – I. L.], kur vispār nekas nav paskaidrots vai arī vispār nevar saprast, kāda ir secība. Jo, manuprāt, kaut kas vienkāršs ir 3. grāmatā, un kaut kas sarežģīts ir 1. grāmatā, kaut kā tur gramatika ir pavisam citāda. Bet jāsaka, ka ar vienu mācību līdzekli nekad nav pietiekami. Ja cilvēki strādā, piemēram, ar *Palīgā* grāmatu, tad viņi ņems kaut kādu gramatikas programmu klāt. Ja strādā ar *Dialogu*, tad ņems klāt citus tekstus. Un arī mūsu grāmata *Latviešu valoda studentiem*, tur jau galvenā ideja ir, ka viss ir latviski, un tāpēc jau tur nevar būt tik daudz par gramatiku. Un tad jau ir domāts, ka pasniedzējs kopīgajā valodā vēl papildus skaidro, kas nav grāmatā.

I. L. Kāda, jūsuprāt, ir gramatikas loma valodas apguves saturā?

N. N. Tas ir atkarīgs no tā, ko jūs saprotat ar gramatiku. Ja mēs domājam par gramatiku, kas ir valodas daļa, pašas struktūras, tad jautājums ir muļķīgs, jo nevar runāt bez gramatikas, nevar apgūt valodu, neapgūstot gramatiku, tur ir būtiska loma. Bet ja jūs domājat par formālo gramatikas mācīšanu, ko es kādreiz sen nosaucu par ārējo gramatiku, ja jūs par to domājat, tad tas ir kaut kas cits. Es domāju, ka tur nav viennozīmīgas atbildes, jo tas ir atkarīgs no mērķauditorijas. Ja jums ir filoloģijas studenti, tad jūs vienmēr varat diezgan daudz no tā... Man vienmēr arī ir studenti, kas ir īpaši ieinteresēti, un tad es viņiem vienmēr saku, skaidroju tā, jo esmu valodniece un varu tad skaidrot gramatiku. Bet ja jūs mācāt studentus, kas studē kaut ko citu,

piemēram, vēsturi, un viņi vispār nezina, kas ir izteiksme, piemēram, tad arī nav vērts tur daudz laika tērēt, stāstot, kas ir izteiksme, tad mēs tā vienkārši mācām no piemēriem, no labiem tekstiem. Un tad viņi tā arī mācās, un tad tai ārējai gramatikai ir ļoti maza loma. Tātad tas ir atkarīgs no mērķauditorijas un arī no kursa mērķa. Ja jums ir tikai viens gads un jūs gribat, lai viņi pēc tam runā un saprot, tas ir kaut kas cits. Bet ja jums ir viens gads un jūs gribat, lai viņi pēc tam kaut ko analizē un viņi varbūt arī studē lietuviešu filoloģiju un viņi varētu salīdzināt... Vai arī vēsturnieki, kas vispār nerunā, bet viņi grib lasīt kaut kādus tekstus, tad arī no tā tas ir atkarīgs. Jo nav viena metode visiem, tas ir skaidrs. Arī no paša sākuma varētu teikt, ka sākums visiem ir vienāds, bet es domāju, ka tā nav tomēr.

I. L. Jā, jūs pareizi teicāt, ka tas ir atkarīgs no mērķauditorijas un kursa mērķa. Mans mērķis, mācot RSU studentiem latviešu valodu, ir sagatavot viņus praksei Latvijas slimnīcās, lai viņi varētu uzturēt sarunu ar pacientu. Bet ir jau arī viedoklis, ka valodu var mācīt bez gramatikas, iedodot valodas apguvējiem tikai frāzes, bet tam es īsti negribētu piekrist.

N. N. Jā, to var, bet tad tās frāzes ir tik labi jāizvēlas, lai visa iekšējā gramatika tur būtu iekšā un arī būtu pareizajā secībā. Tas ir daudz grūtāk, un tādu programmu latviešu valodā nav. Jo es, piemēram, mācījos poļu un zviedru valodu ar tādu pašmācības programmu. Tā ir metode no Francijas, ļoti laba metode. Tur ar audiokasetēm, un tur ir tikai tādi mazi dialogi, un tad ik pēc septiņām lekcijām tur ir paskaidrojumi, bet arī tādi īsi. Parasti ir tikai dialogs, kaut kādi vingrinājumi un tā. Bet tas ir tik gudri izdomāts, ka tu vienmēr kaut ko saproti un vienmēr ir kaut kas jauns klāt. Un tad pamazām, pamazām tā sistēma tieši attīstās. Bet tas ir ļoti rūpīgi jāsapratavo, un es pati, es to nemācētu. Es jau vismaz 20 gadus pētu latviešu valodu un es esmu arī rakstījusi mācību līdzekļus, bet tas ir ļoti sarežģīti, manuprāt, tādu programmu izveidot. Būtu izaicinājums. Jo vienkārši ņemt kaut kādas frāzes, piemēram, vienkārši ņemt *Palīgā* filmas un grāmatas, bet bez skaidrojuma, tas būtu haoss studentu galvās.

I. L. Vai es varu pajautāt, kas sagādā grūtības jūsu studentiem, kad viņi apgūst latviešu valodu?

N. N. Gramatikā?

I. L. Jā, gramatikā.

N. N. Grūtības, par kurām es domāju, tas jau ir vēlāk, bet kas ir sākumā. Dīvainā kārtā lokatīvs, jo viņi grib kaut kādu prepozīciju klāt. Un tad viņi bieži saka: *Mēs dejojām uz diskotēku*. Lai gan man jau liekas, ka lokatīvs ir tik vienkāršs. Bet citās valodās ir tās prepozīcijas parasti. Bet viņi ātri tiek tam pāri, bet sākumā tas nav tik vienkārši. Un poļiem, kas ir ne tik apdāvināti studenti, viņiem bieži ir grūtības ar konstrukciju *man ir*. Viņi vispār bieži to lieto, vispār nesaprotot. Viņi vienmēr grib kaut kādu darbības vārdu lietot vai arī viņi saka *man ir naudu*. Vai arī man bija students, kas visu laiku teica *es neesmu nauda*. Viņš vispār nesaprata, ka *man ir* un *es esmu* ir atšķirīgas konstrukcijas. Bet tie ir tie studenti, kuriem nav daudz talanta uz valodu, jo citi parasti to ātri apgūst. Tad problēmas, kas jau vēlāk parādās, piemēram, A2 līmenī,

ir noteiktās galotnes. Jo ar noteiktajām galotnēm ir liela problēma. Poļiem vēlāk ir problēmas arī ar salikto tagadni, jo viņiem nav tādas valodā.

I. L. Un kā jūs tiekat pāri I konjugācijas darbības vārdiem? A līmenī jums tie parādās, vai ne?

N. N. Jā, jā. Nu grāmatā jau tā ir, ka parādās no sākuma atsevišķi, piemēram, viens pats *braukt*. Mana filozofija ir tāda, ka tos mācās atsevišķi un, kad jau ir kādi divdesmit darbības vārdi, piemēram, tad mēs sākam tos kaut kā grupēt – *es nāku, tu nāc; es sāku, tu sāc*. Un tad sākam tos mācīties pēc grupām. Un otrajā kursā, kad jau ir daudz darbības vārdu, tad es sadalu tos grupās. Tas gan ir kaut kā vecmodīgi, bet man pašai tas palīdz. Jā, un kas man vēl šķiet svarīgi, lai gan kolēģi man parasti nepiekrīt, bet man šķiet, ka ir pārāk sarežģīti, ja mēs uzreiz tagadni un pagātni mācām. Ir tagadnes tipi un ir pagātnes tipi. Es saku, ka *nākt* ir kā *sākt*, bet tikai tagadnē, jo pagātnē viņi atšķiras, jo pagātnē ir *es nācu* un *es sāku*. Bet tagadnē viņiem ir tas pats modelis. Tāpēc es vispirms mācu tagadnes grupas, un pēc tam mēs skatāmies pagātnes grupas. Atsevišķi.

I. L. Labi. Un tad varbūt pretēji? Kas viņiem ir viegli, mācoties latviešu valodas gramatiku?

N. N. Tas ir ļoti atšķirīgi, jo man vienmēr ir licies, ka datīvs ir vienkāršs, bet ne visiem. Dažiem ģenitīvs ir vienkāršs, kas, manuprāt, nav tik vienkāršs.

I. L. Un akuzatīvs?

N. N. Grūti pateikt, jo mēs arī veltām tam daudz laika. Tas ir normāli, ja pirmajās nedēļās tu to neaptver un tev ir kļūdas. Jo tikai pirmā semestra beigās es prasu, lai ir visi locījumi vismaz rakstu darbos pareizi. Un tad akuzatīvs parasti ir.

I. L. Un kā jūs ar instrumentāli tiekat galā? Jūs to atsevišķi mācāt?

N. N. Ar ko? Ar instrumentāli? Kas tas ir? [Smejas – I. L.]. Paskaidrojiet man!

I. L. Tā ir problēma ar ko cīnās lingvodidaktiķi pret tradicionālajiem gramatiķiem. Ir profesori un ir speciālisti, kas uzskata, ka instrumentālis ir atsevišķs locījums un tas būtu jā māca.

N. N. Es domāju, ka pirmajā kursā absolūti nav vietas instrumentālim. Jūs varat par to kā par problēmu vai kā par interesantu parādību runāt vēlāk, kas jau ir B1 līmenī. Pirmajā kursā es nerunāju par instrumentāli, jo tas arī neparādās vienkāršos tekstos.

I. L. Bet jums taču parādās, piemēram, konstrukcija *es braucu ar autobusu*.

N. N. Tas jau sen ir skaidrs, ka *ar* – tā ir prepozīcija, kas pārvalda akuzatīvu. Bet tam jau piekrīt arī daudz pustradicionālu gramatiķu. Ja es domāju par instrumentāli, tad tas ir, piemēram, *meitene lielām acīm*. Par to var runāt, bet vēlāk. Jo tas neparādās, tas nav tik bieži, tas patiesībā ir tik reti latviešu valodā. Tas ir diezgan margināls, tāpēc

sākumā par to nav jārunā. Un prepozīcija *ar* ir tāpat kā citas prepozīcijas, kas pārvalda akuzatīvu un daudzskaitlī datīvu.

I. L. Sanāk, ja jūs strādājat pēc grāmatas, un programmā, ko Tatjana man atsūtīja, man, protams, sanāca valodas barjera un es vēl visu neizpētīju – bet sanāk, ka tie gramatikas elementi ir tie paši, kas grāmatā, ar ko jūs sākat, ja?

N. N. Jā.

I. L. Locījumi un viss cits pēc kārtas, ja?

N. N. Jā.

I. L. Un kādiem gramatikas elementiem jūs pievēršat īpaši lielu uzmanību, mācot latviešu valodas gramatiku? Vai kādam konkrētam locījumam vai vispār lietvārdam kā tādām?

N. N. Jā, sākumā lietvārda locījumiem. Sākumā tie ir visvairāk. Jo darbības vārdi ir tikai tagadnē sākumā. Tātad vispirms lietvārda locījumiem un pēc tam darbības vārda formām. Jā un tad vēl saskaņojums, kas nav īpaši sarežģīti. Angļu valodas kā dzimtās valodas runātājiem tas varētu būt sarežģīti, bet mūsu studentiem tas nav sarežģīti.

I. L. Vārdu savienojums *skaista meitene* viņiem nesagādātu problēmas?

N. N. Nē. Nevienam man nekad nav teicis *skaists meitene* vai kaut ko tādu. Tas parasti ir vienkārši.

I. L. Un *skaiste meitene*?

N. N. Nē, īstenībā nē. Nu varbūt dažreiz kāds tā mēģina, bet parasti nē.

I. L. Ja jūs sakāt, ka jums nav nācies dzirdēt gadījumus, kad studenti saka *skaists meitene*, tad maniem studentiem tā ir problēma. Lai gan tie nav filologi.

N. N. Varbūt tas ir no dzimtās valodas atkarīgs?

I. L. Varbūt, lai gan arī vācietis ir pateicis *skaists meitene*.

N. N. Jā, bet varbūt viņi mācās vārdus no vārdnīcas, un tad viņi ņem *skaists* – *schön* un liek kopā šos vārdus, un neaizdomājas. Mēs to visu, protams, arī trenējam. Tiklīdz ir kāds jauns locījums, tā mēs saskaņojam to kopā ar īpašības vārdu.

I. L. Arī par to, cik daudz jūs mācāt no katras vārdšķiras, to es arī sapratīšu no programmas, ja?

N. N. Jā.

I. L. Jo es vienkārši neesmu to vēl tulkojusi.

N. N. Nu lietvārds ir – 1., 2., 4., 5. deklinācija ir pirmajās četrās nedēļās jeb pirmajās piecās lekcijās (grāmatas nodaļās). Un pēc tam ir 3. deklinācija, bet tur jau to vārdu nav daudz, un pēc tam ir 6. deklinācija. Un *ūdens*, *zibens* – šie izņēmumi. Ko vēl no lietvārda jūs gribat? Mums ir deminutīvi arī, tas ir 2. semestrī. Grāmatas otrajā pusē ir deminutīvi. No vārddarināšanas ir maz, ir *-šana*, bet tas ir laikam 15. nodarbībā. 13. nodarbībā ir darītājevārdi, piemēram, *braucējs*.

I. L. Bet locījumus jūs aptverat visus, ja?

N. N. Protams, kā gan savādāk. Nu vokatīvs man neskaitās kā locījums, tas ir diezgan ātri, tas ir grāmatas vidū, laikam kādas 3 reizes, tad ir deminutīvi. Un grāmatas beigās 19. nodarbībā ir vēstule, un tad ir uzruna arī.

I. L. Un no īpašības vārda jūs arī mācāt visas kategorijas? Arī noteiktību un nenoteiktību?

N. N. Jā.

I. L. Un uzdevumi, kas jums dominē nodarbībās, tas ir no mācību grāmatas? Kad jūs lasāt tekstus un pēc tam darbojaties, tad pamats jums ir grāmata, ja?

N. N. Jā, un tad vēl vingrinājumi papildus, ko mēs izdomājam.

I. L. Kāda tipa vingrinājumi?

N. N. Tas ir mazliet atšķirīgi, atkarībā no tā, kas māca. Man ir viens kolēģis, viņš arī pats vēl mācās, viņš dod tādus, kur tikai viena vārdforma ir jāveido, piemēram, *es braucu ar velosipēdu*, *es braucu ar vilcienu*, kas man nepatīk. Bet es dažreiz 1. semestrī taisu *drillus*, bet tikai mutiskus *drillus*. Gramatika... Mana filozofija ir tāda, ka tā ir jāmāca un jāvingrina dažādos veidos – gan rakstiski, gan mutiski, gan arī tekstos meklējam formas. Vai arī es gramatiku un fonētiku kopā ņemu, tad, piemēram, lokatīvs ar garo *ī*, un ar īso *i* kaut kādi citi vārdi. Jo fonētikā garie patskaņi ir sarežģīti poļiem. Tā kā parādās gramatikā galotnes, tad to var kopā mācīt.

I. L. Un kā jūs domājat, šie *drillēšanas* vingrinājumi palīdz paaugstināt kvalitāti?

N. N. Tas palīdz automatizācijai, runāšanai sevišķi. Tas tomēr palīdz, atmiņā kaut kur ir tās formas, ko mēs *drillējam*.

I. L. Vai ir kāda viena pieeja vai metode, ko jūs izmantojat, mācot latviešu valodu? Man, piemēram, ir pieeju un metožu mikslis.

N. N. Manuprāt, es lietoju tikai komunikatīvo metodi, bet tas atkarīgs, kā jūs saprotat komunikatīvo metodi. Man tur pieder arī gramatikas uzdevumi, kas angļu literatūrā saucas *focus on form*. Tā ir daļa no komunikatīvās pieejas. Dažreiz varbūt es lietoju paņēmienu no tradicionālās, bet es domāju, ka komunikatīvajā metodē es jūtos labi. Bet to ir grūti pateikt, jo es jau nemācu tikai praktisko, bet es mācu arī deskriptīvo gramatiku, kur mēs mācāmies, kā aprakstīt un kāda ir sistēma, bet tas, manuprāt, ir

kaut kas cits. Tad mans mērķis nav, ka viņi pēc tam runās, mans mērķis ir, ka viņi zina kaut ko par sistēmu. Un tāpēc, kad es mācu valodu, es varu pilnīgi bez tā. Un arī no otrā mēneša es runāju latviski ar studentiem. Patiesībā es jau no pirmās dienas runāju latviski, bet sākumā arī poliski klāt. Bet otrajā kursā es tikai latviski ar viņiem runāju.

I. L. Es domāju, ka Latvijā tas ir tas, kur mēs vēl diezgan ilgi grēkojam, tas ir, kā jūs teicāt, runā par latviešu valodu, nevis latviešu valodā.

N. N. Nē, nē. Tas nav labi. Lai gan viņi ne visu saprot, viņiem tomēr ir kaut kāds *inputs* [iedevums – I. L.], un viņi kaut ko dara. Mēs runājam latviski. Es arī diezgan ātri sāku skaidrot latviski. Es rakstu uz tāfeles un saku galotne un tad jau viņi saprot. Un tad viņi pierod, un grāmatā jau arī ir tie termini: galotne, akuzatīvs un citi. Un tad jau viņi pēc pusgada nezina, kā tas ir poliski. Žēl tikai, ka mums ir pārāk maz studentu.

ĶĪNA (Pekinas Svešvalodu universitāte)

Nikolajeva 2015 [intervija] – intervija ar Mariju Nikolajevu par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Ķīnā, Pekinas Svešvalodu universitātē; intervija ierakstīta 2015. gada 9. jūlijā Rīgā.

MARIJA NIKOLAJEVA, mnikolajeva@inbox.lv

Māca latviešu valodu Pekinas Svešvalodu universitātē 2 gadus.

Izglītība – Mg. philol.

Ir arī skolotāja diploms, lai varētu mācīt ķīniešu valodu; bakalaura grāds ķīniešu valodā, maģistra grāds angļu filoloģijā. Šobrīd studē doktorantūrā valodniecību⁶.

I. L. No kurienes ir tavi studenti?

M. N. No Ķīnas, visi ir tikai ķīnieši.

I. L. Vai viņi ir filologi?

M. N. Ne visi. Lielākā daļa ir filologi, mācās dažādas valodas. Bet ir tādi, kas, piemēram, mācās ekonomiku vai likumdošanu.

I. L. Tad latviešu valodu viņi izvēlas kā brīvo priekšmetu?

M. N. Jā, tas ir brīvās izvēles kurss. Visiem tas ir izvēles kurss uz vienu gadu, bet principā viņi par katru semestri saņem kredītpunktus un viņi var pēc pirmā semestra arī vairs neizvēlēties. Bet programma ir vienu gadu. Daži cilvēki mācās arī otro gadu. Un tagad tie, kas man pabeidza otro gadu, ļoti lūdza, lai es viņus paņemtu arī trešajā gadā. Bet it kā man tas nav jādara, jo universitātē ir ierobežojums – tikai divi gadi.

I. L. Tas nozīmē, ka pēc tam tā ir tava brīva iniciatīva?

M. N. Jā. Es nezinu, es vēl domāšu, jo man ir žēl viņus pamest. Nu, redzēsim, bet es domāju, ka es tomēr piekritīšu. Ko darīt...

I. L. Jā, labā latviešu sirds. Bet visi, kas izvēlas mācīties latviešu valodu, ir A līmenī?

M. N. Jā, dažiem labākajiem varbūt varētu būt A1 līmenis gada beigās.

I. L. Tas ir tas, ko viņi saniedz?

M. N. Jā. Bet dažiem tas pat ir pirms A1, tāds pats sākums. Un pēc otrā gada dažos gadījumos var uzskatīt, ka tas ir A2. Jo principā viņi var lasīt elementārus tekstus, un viņi tos saprot. Viņi var rakstīt latviski, piemēram, e-pastus. Protams, kļūdas ir. Bet sarunāties viņi nevar, jo viņi nedzird latviešu skaņas. Viņi spēj pateikt, bet nevar saklausīt. Tāpēc – maksimums – tas ir A2.

⁶ Šādi dati bija aktuāli intervijas brīdī.

I. L. Un tie, kas tev prasa turpināt, viņiem varētu būt tas A2 līmenis?

M. N. Jā. Bet pēc tā trešā gada ja tas būs B1, tad tas būs ļoti labi. Bet man liekas, ka tā tomēr nebūs.

I. L. Cik ilgs ir valodas kurss? Cik ir stundu skaits?

M. N. Četras stundas vienā nodarbībā. Tāpat kā pie mums, nodarbība ir 90 minūtes un 90 minūtes. Un gadā tas varētu būt... nu, viņiem gan tur visu laiku ir svētki pa vidu, un mums nodarbības ir sestdienās un ļoti bieži izkrīt pa vidu. Un pa gadu sanāk 130 nodarbības. *Okei*, viņi saka, ka vienā semestrī mums ir 16 nodarbības, otrā – 15. Nu, labi, 30 nodarbības reiz četri ir 120 stundas.

I. L. Kāpēc reiz četri?

M. N. Tāpēc, ka ir četras stundas vienā reizē.

I. L. Tas ir vienā semestrī?

M. N. Nē, vienā gadā. Nu jā, tas ir 120, maksimums – 130 stundas. Un vienā reizē viņiem ir četras stundas pēc kārtas. [tas ir četras 45 minūšu nodarbības pēc kārtas – I. L.] Tas ir pirmajā kursā (gadā). Otrajā kursā (gadā) principā var uzskatīt, ka tas ir tāpat, es tur tikai nedaudz samazināju. Bet principā arī tās četras stundas dienā.

I. L. Tev patīk tāds grafiks?

M. N. Jā, man patīk. Man agrāk vispār bija ļoti labi, man bija piektdiena un sestdiena tikai. Un es varēju aizbraukt paceļot kaut kur. Bet šogad man pat nebija domas kaut kur ceļot, jo man nav laika. Un šogad arī grafiks man ir: trešdiena un sestdiena. Kā būs nākamgad, es nezinu.

I. L. Jā, tāds grafiks – nedēļas vidus un beigas. Tu tur neko īsti nevari...

M. N. Jā, bet tā kā šogad... Es biju vienu reizi izbraukusi uz konferenci, uz citu pilsētu. Tas bija patīkami. Un otru reizi mani vienkārši nosūtīja ceļojumā par labu darbu. Bet pati pēc savas iniciatīvas ceļoju varbūt tikai brīvlaikā.

Redzi, kā, sanāk, ka tie paši studenti otrajā kursā mācās, viņiem taču arī kredītpunktu par to nav. Kredītpunkti ir tikai pirmajā kursā, un otrajā kursā tā ir viņu brīva izvēle.

I. L. Bet vai tad nesanāk, ka viņiem ir vēl lielāka motivācija mācīties?

M. N. Jā, tā sanāk. Motivācija viņiem ir laba. Viņi grib, un viņi arī cenšas. Viņi piedalās arī visos pasākumos. Es paņēmu arī sarakstu, kādi mums bija pasākumi par šo gadu.

I. L. Saistībā ar latviešu valodu, ja?

M. N. Jā. Oi... (*nopūšas*)

I. L. Jā, īsta kultūras programma.

M. N. *Da* mums tur... Ai... Šonedēļ es arī ar Indru [Indra Lapinska no Latviešu valodas aģentūras – I. L.] runāju, jo – es negribu sūdzēties, bet kaut kā pati esmu nogurusi. Bet mana vadība tur [Ķīnā – I. L.] pēkšņi izdomāja, ka viņiem vajag kaut kādus speciālus mācību līdzekļus. Tieši viņiem.

I. L. Tieši ķīniešiem?

M. N. Jā, tieši ķīniešiem, tieši viņu universitātei un tieši viņu programmai lai mēs izveidotu. Un es jau no paša sākuma teicu, ka es negribu neko veidot, jo nav laika, un es arī neredzu tādu nepieciešamību. Jo – ja mēs varam adaptēt to, kas ir... Bet pēc tam tomēr it kā vajag. Un tagad es aizgāju pie Indras, teicu, ka – nē, es neko nerakstīšu, pietiek man ar savu veselību jau problēmu. Un tagad es atradu *Laipu* [Laipa A1 – I. L.], es domāju, ka tas būtu labs mācību līdzeklis. Bet es arī domāju, ka mēs to *Laipu* arī pa vienu gadu nepaspēsīm paņemt.

I. L. Par mācību līdzekļiem es tev vēl atsevišķi jautāšu. Bet tad es saprotu, ka iesākumā tas ir viens kurss un jūs nekādi A1 vai A2 nedalāt. Viņi sāk kā iesācēji mācīties, un tas ir viss?

M. N. Jā. Tur vispār par A1 un A2 nerunā. Tas ir tikai šeit, runājot par to Latvijā, to piemin. Principā tas nekur nefigurē vispār. Un tur – kāpēc mums vadība prasīja to mācību līdzekli – viņi grib reformēt to visu programmu, jo tās trešās svešvalodas – ne tikai es, bet arī citi – mēs katrs darām kaut ko savu. Jo mums tas kurss saucas “Kultūra un valoda”, un neviens nesaprot, cik daudz vajag tās kultūras, un cik daudz – valodas. Un rezultātā atzīmes es lieku labas, jo man liekas, ka viņi cenšas. Viņi ir ieinteresēti, un par to vien es jau dodu labas atzīmes. Nu, lūk, bet ir skolotāji, kas liek sliktas atzīmes. Viņi uzskata, kas tas ir priekšmets, tev ir jāmacās, un viss. Un pēc tam tur sākas tie konflikti, un tāpēc viņi grib to visu standartizēt. Bet es nezinu...

Un mums visu laiku pasākumi, jo arī šogad Latvija bija Eiropas Savienības prezidējošā valsts, rezultātā – pasākums pēc pasākuma, un mums tur visur jāpiedalās. Es jau nevaru no viņiem prasīt, lai viņi vēl to gramatiku mācītos. Un man jau kauns. Jo, jā, viņi iet skatīties baletu, tad viņi iet skatīties tautas dejas, tad viņi iet dejojot vai dziedāt kādas dziesmas. Tas jau ir daudz, jo to viņi dara ārpus nodarbībām. Tāpēc es arī nezinu, ko vajag.

I. L. Jā, interesanti – jo es saprotu, ka valoda un kultūra iekļaujas tajās 130 stundās?

M. N. Tas ir ārpus.

I. L. Jā, bet reāli tam vajadzētu būt tajās stundās, bet viņi to dara ārpus?

M. N. Jā. Nu, nodarbībās mēs arī šad tad kaut ko skatāmies, piemēram, par dzintaru kādus ierakstus vai vēl kaut ko, kādus sīkumus. Bet šoreiz mums bija tā, ka atbrauc Latvijas operas baleta trupa uz Ķīnu, 80 cilvēki, un Ķīna nez kāpēc pieprasīja, lai viņiem visiem būtu ķīniešu vārdi, un mēs tad viņiem to vārdus veidojām. Un mēs to darījām nodarbības laikā, jo – kad tad vēl? Tāpēc izskatās, ka tās četras stundas dienā

ir daudz, bet īstenībā tas nav daudz. Es tā skatos uz saviem studentiem, viņi ir tādi ļoti lēni. Kaut kā tā lēnītēm, lēnītēm...

I. L. Bet tas laikam ir normāli, jo viņi taču ir tik ļoti atšķirīgi no, piemēram, Eiropas studentiem.

M. N. Bet viņi arī lasa lēni, pa zilbēm burto. Man tas netraucē. Bet tad, kad vadība man prasa vēl kādus mācību līdzekļus veidot, jo tur nav progresā, tas man *besī ārā*. Jo progress ir, pirms tam viņi pat vārdu *Marija* izlasīt nevarēja. Tā ka es nezinu, esmu tagad apmulsusi un nezinu, ko darīt. Ceru, ka *Laipa* man palīdzēs.

I. L. Cerams, jo tas ir jaunākais mūsu mācību līdzeklis.

M. N. Izskatās labi, un izskatās tieši tā, kā vajag, jo mēs tagad strādājam ar grāmatu *Latviešu valoda studentiem*. Un pa pirmo gadu es varu paņemt piecas stundas. Otrajā kursā vēl piecas, tādējādi tieku līdz 10. stundai. It kā tas ir daudz, un viņi daudz iemācās, bet tas ir tikai tāpēc, ka mēs tur visu ļoti labi izpētām. Tas ir labs pamats, arī tās 5 vai 10 stundas. Bet ir cilvēki, kuriem vajag visu grāmatu pabeigt. Bet kāda jēga tai grāmatai izskriet cauri, ja tu neko nezini?

I. L. Bet ar *Laipu* tu tikai tagad iepazīnies, atbraucot uz Latviju?

M. N. Jā, un tagad es domāju to pirkt. Jo tēmas tur ir vieglas, bet viņas ir uz kādām četrām vai piecām lappusēm, tas ir labi. Nav tā, ka pieminējam un skrienam tālāk. Mēs tomēr apsēžamies pie katras tēmas.

[Sarunājas par *Laipu*. Kāds ir mans viedoklis, piemēram, locījumu mācībā].

M. N. Man ir zini, kā – tieši par tiem locījumiem? Vispār es daru tā, ka sākumā viņiem iedodu tabulas ar visiem lietvārda locījumiem. Un tad, piemēram, pirmajā nodarbībā mēs varam vairāk ar lokatīvu strādāt, jo lokatīvs tev ļauj uzreiz veidot teikumus. Bet citi locījumi neļauj to darīt. Tur tomēr ir jāsavieno vairāki locījumi kopā. Un tad rezultātā, varbūt tas ir mans trūkums, ka es nedodu daudz tos gramatiskos vingrinājumus, to drillēšanu. Mēs tomēr vairāk akcentējam to, ka mēs lasām un pēc tam mēģinām runāt, paši veidojam tos teikumus.

I. L. Bet tur jau tā gramatika ir vajadzīga, lai viņi paši izveidotu tos teikumus.

M. N. Jā, bet pamazām jau var. Sākam ar vienkāršām lietām. Un rezultātā mana ķīniete nāk ar pretenziju, ka viņi neatceras tās galotnes. Un es saku – bet ja tu neatceries galotnes, tad paņem beidzot un iemācies tās. Es saku: strādā ar to tabulu, nevis iemet kaut kur skapī to. Un tad beigās es esmu vainīga. Lai gan es vienmēr saku, ka tabulas turam priekšā. Bet viņa saka, tu nepareizi māci, mums vajag tā. Vienu nodarbību mēs ņemam vienu locījumu, otru nodarbību mēs ņemam otru locījumu.

I. L. Bet kas tev to saka? Tava vietējā studente ķīniete?

M. N. Ķīniete, kas tur ir. Sākotnēji bija plāns, ka viņa kļūs par latviešu valodas skolotāju. Viņai pašai ir pieredze ķīniešu valodas pasniegšanā Polijā vienu vai divus gadus. Un pēc izglītības viņa ir ķīniešu valodas pasniedzēja ārzemniekiem. Un viņa uzskata, ka viņa zina, kā vajag strādāt. Vienu gadu viņa mācījās pie manis, neko neteica, un es viņu uzskatīju par ļoti labu studentu, ka viņai bija ļoti labs progress. Nekad mums nebija nekādu sarunu ne par ko. Bet, protams, es saprotu, ka es neesmu ideāla pasniedzēja. Otrajā gadā divas nodarbības viņa kavē, nenāk, uz trešo atkal nāk. Tad atkal divas nodarbības nav, trešajā ir. Pēc tam maijā vai aprīlī viņa nāk pie manis ar tādu problēmu, ka viņa neko nezina, ka viņa mācās jau divus gadus, bet neko nezina. Tāpēc, ka es neesmu neko iemācījusi, tāpēc, ka mums nebija drillēšanas. Es domāju, ka runa nav par drillēšanu, runa ir par to, vai tu vispār mācies vai nemācies. Un ja tu vēl kavē... Un viņi negrib pārslēgties uz mūsu sistēmu, jo – kā mums ir, kad mēs mācāmies, piemēram, angļu valodu: mums ir teksts, un mēs to lasām vai nu mājās vai nodarbībā. Ja ir kaut kādi nesaprotami vārdi, mēs tos apspriežam. Un uzreiz tad tālāk pildām visādus vingrinājumus – piemēram, runājam un atbildam uz jautājumiem. Man tā runāšana nav tāda – tagad es tevi intervēju. Nē, pēc teksta. Ja tur ir *Mani sauc Marija*, tad es saku, izveidojiet jautājumu *Kā tevi sauc?* Vai arī es viņiem uzdošu jautājumu, un viņi atbild. Principā to pašu tekstu mēs tā kā izrunājam vēlreiz. Bet Ķīnā viņiem tādas prasības izskanēja pēdējā laikā, ka mums tomēr vajag paņemt to jauno vārdu sarakstu un iziet cauri visiem jauniem vārdiem, lai skolotāja pasaka katra vārda tulkojumu. Es saku – kāda problēma paņemt vārdnīcu mājās un pārtulkot katru vārdu, ja vajag? Bet es domāju, ka tas nav vajadzīgs, jo, kad tu lasi, tu jau kaut kā apgūsti tos jaunus vārdus. Ja tiešām kaut kas nav saprotams, tad, protams, es to visu skaidroju. Bet tad es vienreiz tā izdarīju, un visas nodarbības mums tā arī aizgāja, tulkojot to vārdu sarakstu. Jo es tad uzreiz arī par gramatiku kaut ko stāstu. Nu lūk, pārtulkojām, visi laimīgi, beidzot mēs darām tā, kā vajag. Bet vēl tur palika mazliet laiciņa un es saku: izlasīsim šo tekstu. Un ko tu domā? Vai viņi perfekti saprot to tekstu? Protams, ka nē, viņi pat neatceras, ka viņiem tie vārdi bija.

Un tad mums bija uzdevums ar vārdu kartītēm, kur viņiem ir vārdi pamatformā. Viņi izvelk trīs vārdus, un viņiem ir jāizveido teikums. Viņiem bija reakcija: priekš kam mums to vajag? Es saku – patrenējies gramatiku, varbūt tu tomēr vari kaut ko interesantu izveidot no tiem vārdiem. Bet es uzskatu, ka tie ir ļoti stingri rāmji, kuros viņi grib, lai viss būtu. Bet man liekas, ka tie ir tikai tie atsevišķie cilvēki, kas to saka, jo mana filosofija ir kāda – kāpēc es arī uzreiz dodu tās tabulas. Protams, viņi uzreiz pēc pirmās nodarbības nevar tās lietot, viņi var lietot pēc 4. vai 5. nodarbības, bet viņi zina, ka viņiem ir tās tabulas. Tāpēc ka ir tādi gudri cilvēki, kas saprot: ā, loģika ir tāda, lokatīva nozīme ir tāda, ģenitīva nozīme ir tāda, viss *okei*. Un viņi sāk jau veselus romānus rakstīt. Bet tas, ko prasa mana kolēģe, lai mēs strādātu ar vārdu sarakstiņu – es uzskatu, ka tā ir orientēšanās uz dumjiem studentiem, ka mēs viņiem dodam to minimumu, un pēc tam, pēc manas instrukcijas, viņi kaut kā ar to strādās. Bet man liekas, ka es dodu atslēgu visiem, kas pēc tam var ar to patstāvīgi strādāt. Nezinu, tāpēc es arī gribu, lai tas būtu pēdējais gads, jo vēl vienu gadu es kaut kā izturēšu, bet man tas kaut kā jau sāk krist uz nerviem. Jo tur ne tikai tas, bet tur arī visādas tādas lietas notiek... Piemēram, tā mana kolēģe, viņa tev dod instrukcijas, bet es nezinu, vai tas ir ķīniešu stils vai tas ir tieši šī cilvēka stils. Viņa nepaskaidro to veselo situāciju. Kad es rakstu viņai e-pastus, ka man vajag, piemēram, kādu telefona numuru, es viņai skaidroju, ka es gribu ar to cilvēku parunāt par to un par to. Viņa

man saka tā: piezvani tam un pasaki, ka divos pie mums. Es saku, nu labi, es varu, bet kas būs divos pie mums? Un pēdējā laikā šādas situācijas ir vairāk un vairāk. Man jau paliek vienalga, un tāpēc es negribu nekādus mācību līdzekļus rakstīt.

I. L. Tu teici, ka tā kolēģe tev diktē, ko darīt. Bet vai jums Ķīnā vispār ir kāds kursa apraksts vai studiju programma, pēc kuras jūs strādājat?

M. N. Nekā nav. Tagad viņi izdomāja, ka vajag to izveidot. Un par to mums arī bija diskusija, ka kaut ko vajag, bet, kā vajag, es nezinu. Pēc divu stundu ilgas sarunas es sapratu, ko tieši no manis grib. Sākumā man bija pateikts tā, ka mums tagad steidzami vajag izveidot *PowerPoint* programmā katras stundas saturu jau pilnīgu visam nākamajam gadam. Tā uzreiz – uztaisi katru stundu uzreiz, visus materiālus katrai stundai uz nākamo gadu, lai jebkurš varētu paņemt šo *PowerPoint* un četras stundas nostrādāt. Bet tad beidzot pēc divām stundām mēs tikām skaidrībā, ka tagad mums vajag uzrakstīt tikai to vienu plāniņu *Word* dokumentā par to, kādi tie *PowerPointi* būs pēc tam. Un to izveidoja mana kolēģe.

I. L. Tā ķīniete?

M. N. Jā, jo es viņai teicu, ja tev vajag, pati dari. Jo es nesaprotu, mums ir mācību grāmata, mēs pēc tās strādājam, ko vēl mums vajag.

I. L. Tad principā tu vadies pēc Ingas Klēveres-Velhli un Nikoles Nauas mācību grāmatas *Latviešu valoda studentiem*, un tā ir tava programma?

M. N. Principā jā. Jo tās tēmas atbilst. Universitāte, svētki, ģimene u. c. Principā tās tēmas mēs tā arī ņemam, kas tur ir. Nu, protams, es lieku arī klāt kaut ko. Tad, ja es redzu, ka vajag kaut ko.

Bet mana kolēģe uzrakstīja pavisam citu programmu ar labu domu, ka mums veidojas tāds mācību līdzeklis, kur ir gan valoda, gan kultūra. Piemēram, pirmā nodarbība. Iepazīšanās ar Latviju, tās ēdieniem, suvenīriem utt., ko skolotājs atved no Latvijas, un iepazīšanās ar gramatikas tabulām. Otrā nodarbība, piemēram, Rainis un Aspazija un lokatīvs. Trešā nodarbība, piemēram, Latvijas arhitektūra un ģenitīvs. Ceturtnā nodarbība: Latvijas pieni un sieru un datīvs, utt. Izskatās labi, bet es viņai saku – ko tu domā darīt, lai savienotu šīs tēmas, kā saikni starp tām. Piemēram, mēs paņemam nodarbībā Raini un Apspaziju un lokatīvu, bet nākamajā nodarbībā mums jau ir jāņem Latvijas arhitektūra un ģenitīvs. Jo pirms tam taču bija runa par to, ka mēs neatceramies. Mēs vienā nodarbībā to paņemam un aizmirstam, jo neatkārtojam. Tāpēc ir jābūt mājasdarbiem, lai gan to pārbaudīšana aizņem vismaz stundu un vēl ir arī jāskaidro nesaprotamās lietas, un tad vienalga sanāk sākt jau jaunu tēmu pēc plāna. Manuprāt, tas nedarbojas. Tas var darboties tad, kad tas ir pārdomāts, daži gadi ir tam visam veltīti un tas ir sakārtots, nevis – hop, es to gribu tagad, un mēs to veidosim.

I. L. Jo tur taču ir jābūt arī locījumu izvēlei pārdomātai, to nevar tā uz *dullo* veidot.

M. N. Jā. Un kas bija rezultātā... Viņa teica – nu, Marija, mums taču ir vienalga, mums tagad ir jāiesniedz tā viena lapiņa. Un vispār tas ir projekts: ja vadība to

akceptēs, tad mums būs nauda, un tad mēs sāksim domāt, kā veidot tos mācību līdzekļus. Un man ir tāds iespaids, ka mēs to visu darām ķeksīša pēc.

Un arī tagad – kāpēc es sapsiņojos par to grāmatu, jo man liekas, ka tas ir nopietns uzdevums. Un man tas būs liels darbs. Tāpēc tagad es viņai uzrakstīju par *Laipu*, un laikam visi būs laimīgi.

I. L. Un tu jau zini, ka ir izstrādāts līmeņa apraksts A1 un A2 līmenim, vai ne? Un principā pēc tā var veidot visas mācību programmas.

M. N. Nu, vakar es papētīju *Laipu*, un leksikas ziņā tas ir principā tas pats, ko manējie mācās, lai gan mums ir cita mācību grāmata. Un gramatikā arī – tas pats vien ir. Un tur ir sistēma, jo mums gribas kaut kādu sistēmu.

I. L. *Laipā* ir sistēma, tavuprāt?

M. N. Jā, man tā liekas.

I. L. Tad par mācību līdzekļiem. Tagad tu sāksi praktizēt *Laipu*, bet pirms tam tu izmantoji grāmatu *Latviešu valoda studentiem*?

M. N. Jā, bet ar otro kursu tomēr turpināšu izmantot Nikoles grāmatu [*Latviešu valoda studentiem* – I. L.], jo, pirmkārt, viņiem tā grāmata jau ir sakopēta. Un, otrkārt, viss tas materiāls, kas ir *Laipā*, to mēs esam jau izņēmuši. Tā ka mums tā *Laipa* tagad būtu kā atkārtojums. Bet ar pirmo kursu es tomēr gribu sākt ar *Laipu*.

I. L. Vai bez šiem tu izmanto vēl kādus mācību līdzekļus?

M. N. Es izmantoju dažus tavus vingrinājumus, tad es pati kaut ko veidoju. Bet man tie vingrinājumi... Man ir no angļu valodas mācību līdzekļiem visādas bildes. Man ir daudz dažādu bilžu, pati kaut ko meklēju *gūglē*. Tieši bildes – lai viņi tās apraksta un veido teikumus. Tā ka man vairāk ir runāšanai domāti uzdevumi.

Redzi par to mums arī ir pretenzijas, ka mums nav tādi vingrinājumi, kur virsū rakstīts “gramatikas vingrinājums”, lai gan mēs to darām.

I. L. Nu, jā, veidojot teikumus, taču ir vajadzīga gramatika, lai spētu izveidot pareizu teikumu.

M. N. Jā. Un viņi veido arī savā starpā dialogus, tā ka prakse ir, tikai tas nav formāli noformulēts. Nu vismaz vienai manai studentei. Jo es tagad nesaprotu – tās ir viņas personīgās ambīcijas vai arī tas ir no vadības puses? Jo principā ko viņi saka – ka mums vajag visu standartizēt, jo mums tur laikam sanāk kādas 4 vai 5 trešās svešvalodas, bet grāmatu rakstīt lika tikai mums. Tāpēc ka lietuviete nav uz vietas, igauņietei nepatīk strādāt, citam tur vēl kaut kas. Tā ka paliekam tikai mēs. Tā arī nav standartizācija.

I. L. Bet tā tāpat būtu grāmata par latviešu valodu, lietuvietei un igauņietei būtu jāveido savas.

M. N. Nu, jā, bet nav tā, ka mēs izveidotu kādus kopīgus kritērijus vai standartus. Tā vietā ir – *davai*, sāksim ar mums.

[Tālāka informācija satur personas datus aizskarošu informāciju]

I. L. Vai tu izmanto arī kaut kādus audiovizuālus materiālus?

M. N. Vizuālus – jā, jo es jau teicu, ka man visu laiku ir tās bildītes. Bet audio laikam tikai tas, kas grāmatā, un tas, ko es saku.

I. L. Un kādu no aģentūras mājaslapā pieejamajiem uzdevumiem?

M. N. Dažus es tur skatījos, un es kaut ko ņemu no turienes, bet laikam ne skaņas, jo man visu laiku liekas, ka tas ir pārāk grūti. Tie uzdevumi tā kā nesaskaņojas ar mūsu mācību grāmatu. Tas ir galvenais iemesls, kāpēc no citām grāmatām es mazāk ņemu. Diktātus es viņiem diktēju.

I. L. Un dziesmas vai filmas?

M. N. Jā, filmas skatāmies un dziesmas dziedam. Filmas mēs skatāmies tā, ka visi sēž ar savu mobilo vai daži guļ dažreiz. Daži pēc pusstundas uzreiz aiziet, un es nesaprotu, kāpēc.

I. L. Varbūt viņiem ir grūti uztvert?

M. N. Nē, tas ir ar angļu subtitriem. Tā kā pat interesantas filmas, es nezinu. Bet turpināsim vienalga skatīties, jo kaut ko jau vajag.

I. L. Tu strādā ar Nikoles grāmatu. Kā tu vērtētu gramatikas saturu šajā grāmatā?

M. N. Tā kā es viņiem dodu tās gramatikas tabulas, tad principā mēs ar to jau iepazīstamies. Līdz ar to visi lietvārdu locījumi un darbības vārdu formas... Viņi saprot, ka tas viss tur ir un tam ir jāpievērš uzmanība. Es zinu, ka Nikole grāmatā ņem dažus vārdiņus un tuvāk tos izskata, bet mums jau tas nav nekāds jaunums. Ja mēs to visu pārlasām vēlreiz, tad mums tas ir kā liekais atgādinājums. Bet es nezinu rezultātā, uz ko šī grāmata tēmē, ko ar to grib sasniegt, laikam atkal to visu bāzes gramatiku viņi grib paņemt. Bet principā es nesaprotu. Tā pirmā nodarbība ir tik sarežģīta, un trešā stunda par to dzimšanas dienu vispār ir ļoti grūta, taču pēc tam ir vārds *tirgus* un kā to locīt. *Es dzeru, es ēdu* – kā locīt. Es domāju – nu, viss, to jau nevajag. Bet tas ir mans viedoklis, ka būtu kaut kā labāk, ja tas pakāpeniski ietu. Tāpēc es domāju, ka gramatikai tajā grāmatā es īpašu uzmanību nepievēršu. Vingrinājumus mēs pildām. Bet es to grāmatu augstu vērtēju tāpēc, ka tur ir teksti, tur ir laba leksika, un tāpēc mēs viņu ņenam.

I. L. Bet gramatikā tu uzskati, ka tur trūkst sistēmiskuma, attīstības?

M. N. Nu, jā, varbūt vajag izlasīt to skolotāja grāmatu, bet pirmajā stundā tur ir uzreiz viss – lietvārda deklinācijas, visi locījumi, normāla valoda uzreiz. Bet nav par katru lietu sīku skaidrojumu. Un tad pēkšņi sākas pa pilieniem, pa pilieniem. Bet, ja tu esi izturējies to pirmo un otro stundu, tad tev tos pilienus... nu, vienalga vajag, bet viņi jau nav tik būtiski. Tāpēc, no vienas puses, iesācējiem tā grāmata ir ļoti grūta, no otras puses, salīdzinot ar to, ka mums vispār citu tādu mācību līdzekļu nav, man liekas, ka arī ir laba. Tieši to tekstu dēļ. Es neieteiktu ņemt šo grāmatu, lai mācītos gramatiku, jo tur arī vingrinājumu ir maz.

I. L. Bet ja jums nav nekādas programmas, tad jums arī nekas nav teikts, kas pa tām 130 stundām būtu jāsasniedz. Piemēram, pabeidzu ar 5. nodarbību, 6. nodarbībā bija datīvs, to nepaspēju, nu dievs ar viņu.

M. N. Mēs datīvu tāpat mācāmies, jo mēs to mācāmies.

I. L. Atsevišķi – bez grāmatas, ja?

M. N. Nu, jā. Tāpēc es arī saku – lai apgūtu to vielu, kas ir mācību grāmatas pirmajās divās nodarbībās, tev tāpat ir jāapgūst visa gramatika.

I. L. Tad patiesībā sanāk, ka tev pašai viņi ir jāievada gan fonētikā, gan visā latviešu valodas gramatikā, lai varētu sākt strādāt ar Nikoles grāmatu?

M. N. Principā, jā, tā sanāk. Nav tā, ka mēs no pirmās nodarbības uzreiz viņu ņenam. Vēlāk sākam. A ko mēs ņenam sākumā?

I. L. Es pieļauju – *būt* / *nebūt* locīšanu.

M. N. Nu, jā. Man patīk darīt tā, ka sākumā mēs dziedam alfabēta dziesmiņu. Tas jociņgais alfabēts.

I. L. Kaupera dziesmiņu?

M. N. Jā.

I. L. Ķīnieši var to nodziedāt?

M. N. Jā, var. Tur ir arī dažādi dzīvnieciņi, tad mēs par tiem mazliet parunājam, īsus teikumus. Tad *būt* / *nebūt* es viņiem uzreiz dodu. Pēc tam es ņemu internacionālos vārdus. Un arī tēmā transports, sports – tur ir daudz saprotamu vārdu. Un uz tā pamata mēs mācāmies locījumus. Veidojam kādus īsus teikumus. Un pēc tam jau mēs ņenam to grāmatu [Nikoles Nauas un Ingas Klēveres-Velhli grāmatu – I. L.]. Un tur jau mēs sākam strādāt ar tekstu, ar katru vārdu, kāpēc tas vārds ir tāds.

I. L. Cik ilgs laiks ķīniešiem ir vajadzīgs fonētikas apguvei?

M. N. Kādas 2 vai 3 nodarbības vismaz vajag, lai viņi iegaumētu, kā lasīt mūsu burtus. Alfabetu viņi var izlasīt, bet ne uzreiz. Man sākumā latviešu valodā likās, ka mēs rakstām tāpat kā runājam, bet patiesībā tā nav. Un viņi nevar iegaumēt *č, ž*. Es runāju par to, kā iegaumēt, kā izlasīt. Otra lieta ir – vai viņi to spēj pareizi izrunāt. Tas jau ir atkarīgs arī no tās valodas, kuru viņi mācās. Piemēram, ja viņi mācās krievu vai portugāļu valodu, tad viņiem nav problēmu, jo tur ir tās pašas skaņas tajās valodās un arī latviešu valodā. Studenti, kas mācās citas valodas – viņiem jau ir grūtāk, piemēram, *r* viņi nevar izrunāt. *R, ž, z, dz* – tās visas viņiem šķiet vienādas skaņas. Tas jau ir atkarīgs no studenta spējām, jo daži patrenējas vienu mēnesi un jau māc, daži pēc 2 gadiem vienalga nemāc izrunāt. Bet viņi visi zina, kā lasīt tos burtus, kas ir uzrakstīti.

I. L. Angļu valodu viņi zina?

M. N. Jā, zina.

I. L. Jo tad arī ir vieglāk, piemēram, *š* izrunāt.

M. N. *Š* viņi var izrunāt, bet *z* un *ž* ir grūti, jo viņi nedzird atšķirību. Kad viņi lasa, tad nav tik traki, īpaši, ja es visu laiku atgādinu, ka vajag kontrolēt sevi. Bet ja ir diktāts un es viņiem tos vārdus saku, tad nedzird. *Z* un *dz* viņiem liekas viena skaņa. *C* un *z* arī liekas kā viena skaņa. Man liekas, ka to var attīstīt, tikai nemitīgi trenējoties.

I. L. Kā tu domā, kāda ir gramatikas loma valodas, mūsu gadījumā, latviešu valodas apguvē?

M. N. Manā skatījumā gramatikai ir liela loma, jo tas ir skelets, uz kura tu balsti visu pārējo. Un pamatgramatika ir visvienkāršākais, ko tu sākumā vari apgūt. Un tālāk jau tu pievieno vārdus. Tā ka gramatika ir obligāta sākumā. Es neticu, ka latviešu valodu var ar frāzēm iemācīties. Man liekas, ka tā ir apzināti jāmācās. Tāpēc gramatikai ir liela loma. No otras puses, es uzskatu, ka sēdēt un pildīt tikai gramatiskus vingrinājumus pēc vienāda principa – tam nav lielas jēgas. Jo gramatiku mēs mācāmies nevis gramatikas dēļ, bet lai runātu. Sākumā tev ir jāsaprot, kā darbojas locījumi, kam tie ir vajadzīgi, un pēc tam tas uzreiz ir jāpārnes aktīvajā valodā, kuru tu mēģini lietot. Tāpēc man ir vairāk tādu vingrinājumu, lai viņi paši mēģinātu izdomāt teikumus, nevis ievietotu pa vienam vārdu. Tulkot arī var, bet galvenais, lai tas tulkojums būtu viņu pašu izveidots.

I. L. Bet tas nozīmē, ka tu neliec viņiem no angļu valodas vai no ķīniešu valodas latviešu valodā tulkot?

M. N. Nē, to es arī lieku darīt, jo uzskatu, ka tam ir nozīme. Bet es esmu novērojusi, ka ir studenti, kuri izpilda to minimumu, un viņiem ir šī sasnieguma sajūta. Un tad ir viss, taisām ciet grāmatu. Neko negrib atkārtot, bet, manuprāt, atkārtot ir svarīgi. Tāpēc daži studenti pēc 1. semestra aizgāja no mana kursa. Un viņi komentēja – mēs visu semestri mācījāmies latviešu valodu, bet izņēmām tikai vienu nodaļu. Taču fakts, ka 1. nodaļā viņi ir apguvuši pusi no valodas, tas viņus neinteresē. Un ir tādi studenti,

kas izpilda gramatikas uzdevumu, lai patrenētos kādu konstrukciju, un pēc tam šo gramatikas konstrukciju lieto. Es visu laiku orientējos uz šādiem cilvēkiem, bet tā rezultātā diskriminēju tos, kuriem vajag ātrāk tikt uz priekšu.

I. L. Tādā gadījumā šie studenti aizmirst, ka jau pirms grāmatas nodaļas tu viņiem bijī daudz pastāstījusi par latviešu valodu un viņi jau bija šādas tādas lietas apguvuši.

M. N. Šogad gan es Nikoles grāmatu ātrāk paņēmu, mēs pabeidzām laikam trīs nodaļas, bet pirms tam es viņiem šo gramatiku jau esmu pastāstījusi. Bet pagājušajā gadā laikam kādi divi mēneši bija pagājuši, un tikai tad mēs paņēmām to grāmatu. Jo man visu laiku likās, ka teksti grāmatā ir tik grūti, ka es nesaprotu, kā ar tiem strādāt. Taču tad man viena ķīniešu meitene uzrakstīja, ka viņa grib redzēt latviešu valodu, jo pirms tam mēs ņēmām kādus dzejoļus, dziesmas. Un tad es sapratu, ka tas ir īstais brīdis, ir jāņem grāmata. Bet tad atlikušajā laikā mums sanāca tikai vienu vai divas nodaļas izņemt. Bet es domāju, ka pamatā tā problēma ir tāda, ka neviens nezina, ko galu galā no šīs kursa gaidīt – vai tā ir dziedāšana un dejošana vai perfekta runāšana.

I. L. Universitātei tas acīmredzot ir jānosaka, tad būtu vērtīga arī programmas izstrāde, kurā būtu uzsvērts – ir jāpanāk tas un tas, lai viņš var, piemēram, lasīt vai rakstīt, vai runāt, bet nevar saklausīt skaņas. Vai arī kursa beigās zina par Latvijas simboliem, kultūru. Tādējādi šī programma būtu ļoti vērtīga. Skolotājs zina, uz ko viņam galu galā ir jāorientējas.

M. N. Tagad jau es labāk zinu, ko es daru un kādam mērķim es to daru, bet tomēr laikam pienāks viens brīdis, kad šo programmu vajadzēs uzrakstīt.

I. L. Kas ķīniešu studentiem ir grūti, kad viņi mācās latviešu valodu? Vai tas ir kāds locījums? Kāda vārdšķira?

M. N. Par deklinācijām runājot, viņiem ir grūti atšķirt pirmo no sestās deklinācijas, bet tam ir saprotami iemesli. Jauc arī pirmo un otro deklināciju, jo abos gadījumos ir galotne *-s*. Piemēram, viena studente man uzrakstīja, ka 2. deklinācija ir visi *-ns* vārdi, kā piemēram, *apelsīns* un citi vārdi, kas beidzas ar *-ns*.

I. L. Bet tas jau ir tikai izņēmuma vārdiem.

M. N. Jā, es arī viņai uzrakstīju, ka tas ir nepareizi, jo 1. deklinācijai ir galotne *-s*, un 2. deklinācijai – galotne *-is*. Nav tādas galotnes *-ns*, tā vienkārši ir sakritība. Jo pirms tam viņa bija pārliecināta, ka tāda galotne ir, un jautāja, kāpēc tā neparādās tabulā. Tātad pirmā un otrā deklinācija daudziem jūk. Un es saku, ka nominatīva formā ir grūti pateikt, kura deklinācija tā ir, bet, piemēram, datīva formā *sirdij* to var pateikt. Un tad es viņiem prasu, kura deklinācija tā ir. Bet ja ir nominatīva forma dota, tad es pasaku, kura deklinācija tā ir.

No locījumiem varbūt datīvs ir grūts, īpaši tādos gadījumos kā *man ir*. Jo nav skaidrs, kāpēc tas tā ir. Piemēram, *es uzdāvināju šo grāmatu mammai*. Viņi tur grib likt kādu prievārdu datīva vietā. Jo viņi nesaprot, kā to var izveidot bez prievārda. Dažos gadījumos datīvs ir līdzīgs ģenitīvam, piemēram, *šī pildspalva ir skolotājai*, bet var teikt arī *skolotājas pildspalva*. Teorētiski viņi it kā šos locījumus zina, bet tad, kad

vajag veidot teikumus, ir problēmas, bet es uzskatu, ka tas ir dabiski, tu nevari no pirmās reizes visu atcerēties un lietot bez kļūdām. Dažreiz grūti ir ne tik daudz ar locījumiem – kā izmantot vienskaitli vai daudzskaitli? Ķīniešu valodā tas nav tik aktuāli. Ja mēs sakām, piemēram, angļu valoda, tad angļu ir lietvārds daudzskaitlī, un viņi nesaprot, kāpēc. Tad, kad mēs sakām Latvijas Universitāte, tur ir vienskaitlis. Un to viņi nesaprot, kādā gadījumā vajag vienskaitli, un kādā – daudzskaitli. Tā ir problēma. Par skaņu mijām viņi visu laiku aizmirst, tad, kad ir, piemēram, 2. deklinācija.

I. L. Tu teici, ka datīvs viņiem ir grūts. Vai jūs esat runājuši par datīva lietojumu saistībā ar vecumu? Piemēram, *man ir 18 gadu, manai mātai ir 8 gadi*.

M. N. Nu to viņi iemācās kā frāzi. Bet es viņiem ķīniešu valodā to skaidroju kā piederības konstrukciju. Es arī nezinu, kāpēc latviešu valodā tur jālieto datīvs, bet es pieļauju – tāpat kā *man ir kefīrs. Man ir 20 gadu*. Bet šajos teikumos viņiem datīvs nav grūts. Grūtības ir konstrukcijā – *es to nopirku kam*.

I. L. Adresāts.

M. N. Jā. Man liekas, ka tā ir problēma. Vēl ir problēma ar teikumiem, kas angļu valodā ir, piemēram, *there is a question I would like to ask you*. Viņi grib to *there is* visur likt un aizstāt ar *to, tā, tas*.

I. L. Tas droši vien ir pēc angļu valodas analogijas.

M. N. Jā, bet kāpēc ne vārdu *tur*? Es nezinu. Un tie teikumi rezultātā ir tādi, ka tos nevar saprast vispār. Ir tā, ka studenti grib ielikt kaut ko tādu, lai izklausītos sarežģītāk, jo nevar noticēt, ka latviešu valodā varētu būt tik vienkārši teikumi. Principā tā viņiem ir grūta tēma. *Uz galda ir vāze un Vāze ir uz galda. Kas ir tur? un Kur tas ir?* Ar to mēs cīnāmies. Bet ar to mēs cīnāmies arī te, kad cilvēki mācās ķīniešu valodu.

Ar darbības vārdiem, man liekas, nekādu īpašu problēmu nav, vienkārši atcerēties to, ka katrai personai ir sava galotne. Bet problēmas ir ar atgriezeniskajiem darbības vārdiem, jo viņi nevar saprast to būtību. Daudzi, kas mācās krievu valodu, kur arī ir atgriezeniskie darbības vārdi, viņi sāk izdomāt skaidrojumu, kāpēc šis darbības vārds varētu būt atgriezenisks. Bet tur ne vienmēr ir skaidrojums. *Mazgāties* – nu labi, tur es pati sevi mazgāju, bet *sūdzēties* – kāpēc tas ir atgriezenisks? To jau mēs nezinām, un galvenais ir tas, ka katrā valodā šie vārdi atšķiras. Nesakrīt. Un es saviem studentiem saku – jums nav jādomā, darbības vārds ir atgriezenisks vai nē. Mācieties to tādu, kāds tas ir.

I. L. Tu saki, ka darbības vārdi principā nesagādā grūtības, bet ko tu dari ar I konjugāciju?

M. N. Oi, tur es saku, ka šie darbības vārdi ne vienmēr ir ļoti patīkami, bet mēs paskatījāmies, ka galotnes tur tomēr ir tādas pašas. Bet visādi citādi mēs pierakstām katru darbības vārdu – visas tā formas – un mācāmies no galvas.

I. L. Tas ir līdzīgi, kā A līmenī Latvijā mēs darām. Jo studentam tomēr ir grūti izdomāt no darbības vārda *skriet* tagadnes formu *skrienu* un pagātnes formu *skrēju*, ja vien netiek mācīta vēsturiskā fonētika un gramatika.

M. N. Pirmajā gadā man ir 17 studenti, otrajā gadā man ir tikai 3 studenti, un ar viņiem jau mēs varam pievērst uzmanību visādiem sīkumiem. Un par to I konjugāciju – agrāk bija tā, ka es visu teicu, piemēram, *es protu, tu proti* utt. Bet otrajā gadā jau es viņiem saku, lai paši mēģina šīs formas veidot, un kaut kā viņi to loģiku tomēr uztver. Protams, ne vienmēr, bet dažos gadījumos viņi var uzminēt arī to, kāda līdzskaņu mija tur ir. Bet tie, kas turpina mācīties otrajā gadā, viņi tiešām mācās. Piemēram, viena meitene jau strādā par tulku. Protams, ka viņa netulko ļoti sarežģītus tekstus, bet viņa strādā tulku firmā kā palīgs. Tā arī ir viņas motivācija turpināt mācīties latviešu valodu. Protams, kad viņa raksta, kaut kādas kļūdas ir, bet ļoti reti ir tā, ka nevar saprast, ko viņa raksta.

I. L. Un kas studentiem nesagādā grūtības?

M. N. Viņi saprot, ka katram vārdam kaut kas mainās. Tas ir skaidrs. Man liekas, ka locījumus viņi principā izvēlas pareizi, grūtības ir ar vienskaitli un daudzskaitli, tā iemesla dēļ var būt kļūdas locījumos. Man liekas, ka tādu īpašu problēmu, ar kurām mēs cīnītos, nav. Man liekas, ka tā loģiskā domāšana viņiem ir attīstīta, īpaši tiem, kas mācās arī citas valodas. Kad es runāju ar krieviem Latvijā, viņu reakcija ir negatīva par locījumiem, maniem ķīniešu studentiem šādas reakcijas nav. Ja vajag, tad vajag, un viss. Nekādu lieku jautājumu.

I. L. Mums ir septiņi locījumi, aiziet. Nekādu problēmu.

M. N. Septīto locījumu mēs nemaz neņemam.

I. L. Instrumentāli?

M. N. Nē, vokatīvu.

I. L. Un instrumentāli tu viņiem atsevišķi māci?

M. N. It kā nē, es saku, ka tas ir instrumentālis, bet atsevišķi ar šo locījumu mēs neko nedarām.

Par problemātisko es gribēju vēl pateikt par piederības vietniekvārdiem. Vietniekārdi *mans, tavs* – par tiem es skaidroju, ka tie ir tie paši īpašības vārdi, galotnes ir tās pašas. Bet tad ir *jūsu, mūsu, viņa, viņas*. Un tā jau ir ģenitīva forma no *viņa* vai *viņš*. Un te ir problēmas, jo par to kaut kā visu laiku aizmirst. Par šiem vietniekvārdiem mums katru reizi ir tā, it kā viņi to dzirdētu pirmo reizi, un jāskaidro viss no jauna. Ar vietniekvārdiem ir grūti.

I. L. Respektīvi, viņi saprot piederības vietniekvārdus *mans* un *tavs*, bet kad ir jāpasaka *mūsu māja* vai *mūsu ģimene*, kas ir ģenitīva forma no personu vietniekvārda *mēs*, vai citas konstrukcijas, piemēram, *mums ir, viņu sauc* utt., tas viņiem ir grūti?

M. N. Jā, to viņi kaut kā neuztver, ka *viņš* un *viņa mašīna*, ka vietniekvārds un lietvārds ir jāsaskaņo. Par *mans* un *tavs* viņi vēl atceras, bet viņi nesaprot, ka tās ir divas dažādas sistēmas. Un tad viņiem liekas, ka visi šie vietniekvārdi darbojas kā īpašības vārdi. Jo ja tu saki *mans tētis*, ģenitīvā ir *mana tēta*. Bet tad, kad ir *jūsu tētis*, tad viņi mēģina pateikt *jūsū tētīm*. Un tad, kad es saku *jums es to dodu*, tā ir vēl viena forma. *Es gaidu no jums* utt. Tie ir locījumi no vietniekvārda *jūs*, un to viņi jauc. Tāpēc ar vietniekvārdiem ir grūti. Arī *šis* un *tas*. Varbūt tas ir tāpēc, ka mēs mazāk strādājam ar šiem vietniekvārdiem. Jo *mans* un *tavs* – šie vietniekvārdi figurē visu laiku, un tos loka kā īpašības vārdus, tur nav problēmu. Un vietniekvārdiem *šis* un *tas* dažas formas visu laiku atkārtojas, piemēram, *kas tas ir, šis ir mans brālis*. Bet citas formas un daudzskaitlis jau ir grūtāk. Bet varbūt arī tāpēc, ka tik bieži tās nelietojam.

Par īpašības vārdiem. Mazliet mēs runājam par to, ka ir īpašības vārdi ar noteikto galotni, piemēram, kad mums ir kārtas skaitļa vārdi. Bet varbūt to arī nevajag. Jo ir grūti saprast, kad kuru formu vajag, un no viņiem to neprasu. Vairāk runājot par laikiem un datumiem, tur vajag noteiktās galotnes. Tas ir grūti, bet varbūt tāpēc, ka tie vārdi ir tik milzīgi, un vispār kaut kā ar cipariem neiet labi. Cipari ir grūti.

I. L. Gan pamata, gan kārtas skaitļa vārdi?

M. N. Jā, nevar to iegaumēt.

I. L. Un tas, ka skaitļa vārdiem ir gan vīriešu, gan sieviešu dzimte?

M. N. Jā, tas ir ļoti grūti, un es no viņiem to pat neprasu. Ja mēs tekstā redzam vai arī ir situācijas, kur to patiešām vajag, mēs runājam. Principā tas, ko es no viņiem gribu, ir, lai viņi saprastu sistēmu, ka latviešu valodā katrs vārds ir saistīts un katra vārda forma izriet no citu vārdu formām. Un saskaņošana ir grūta, jo varbūt tev nevajag saskaņot ar nākamo vārdu teikumā, bet gan ar pēdējo. Bet tas jau ir vairāk 2. gadā.

Ja es strādātu šeit, Latvijā, es domāju, ka es mācītu savādāk. Būtu vairāk drillēšanas, jo viņiem uz ielas tas uzreiz ir jāizmanto. Bet maniem ķīniešiem, par kuriem es nezinu, vai un kad viņi brauks uz Latviju, tad viņiem, man liekas, ir svarīgāk saprast, ka ir tāda valoda ar tādu sistēmu. Varbūt es kļūdos, varbūt es kaut ko nepareizi daru, jo Latvijas un Ķīnas sakari attīstās. Nu, es nezinu.

I. L. Tu minēji, ja strādātu Latvijā, tu liktu vairāk drillēšanas uzdevumu, ar domu, ka viņiem vajag iziet ārā un nopirkt to biļeti vai iepirkties centrāltirgū. Bet kā tu uzskati, vai drillējot viena tipa gramatikas uzdevumus un nemitīgi labojot kļūdas, var paaugstināt kvalitāti?

M. N. Zini kā, ar to drillēšanu, varbūt rakstiski kādus grūtus gadījumus jā, bet es to darītu sarunā vairāk. Vai arī liktu atbildēt uz jautājumiem. Lai nebūtu atkal tā, ka es aizpildīju visus teikumus un viss, es esmu izdarījis. Nē, es gribu, lai viņi aktīvi to lietotu. Es tā darīju arī Latvijāursos, kad angļu valodu pasniedzu. Bet pieraksti arī, protams, vajadzīgi, lai viņi varētu pašķīstīt un paskatīties. Jo es mācu pēc sava parauga, proti, es pierakstu vienu principu kladē un tad.

I. L. Jā, tu esi praktiskais cilvēks, un tas jau nav slikti.

M. N. Jā, es uzskatu, ja es mācos valodas un apgūstu tās, tad tas darbojas. Bet cilvēki ir dažādi. Vai tu redzēji to igauņiem domāto grāmatu?

I. L. Jā.

M. N. Es paskatījos. It kā izskatās labi, tie tekstiņi, kurus tulkot, ir labi. Bet man likās, ka tie visi vingrinājumi, kas ir tur, ir vienveidīgi. Bet man pietrūka tā aktīvā komponenta. Varbūt ja es strādātu ar šo grāmatu, būtu savādāk. Bet tikai vārdu ievietošana vai gramatikas uzdevumi ir par maz. Nu labi, tu izpildīji šo vingrinājumu, uzrakstīji 10 reizes *šis* un *šī* dažādās formās. Varbūt tā tu atceries locījumus, bet es vairāk liktu viņiem vārdiņus, kur jāizveido teikumi.

I. L. Tu domā interaktīvākus uzdevumus, kas vērsti uz komunikāciju?

M. N. Jā, man liekas, ka tā. Un stundās nekad nav tā, ka mēs zaudējam laiku nelietderīgi, mēs visu laiku kaut ko darām. Bet ko mēs darām, ja mēs neko nevaram paspēt?

I. L. Daudz dejojat un ejat uz dažādiem pasākumiem? (Smejas.)

M. N. Tas ir pēc nodarbībām.

Varbūt es vienkārši gaidu kaut kādus brīnumus no viņiem.

I. L. Varbūt tā ir skolotāja problēma, jo es arī sagaidu pārāk daudz no saviem studentiem.

M. N. Bet kad es redzu, ka mums ir dažas meitenes, kas ar prieku iet palīdzēt, kad pie mums kādi latvieši atbrauc... Viņas iet un mēģina kaut kā tulkot. Man ir prieks, un man šķiet, ka tā ir mana mācīšanas metode, kas ļauj viņām to darīt. Bet viņām ir problēma, kad latvietis jautā, piemēram, *kur ir maize?*, viņas to nesaprot, viņas to varētu pateikt, bet nesaprot jautājumu. Tas atkal ir manas metodes trūkums. Varbūt vajadzēja sēdēt un drillēt vārdu *maize*. Bet no otras puses... Tu jau nezini, kurus 200 vārdus tev vajag.

I. L. Tātad problēma ir tajā, ka viņas nezina konkrētus vārdus, ko tie nozīmē?

M. N. Jā. Nu, *maize* varbūt viņi zina, bet, piemēram, vārdu *ūdens* viņi nezina. Nu, labi, *ūdens* arī viņi zina, bet, nu, princips. Bet tas laikam ir visiem iesācējiem raksturīgs.

I. L. Jā, tad jā māca biežāk lietotie vārdi.

M. N. Jā, bet mēs esam skolotājas, mēs zinām kādā tempā jārunā, bet šie studenti atbrauks uz Latviju, un pārdevējs jau runās citā tempā, varbūt citiem vārdiem.

I. L. Jā, turklāt pārdevējs var pateikt nevis *četrdesmit*, bet *čēsesmit*. Un tad students pavisam apjuks. Parasti tas beidzas bēdīgi.

M. N. Jā, bet tās meitenes, kas aizbrauca ar latviešiem, viņas visu pierakstīja un pēc tam atnāca pie manis ar saviem jautājumiem. Kā to teikt? Mēs jau sagatavojāties nākamajai reizei.

I. L. Vai tu zināji par šo faktu, ka Ķīnā varēs studēt latviešu valodu bakalaura studiju programmā?

M. N. Jā, bet tā ir cita universitāte, un viņiem būs bakalauri. Un laikam četrus gadus. Un tur droši vien būs cita pieeja.

I. L. Vai tu zini, kas tur mācīs? Tā būs tu?

M. N. Nē, tur cita meitene būs. Bet ja es tur strādātu, es izmantotu citu pieeju nekā tagad. Jo tur būs lielāks stundu skaits.

I. L. Un tie būs filologi?

M. N. Jā, tie tiešām būs latviešu valodas speciālisti. Tur viņiem ir pavisam cita programma, un tur varbūt vajadzēs nopietnus mācību līdzekļus.

I. L. Jā, jo jums tas ir brīvās izvēles kurss.

M. N. Jā, nekādu prasību mums nav.

I. L. Un šeit (*rāda materiālus*) tu man atsūtīji lietas, kas taviem studentiem ir grūtas.

M. N. Jā, piemēram, konstrukcija *man patīk kaķis, man nepatīk pele*. Es nezinu, kāpēc, es nevaru izskaidrot, kāpēc šī konstrukcija ir grūta. Kāpēc angļiski viņi saka *I like cats*, bet latviski viņi to saka vienskaitlī. Un tā vienmēr ir problēma, jo viņi aizmirst par daudzskaitli.

Meitene ir skaists. Jā, šeit ir saskaņošana.

I. L. Tad līdzīgas problēmas viņiem ir arī skaitļa vārda un lietvārda saskaņošanā? Piemēram, *divi māšas*?

M. N. Jā.

Tad nākamais. *Es studēju Pekinā latviešu valodu tagad*. Vārdu secība viņiem var būt jebkāda latviešu piemēros. Dažos gadījumos var saskatīt ķīniešu valodas iezīmes. Dažos gadījumos neko nevar saskatīt.

I. L. Bet šeit, man liekas, ir angļu valodas ietekme.

M. N. Jā, bet ļoti daudzos gadījumos ir kaut kāda nesaprotama vārdu secība, kas nesakrīt ar ķīniešu valodu un arī ar angļu valodu. Lai gan es viņiem skaidroju, kā mainās vārdu secība, kad mēs uzdodam jautājumus, un kā ir citos gadījumos.

Bieži viņi jauc arī *mans* un *man*.

Vēl es pamanīju, ka studenti, kuri mācās krievu valodu, raksta *tevs*, nevis *tavs*. Bet es nesaprotu, kāpēc. Es uzrakstīju uz tāfeles vārdus *tavs*, *tevs*, *tēvs* un jautāju, kurš no šiem nav pareizs. Viņi ilgi sēdēja un domāja.

Universitātē daudz puķu. Ļoti bieži viņi aizmirst vārdu *ir*, lai gan ķīniešu valodā arī tam ir jābūt.

Es mīl Latviju. Bet tā, man liekas, ir grūta konstrukcija.

Man patīk un man garšo. Tas arī ir grūti. Bet *man garšo* mēs pat ar otro kursu tikai ņemam. Bet ar pirmo kursu tikai *man patīk*.

I. L. Ja viņi pasaka *man patīk šokolāde, man patīk banāns, tu kaut kā to labo?*

M. N. Es varu to dažreiz palabot, bet es principā to neakcentēju. Jo man liekas, ka konstrukcija *man patīk* ir vispārīgāka. Tad es viņiem saku – lietojiet konstrukciju *es mīlu*, ja tas ir vieglāk. Bet tad viņi sāk aizrauties ar to konstrukciju, un atkal nav labi.

I. L. Jo tad viņi sāk mīlēt visu.

M. N. Jā.

Es esmu students. Šeit viņi neatšķir dzimti.

Bet mani studenti ir gudri, tikai laikam laika pietrūkst, lai to visu atcerētos. Tāpēc es eksāmenā ļauju izmantot tabulas, jo man ir svarīgi, lai viņi saprastu, kāda forma ir jālieto.

Šī ir ļoti populāra kļūda. *Es mācos angļu vai Es mācos angļiski.* Un viss.

I. L. Viņi aizmirst vārdu *valoda*?

M. N. Jā. Taču konstrukcijās *Es runāju latviešu valodā* viņi lieto pareizu lokatīvu, jo es uzsveru to *speak in language*.

I. L. Viņi nelieto akuzatīvu lokatīva vietā?

M. N. Dažreiz lieto, jo arī ķīniešu valodā tur būtu akuzatīvs.

Grūtības sagādā arī tautības un valodas, piemēram, *vācietis, vāciete*, bet *vācu valoda*, nevis *vāciešu valoda*. Taču *latvietis* un *latviešu valoda*. Mēs ar to ļoti nomocījāties, jo ne visu es varu izskaidrot, kāpēc tas tā ir.

Jauc arī darbības vārdus *iet* un *braukt*, jo viņiem nav šīs atšķirības.

Un garumzīmes arī ir problēma.

Atšķirība starp *kas* un *kurš*, tas arī ir grūti.

ČEHIJA (Prāgas Kārļa universitāte)

Štolls 2015 [intervija] – intervija ar Pāvelu Štollu par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Čehijā; intervija ierakstīta 2015. gada 24. aprīlī Rīgā.

PĀVELS ŠTOLLS (*Pavel Štoll*), Pavel.stoll@tiscali.cz
Māca latviešu valodu Prāgas Kārļa universitātē kopš 1998. gada.
Izglītība – Ph.D. Humanitārajās zinātnēs.

P. Š. Mums ir specifiskas vajadzības mācību grāmatām. Pirmkārt, tas ir latviešu valodas kurss augstskolā, tātad mācību grāmatai ir jābūt piemērotai augstskolas studentiem. Otrkārt, tas ir kurss, kuram gada – divu gadu laikā tam cilvēkam ir jāsasniedz B2 līmenis. Tā ka diezgan intensīvam ir jābūt tam kursam. Treškārt, čehiem latviešu valoda ir jā māca mazliet citādāk nekā amerikāņiem, pat ne kā vāciešiem, jo vienmēr ir jā mācās no dzimtās valodas viedokļa, salīdzinājumā ar dzimto valodu, tāpēc tās latviešu valodas mācību grāmatas – tās nedaudzās, kas ir –, tām visām ir savi lieli plusi, bet neviena no tām nav tā īstā, kuru vienīgo mēs varētu lietot, jo vai nu tas ir orientēts uz angļiski runājošajiem, plaši un gari skaidrojot locījumu nozīmi, ko čehiem nevajag skaidrot, jo viņi to jau zina... Vai arī tas kurss ir tikai tāds daļējs – tur, piemēram, trūkst salikto laiku vai dažu divdabju, nav pilna gramatikas struktūra. Un, treškārt, varētu būt, ka nekad tās mācību grāmatas pēc frekvences, proti, tās negarantē, ka ir 2 vai 3 tūkstoši vārdu pēc frekvences. Ir visādi vārdi par dzīvniekiem un latviešu laukiem, bet trūkst, piemēram, vārds *dators*, *lejupielādēt* vai kaut kas tāds, ko mūsdienās vajag. Ja students no mācību grāmatas neuzzina, kas ir *īszīņa*, piemēram, tad tā mācību grāmata mums neder. Respektīvi, katra mācību grāmata kaut kādā veidā mums der, bet nav tāda viena universāla, kas ir uz mūsu vajadzībām orientēta. Mans sapnis, kas ir melnrakstā realizēts, bet kuru vajag pārstrādāt, ir izveidot tādu mācību grāmatu, kas, pirmkārt, būtu orientēta uz čehu lietotāju. Tas būtu, es teiktu, pat tāds intīms salīdzinājums starp latviešu un čehu valodu, jo čeham ir ļoti daudz atvieglojumu, mācoties latviešu valodu – gan locījumos, gan vārdu kārtībā, kura, protams, nedaudz atšķiras, bet ja iemācās tos likumus, tad pārsvarā tā ir līdzīga čehu valodai. Vārdu krājumā daudz kas palīdz, ja paskaidro to etimoloģiju. Ja čehs, piemēram, saprot, ka dzeguze ir *kukačka* čehiski, tad tas var palīdzēt mācību procesā, tātad pirmais princips ir čehu-latviešu tuvība. Nākamais princips ir, ka jābūt visai gramatiskai sistēmai un visam pēc frekvences, vislabāk pēc korpuslingvistiskas sastādīto frekvences vārdnīcu, kur tiešām netrūktu mūsdienu vārdu, ieskaitot tos, par kuriem mēs jau runājam, jo visi studenti ir jauni cilvēki, viņi tiešām grib zināt tos vārdus, un viņi būs Rīgā un meklēs tos vārdus. Un ar viņiem sāks diskutēt, piemēram, kopmītnē nestrādā internets, un viņiem nebūs to vārdu, un viņi nesapratīs. Protams, to var angļiski pateikt, bet gribas, lai ir latviski. Tagad mēs daļēji lietojumam, un Kristīne arī lieto Nikoles Nau grāmatu *Latviešu valoda studentiem*, kuru ir izdevusi Latviešu valodas aģentūra un kurai arī ir savi plusi. Pirmkārt, tā ir vizuāli pievilcīga, otrkārt, tajā ir ļoti dziļi teksti un mūsdienu leksika, arī amizanti un interesanti, un studentiem patīk mācīties no tās, bet man prasās vēl kaut ko klāt. Man tur trūkst skaidras gramatikas. Tur grāmatas beigās ir tabulas, bet man liekas kaut kā haotiski, fragmentāri tā gramatika izklāstīta grāmatā. Tas var derēt cilvēkam ārpus augstskolas, kuram patīk šī komunikatīvā metode un kurš negrib mocīties ar gramatiku, bet mums to gramatiku vajag obligāti. Un mums pat ir speciāls kurss, kur šī gramatika vēl tiek speciāli padziļināta ar latīņu terminiem,

tā ka mums vajag šo gramatiku. Tāpēc Nikoles grāmata vēl būtu jāpapildina ar gramatikas skaidrojumiem un vingrinājumiem.

I. L. Tātad jūs uzskatāt, ka Nikoles grāmatā ir par maz gramatikas, nepietiek?

P. Š. Bez šaubām, mūsu vajadzībām – jā. Varbūt citur nē, bet mums ir akadēmiskās mācības, un mums ir jābūt augstskolas līmenī gramatikas kursam. Varbūt šīs grāmatas autores bija rēķinājušās ar to, ka blakus šai komunikatīvajai pieejai studentam ir gramatikas kurss. Tas ir ticami, bet, vārdu sakot, mēs nevaram lietot vienu mācību grāmatu vien. Tādas nav. Un tas pats attiecas uz Šalmes un Ūdra grāmatu *Do it in Latvian*, kura arī ir ļoti vizuāli laba un pievilcīga, un ļoti pamatīga, un bieza, un es ļoti novērtēju gramatikas vingrinājumus tajā un arī dialogus, kas ir pašās beigās. Vienīgais ir tas, ka tā ir angļiski runājošajiem domāta grāmata, ka tas nebalstās uz slāvu fleksīvo valodu lietotāju. Un otra lieta – tēmu un vārdu krājuma izvēle nelikās praktiska, jo tur diezgan ātri sāk runāt par visādiem dzīvniekiem, laukiem. Tas ir pievilcīgi, bet par problēmām ar internetu, kas var rasties šim studentam Latvijā, no šīs grāmatas neuzzināsi. Tāpēc arī šī grāmata frekvences ziņā – no mūsdienu valodas viedokļa lietošanas ziņā šī mācību grāmata pārāk nevadās, vadās no citiem apsvērumiem – no pievilcīguma. Lai gan ir interesanti lasīt, bet mums jābūt pragmatiskiem.

I. L. Man patika šī ideja, ko es uzzināju, tikai aizbraucot uz Prāgu, ka jums ir atsevišķi gramatikas kurss, ko mācāt jūs, un tad praktiskā valoda, ko māca Sarma vai tagad Kristīne. Kā jūs domājat, tas ir labs veids, kā mācīties valodu? Respektīvi, es saprotu, ka no sākuma jūs iedodat studentiem visu gramatiku un praktiskās valodas kurss sākas vēlāk.

P. Š. Mums ir drusku savādāk, jo mums pirmajā kursā ir tāds kurss, kurā visi apgūst – tas nav tikai gramatikas kurss, tas ir gan konversācijas, gan gramatikas, gan arī tekstu lasīšanas kurss, kurā viņi apgūst visu gramatikas sistēmu, bet tādā pamatlīmenī. Un tikai 2. kursā notiek tas, ko jūs sakāt, ka Kristīne ar tiem cilvēkiem, kas kaut ko jau zina, sāk strādāt. Par to konversāciju – es sāku padziļināt to gramatiku 2. kursā, un 3. kursā Kristīne darīs – vēl nav darījusi, bet darīs – to pašu, bet jau latviešu valodā. Tad viņa runās par latviešu gramatiku latviešu valodā un tā studenti iemācīsies terminus. Tas, protams, nav pārāk praktiski dzīvei, bet mūsu valsts eksāmenos viņi runā par gramatiku latviski, tā ka viņiem katrā kursā ir cits gramatikas līmenis. Pamatlīmenis, tad mans čehu, un pēc tam – Kristīnes latviešu variants. Protams, un tas ir saistīts ar orientāciju uz lietotāju, katram valodas lietotājam ir citas problēmas. No personīgās pieredzes, strādājot ar studentiem, varu teikt, kuras gramatikas nodaļas ir vieglas, un kuras ir nepārvarami grūtas. Tas atkārtojas katru gadu ar studentiem. Tur var paļauties uz to, ka būs problēmas.

I. L. Un kas tad viņiem ir viegli un kas – grūti?

P. Š. Bez konkurences visgrūtākais ir I konjugācijas verbi, kur tiešām vajag *drillēt*, kur vajag mācīties no galvas, kur vajag vienkārši strādāt ar šīm parādībām, jo tas, salīdzinot pat ar lietuviešu valodu, latviešiem ir grūti. Skaņu mijas un tās formas ir tik daudzveidīgas, ka daudz kas ir neprognozējams, lai gan kaut kādas likumības jau arī ir. Taču tā ir grūtība numur viens, pirmā vieta. Jo ar šīm formām ir saistīta arī citu formu veidošana, piemēram, imperatīvs un kondicionālis vēl ir viegli, bet problēmas

sākas ar debitīvu, jo viņiem jādomā kur ir tā trešā persona, kā pievienot to *jā*. Problēmas ir arī ar divdabjiem, bet tas viss parasti ir saistīts ar pirmās konjugācijas vārdiem, kur tas ir jādomā, kura pagātnes celma, kura tagadnes celma, kā viņš izskatās. Tāds ļoti intelektuāls darbs. Tā ka vārdi un I konjugācija vienmēr ir grūti. Problēmas mēdz būt arī ar vārdu kārtību, tāpēc ka tie jūsu ģenitīvi, kas ir pirms substantīva, tie mums ir ļoti neparasti, un arī tulkojot studentiem ir ļoti grūti atrast to substantīvu, no kura jāsāk. Čehu valodā var būt gan pirms substantīva, gan pēc substantīva, bet tās konstrukcijas parasti ir citādas. Tātad ģenitīva konstrukcijas arī ir sarežģītas. Bet tas vairāk attiecas uz sintaksi, studentiem ir jāsaprot tas teikums, kur ir subjekts, kur ir predikāts. Tā ka tas arī ir sarežģīti.

Brīnumainā kārtā diezgan viegli iemācās noteiktās un nenoteiktās galotnes. Protams, lietošana ir sarežģīta, jo tie noteikumi ir zināmi, bet daudzos gadījumos vajag tādu dzimtās valodas runātāja izjūtu, kur labāk lietot noteikto galotni, kur nenoteikto. Arī man pašam tas vēl sagādā grūtības, dodot Kristīnei rediģēt savus referātus, viņa man to labo. Tā ka grūta ir lietošana, bet ne veidošana. Veidošana ir skaidra, tā studentiem parasti problēmas nesagādā. Problēmas sagādā lietošana, un arī trūkst vingrinājumu šai lietai, un maz tas tiek mācīts.

Un tad ir trešā lielā tēma, lai gan to man vajadzēja teikt otrajā vietā. Tad noteiktās, nenoteiktās galotnes būtu trešā problēma, bet uzreiz pēc pirmās konjugācijas darbības vārdiem, un tā čehiem tiešām ir liela problēma, uz ko jāorientējas ļoti pamatīgi un pašam arī tā ir problēma, tie ir saliktie laiki, jo čehu valodā ir tikai saliktie laiki, nav vienkāršo. Turklāt tā nozīme, ka saliktie jums ir perfektīvi un vienkāršie ir imperfektīvi pārsvarā, un vēl tie darbības veidi – kāda starpība starp *es esmu lasījis*, *es esmu izlasījis*, *es lasīju*, *es izlasīju*, šīs četras formas. Un vēl tie priekšli darbības vārdiem. Šie četri teikumi kā modelis – un tas čeham ir grūti – saprast tās nianšes, kur ir starpība. Tātad šīs trīs nianšes ir svarīgas čeham – I konjugācijas darbības vārdi, saliktie laiki un noteiktās, nenoteiktās galotnes. Šīs galotnes ir opozīcijas, kas čehu valodā nav, un tāpēc tas ir grūti.

I. L. Un viegli droši vien čehiem ir visi locījumi?

P. Š. Jā, locījumi ir ļoti viegli. Tā nav problēma viņiem. Protams, ir komplikācija viņiem ar to sesto deklināciju, jo tur arī beidzas ar galotni *-s*, bet to var pārvarēt.

Es nevaru nokritizēt nevienu no mācību līdzekļiem, jo katram ir savas priekšrocības, man tikai jāsaprot, ka neviens no tiem neder mūsu vajadzībām, jo mums ir pilnīgi citas vajadzības. Un es arī domāju, ka nevar izveidot tādu vienu universālu mācību līdzekli, kas visiem būtu pa prātam.

I. L. Jā, tas ir arī iemesls, kāpēc Ilze Zagorska uztaisīja igauņiem paredzētu mācību līdzekli.

P. Š. Jā, čehiem tā būtu pilnīgi nelietojama grāmata, bet igauņiem – ļoti derīga, jo tā ir pavisam cita valodas sistēma. Kā tur tos sešus latviešu valodas locījumus sadarināt ar igauņu 12 vai cik viņiem tur ir.

I. L. Vai arī savietot to ar valodu, kurā vispār nav locījumu, piemēram, mani studenti no Zviedrijas un Anglijas vispār nesaprot, kas tas akuzatīvs tāds ir. Es domāju, jūs pasakāt čeham – datīvs, akuzatīvs un tā tālāk, un viņš saprot.

P. Š. Protams.

I. L. Tad kad jūs man rakstījāt, jūs teicāt, ka secīgi jums iet locījumu sistēma: nominatīvs un tad ģenitīvs. Vai tas ir saistīts ar tām konstrukcijām šokolādes saldējums, daudz bērnu ģimene, kas viņiem ir grūti?

P. Š. Jā, tas ir pirmkārt. Un otrkārt – tādēļ, ka ģenitīvā notiek līdzskaņu mijas. Un zināt, kur tās mijas ir un kādas tās ir – tā ir komplikācija. Bet arī tāpēc, ka ģenitīvs ir visbiežākais locījums.

Manā lekciju plānā, kam ir vairākas daļas, pirmajā ir nominatīvs, vokatīvs un lokatīvs, jo tie ir saistīti kaut kādā ziņā, kaut vai nominatīvs ar lokatīvu, kur notiek bieži vien tikai pagarinājums, piemēram, *Prāga – Prāgā*. Tātad šie trīs kopā, un tad otrajā vietā nāk ģenitīvs. Un tad, kad runa ir par akuzatīvu, tad nāk arī instrumentālis, jo tas ir saistīts, un datīvs. Lai gan tā kārtība tomēr būtu ģenitīvs un tad datīvs, jo datīvs čehiem ir grūti tādā ziņā kā vārda *уметь* konstrukcija – *man ir*. Tātad ģenitīvs, un tad datīvs. Un kad skaidrojam čehiem – *man ir grāmata*, tas viņiem ir pilnīgi neparasti, proti, kā latviešiem var būt subjekts datīvā, kas čehiem ir pilnīgi neparasti. Tātad šī secība ir pilnīgi acīmredzama, ka vajag ģenitīvu, datīvu un tad – akuzatīvu. Ar akuzatīvu un instrumentāli ir vismazākās problēmas.

I. L. Un instrumentāli jūs mācāt atsevišķi?

P. Š. Jā, es instrumentāli mācu atsevišķi, bet tikai pēc tam, kad ir izņemts akuzatīvs un datīvs. Un tad mēs pasakām, ka vienskaitlī instrumentālis ir akuzatīvs, un daudzskaitlī tas ir datīvs. Un tad ir studentiem prieks, ka nav jāmacās jaunas galotnes, tikai jāsaprot, kad to lietot.

I. L. Es ārzemniekiem Latvijā instrumentāli nemācu un pat nepieminu, ka tāds eksistē.

P. Š. Tas ir ļoti pareizi, jo, piemēram, vāciešiem, kam ir četri locījumi, viņiem to tā arī var pasniegt. Un tad viņi ir priecīgi – ā! Četri locījumi, līdzīgi kā mums. Savukārt čehu valodā ir 7 locījumi, un es studentiem saku – latviešu valodā arī ir 7 locījumi, un čehs priecājas – ā! Septiņi locījumi! Jā, latviešu valodā ir instrumentālis, latviešu valodā ir vokatīvs. Un čehs priecājas, jo čehi jau pamatskolā mācās, ka čehu valodā ir 7 locījumi, un latviešu valodā arī 7 locījumi, brīnišķīgi. Bet vācietim pasakiet, ka ir četri locījumi, un viņš arī priecāsies. Ko saka igauņim, es nezinu, bet vajag izmantot šo opciju un pasniegt dažādi valodas gramatisko sistēmu.

I. L. Vai čehu valodā pilnīgi visi locījumi atbilst latviešu valodas locījumiem?

P. Š. Atšķiras detaļas, piemēram, latviešu valodā lokatīvs vienmēr ir bez prepozīcijas, bet čehu valodā – ar prepozīciju. Atšķiras arī lietošanas detaļas, bet principā locījuma jautājumā tie paši.

Krieviem arī var pateikt, ka latviešu valodā ir 6 locījumi, noklusējot to vokatīvu, un krievs priecāsies, ka tas ir tāpat kā krievu valodā. Bet tad kaut kur var pieminēt, ka latviešu valodā ir vokatīvs, kas krieviem sarunvalodā, starp citu, arī ir. Tas ir paņēmiens, kā var tuvināt valodu tam *native speaker*. Tad viņš redz, ka tas ir līdzīgi, un psiholoģiski tas ir ļoti svarīgi, jo tad uzreiz rodas asociācijas – ā! Te es ietaupīšu laiku, jo tas ir līdzīgi, to es jau zinu!

I. L. Tad sanāk, ka, jūsuprāt, tas ļoti palīdz valodas apguvē, ja ir līdzīgas gramatiskās sistēmas.

P. Š. Es domāju, ka jā, bet, protams, es nevaru izslēgt iespēju, ka ir cilvēki, kam patīk tās atšķirīgās lietas, un kuri meklē valodas, kas ir pēc iespējas atšķirīgākas. Teiksim, no tāda racionālāka laika taupīšanas viedokļa – daudz jāmacās, bet ir maz laika, un viņi redz, ka kaut kas ir līdzīgs un kaut ko nevajag tik daudz mācīties, tad mūsu studentiem tas noteikti patīk. Un vēl viena krasa atšķirība, piemēram, no lietuviešu valodas, ir uzsvars. Tas čehiem ir tāds atvieglējums, ka nav jāmacās tas mainīgais uzsvars, kas ir lietuviešu un krievu valodā, tas ir milzīgs atvieglējums. Bet, protams, nekas nav bez maksas – tad, kad viņi nopriecājas, ka ir tas pirmās zilbes uzsvars, tad es saku – labi, labi, priecājieties, bet ņemiet vērā, ka te būs problēma ar plato un šauro *e*. Un es pastāvu uz to, ka ir perfekti jāzina, kur ir tas platais un šaurais *e*. Un mans pasniedzējs Pavuleks neuzskatīja, ka tas ir tik svarīgi, jo nav daudz tādu vārdu, kas nozīmes ziņā atšķiras tikai ar šo opozīciju. Bet es domāju, ka studentiem, tas ir jāzina, lai nedomā, ka tik vienkārši, ka tikai pirmā zilbe, un viss. Tāpēc mēs tam pievēršam lielu uzmanību, un Šalmes un Ūdra grāmatā tā ir liela priekšrocība, ka viņi to apzīmē vārdos. Jo ir daudz mācību grāmatu, kur tas nav apzīmēts.

I. L. Bet vai jūs šo grāmatu [Do it in Latvian – I. L.] izmantojat savā gramatikas kursā?

P. Š. Nē, es to izmantoju ievadkursā, pēc tam man ir cits materiāls gramatikas kursā.

I. L. Man šeit ir informācija, ko jūs man atsūtījāt, bet es kaut ko nesaprotu. Tās praktiskās valodas, kas ir 1, 2, 3, 4, 5, 6, ir tās, ko māca Kristīne Ante vai mācīja Sarma Gintere?

P. Š. Nē, no pirmā kursa mācu es, un tikai pēc tam – no otrā kursa – māca Kristīne, jo viņiem jau ir jāzina pamati tad.

I. L. Jā, te ir sadalīts – 3 gadi, te nav izdalīts atsevišķi. Un kā tad ir apzīmēta tā gramatika, ko jūs mācāt?

P. Š. Tas ir šis – sinhronās latviešu valodas seminārs, nē, latviešu valodas seminārs 1, 2. Bet tas sinhronās arī tur ir.

I. L. Tad tās ir tās gramatikas, ko jūs mācāt?

P. Š. Jā, tās ir.

I. L. Un cik stundas tur ir? Vai jūs atceraties?

P. Š. Tas ir vienmēr – viena lekcija nedēļā, kas ir teorētiska, bet praktiskā valoda ir vairāk.

I. L. Tas ir, 90 minūtes nedēļā un katru nedēļu viena tāda lekcija?

P. Š. Jā.

I. L. Un cik nedēļas jums ir?

P. Š. Nu 1, 2, tas ir semestris. Tas ir tā kā gads, un tad vēl tas seminārs. Tā kā tas ir 3 semestri kopā. Bet ir arī fakultatīvās lekcijas, un, tā kā mums bieži trūkst stundu, jo katram no mums jābūt 12 stundām nedēļā, mēs ļoti bieži pasludinām fakultatīvās nodarbības, kursus, un man, piemēram, šogad ir gramatikas kurss ārpus šīs sistēmas, tāpēc mēdz būt arī vairāk to stundu.

I. L. Un ar tām praktiskajām nodarbībām ir tā, ka tur ir 2 reizes nedēļā?

P. Š. Tur ir ļoti dažādi. Sākumā ir pat 3 reizes nedēļā, pēc tam ir divas, pēc tam pēdējā tikai viena.

I. L. Tas nozīmē, ka iet intensīvi, tad mazāk un mazāk.

Un tad sanāk, ka gramatika jums turpinās arī maģistra programmā un viss tas aiziet tālāk?

P. Š. Jā, bet maģistra programmā ir arī speciāls kurss „Latviešu gramatikas struktūras aktuālie jautājumi”, kur mēs plānojam, pagaidām gan tas nav īstenojies, aicināt uz Prāgu tieši Latvijas speciālistus, piemēram, Andru Kalnaču vai Ilzi Lokmani ar speciāliem jautājumiem, piemēram, par morfomātiku.

Te ir arī latviešu valodas stilistika, tās attīstība un vēsturiskā gramatika, un sociolingvistika. Vārdu sakot, tie jau ir specializēti kursi, tā vairs nav tā pamatgramatika.

I. L. Tas nozīmē, ka visu pamatgramatiku studenti apgūst jau bakalaura laikā?

P. Š. Jā, tur jau pēc tam tālāk ir tikai specializēti kursi.

I. L. Malači, es tiešām biju pārsteigta par meiteņu līmeni Prāgā, kā viņas jau runā. Kristīne, protams, praktiskajās nodarbībās izmanto arī dažādus audio un video materiālus, bet jūs jau gramatikā vienkārši vairāk *drillējat* šīs lietas, vai ne?

P. Š. Tieši tā.

I. L. Un kā jūs domājat, vai var panākt to rezultātu ar *drilla* vingrinājumiem? Piemēram, ja studentiem ir jāiemācās ģenitīvs, kas viņiem sagādā grūtības, vai nemitīgi *drillējot* tas palīdz?

P. Š. Redzat, tā nemitīgā *drillēšana* drīz vien apnīk gan pašiem studentiem, gan arī pasniedzējiem. Man ir tā metode tāda, ka mēs drusku *padrillējam* un tad mēs ņemam reālu tekstu un meklējam šajā tekstā to parādību. Un tad ir daudz interesantāk, jo man pašam arī paliek garlaicīgi.

I. L. Bet par programmām runājot, jums augstskolā ir tikai tā, ko jūs man atsūtījāt? Jums nav nekas izvērstāks? Piemēram, Kristīnes praktiskajam valodas kursam, jūsu gramatikas kursam?

P. Š. Tas ir paša pasniedzēja ziņā. Mums ir tā saucamie *syllabus* – kursa apraksti. Tie ir internetā, tiem ir jābūt internetā. Un tie vairāk vai mazāk mainās katru semestri. Bet atbildīgs par to ir pasniedzējs, un viņam ir diezgan liela brīvība – ko viņš grib pasniegt, to viņš pasniedz. Taču diemžēl kursa apraksti ir čehu valodā. Tos var atrast studentu informācijas sistēmā. Es domāju, ka tur var tikt arī no malas, bez paroles.

Vai Jūs zināt, kāpēc es ģenitīvu jau ieliku pašā sākumā un ar to strādāju? Tāpēc, ka ģenitīvs ir saistīts ar visu valodu nosaukumiem, piemēram, *latviešu valoda*, *poļu valoda*, *krievu valoda*, *čehu valoda*. Un tur var redzēt arī to skaņu miju jau. Un *latviešu valoda* – tas ir jēdziens, kam ir jābūt jau pirmajā lekcijā, otrajā jau būs par vēlu, tāpēc es to ieliku. Bet arī *Kalniņa kungs*, *Kalnietes kundze*. Arī uzruna ir ģenitīvā. Visas pieklājības frāzes, piemēram, *Labdien*, *Kalniņa kungs*. Nevar iztikt bez tā ģenitīva.

I. L. Tieši tā. Lai gan reizēm šīs konstrukcijas aiziet kā frāze, bez gramatiska paskaidrojuma, bet tad students sāk prasīt, kāpēc *Kalniņa* ir sieviete un *kungs* ir vīrietis. Viņš nesaprot, ka *Kalniņa* ir ģenitīva forma no *Kalniņš*.

Vai Jūs dalāt arī kādus līmeņus, jo jūs teicāt, ka studentiem pēc trim gadiem būtu jāsasniedz B1–B2?

P. Š. Bez obligātās programmas mums ir arī fakultatīvie kursi nespeciālistiem, un tur ir tikai 2 gadi un viena lekcija nedēļā, kas ir maz, un viņi B2 nekādi nevar sasniegt. Tur mēs strādājam ar līdzīgu metodi, bet lēnāk un mazāk detalizēti. Tā ka mums ir A valoda un B valoda, tā mēs to saucam – A līmenis un B līmenis.

I. L. Bet tas nozīmē, ka jums ir ļoti stingri uzskati par to, kas ir A1 un A2 līmenis, jo meitenes letonistes Čehijā, kuras es satiku, noteikti jau krietni pārsniedz A2 un pat B1 līmeni. Es pat teiktu, ka viņas jau ir B2 līmenī.

P. Š. Paldies par šādu uzskatu. Bet ja godīgi, mēs pārāk daudz nepētām šī prasības par līmeņiem, vajadzētu pie tā krietnāk piestrādāt. Es zinu, ka šīs prasības ir ļoti smalki izstrādātas, un man tie saraksti kaut kur ir, bet es tā ļoti aptuveni tam pieeju. Protams, dokumentos mums ir rakstīts, ka bakalaura eksāmenos studentiem ir B2 līmenis. Viņi arī raksta rakstisku testu, kas ir izstrādāts pēc B2 līmeņa prasībām. Bet tie, kas nāk uz fakultatīvo kursu, es esmu laimīgs ar jebko, jo ko tad var iemācīties pa vienu stundu nedēļā. Tur man roka neceļas pētīt, vai viņi ir sasnieguši A1 vai A2 līmeni. Un mums grupā ir ļoti liels internacionāls mikslis, jūs jau redzējāt. Mums ir viena čehiete, viena

krieviete, viena slovākiete, vēl bija viena ukrainiete. Līdz ar to ir ļoti dažādi līmeņi un mācību motivācija. Un, protams, es skatos pēc apstākļiem, ja tās ir letonistes, tad viņām viss ir jāzina pamatīgi, bet ja tas ir fakultatīvais kurss, kas nāk pēc brīvas izvēles un viņiem neiet tā I konjugācija un saliktie laiki, tad ko es viņus tur mocīšu. Tad viņš zaudēs jebkuru interesi par valodu, labāk lai viņš iemācās tik, cik grib, ja tas ir fakultatīvs kurss. Tā ka es laikam diemžēl neesmu pārāk stingrs skolotājs. Man ir svarīga interese, un, ja viņam nav motivācijas, es tur neko nevaru darīt un esmu apmierināts ar to, kas ir. Bet motivācija ir ļoti svarīgs jautājums, un pie tā diemžēl nav piestrādāts ne tikai Čehijā, bet arī Latvijā. Mēs sūtām studentus uz Erasmus programmām, mums ir arī starpuniversitāšu līgumi, un studenti brauc tāpēc, lai viņiem būtu valodas prakse. Bet kāda būs valodas prakse, tas tiešām ir ļoti atkarīgs no viņiem pašiem. Kur viņi ar šo latviešu valodu sastopas? Viņi sastopas universitāšu ārējo sakaru nodaļā, taču kopmītnēs viņi dzīvo ar citiem ārzemniekiem, un tur viņiem ir brīnišķīga angļu valodas vai kādas citas valodas, bet ne vairs latviešu valodas prakse. Tad viņi aizies uz lekciju, paklausīsies, bet ar to pasniedzēju maz parunāsies vai neparunāsies. Ar latviešiem, kas sēž auditorijā, viņi uzreiz arī nekādu draudzību nenodibinās, un tad viņiem tā latviešu valodas prakse ir ļoti ierobežota. Veikalā, vislabāk veikalā parunās ar pārdevēju. Te vajag tiešām kādu cilvēku, tā saukto *buddies*, kas palīdz iekļauties latviešu valodas vidē. Un tas nav, jo man jau ir 25 gadu pieredze, kad atbrauc studenti no Erasmus programmas Latvijā un saka – es gandrīz ne ar vienu latvieti neesmu runājis. Un es saku, bet tāpēc jau tev bija jābrauc, lai runātu ar to latvieti.

I. L. Pilnīgi piekrītu. Arī mani ārzemju studenti saka – kāpēc man jārunā latviski, ja es varu iztikt ar angļu valodu.

P. Š. Visur ir tā tendence tos ārzemju studentus kaut kā *čupot* kopā un sargāt no tās vietējās vides. Tas ir pilnīgi aplami. Pirmkārt, ja iespējams, vajag šos pavadoņus (*buddies*), bet, otrkārt, arī kopmītnēs, ja iespējams, jau iekļaut tajā latviešu vidē. Un iekļaut studentus kādos braucienos vai studentu dzīvē. Un darīt tā, lai viņi būtu pēc iespējas tālāk no citiem ārzemniekiem. Un to es saku saviem studentiem pirmajā kursā – ja jūs neatradīsiet latviešu draugus, jums nebūs motivācijas, vienalga kādā līmenī, bet to vajag.

I. L. No kura laika Prāgas Kārļa universitātē sāka mācīt latviešu valodu?

P. Š. Tas bija no 1990. gada septembra. Šī vēsture, kas jums ir, balstās uz atsevišķām personībām, kuri nebija tikai letonisti, bet strādāja arī citos laukos. Viņi iekļāva savās lekcijās vai arī savā zinātniskajā darbā arī latviešu valodu, bet specializēti letonisti – tas sākās 1990. gadā, kad bija iespēja akreditēt vēl patstāvīgu letoniku, kad bija latviešu valoda patstāvīga specialitāte, tagad tā vairs nav. Tagad mēs esam iekļauti Austrumeiropas studiju programmā, bet manā laikā (es biju viens no pirmajiem studentiem 1990. gadā) mums bija tikai latviešu valoda. Tas pat nav veselīgi, jo mums bija tikai 1 vai 2 pasniedzēji, un es esmu daudz apmierinātāks, ka ir plašāka tā programma. Studentiem arī vajag plašāku programmu, bet toreiz bija iespējams to latviešu valodu vēl tad vairāk. Tas bija pateicoties profesoram Pavulekam, toreiz bija revolūcijas gadi, un iespējams bija pilnīgi viss. Pirmajā kursā es biju neoficiāli, un otrajā jau uzreiz mani pieņēma oficiāli. Uz lietuviešu valodu mani pieņēma uz trešo kursu uzreiz. Tagad tas vairs nebūtu iespējams. Zelta 90. gadi...

I. L. Un kas ir otrā universitātē? Brno?

P. Š. Brno ir orientēta uz lingvistiku un indoeiropēstiku. Tur ir strukturālisma tradīcijas. Viņiem ir ļoti laba lietuviešu valoda, lietuviešu lektors, lietuvietis, kas dzīvo Čehijā un vada to programmu. Tur ir lietuviešu cietoksnis, ļoti produktīvs un ļoti augstā līmenī. Tas lietuvietis, vadītājs, visu laiku skatās, kā varētu paplašināt latviešu valodu, bet problēma ir ar naudu. Jo mēs diezgan greizsirdīgi sargājam to sadarbību ar Latviešu valodas aģentūru, jo tā ir tikai mums. Bet, piemēram, pagājušajā gadā viņi mazliet finansēja arī Brno universitāti, bet tur nebija laba lektora, vienmēr vajag atrast labu cilvēku. Un ja nav pilns finansējums, nevar sūtīt cilvēku no Latvijas. Līdz ar to lektoru no Latvijas viņi nevar atļauties, bet vietējā lektora nav Brno. Tāpēc tagad viņi to latviešu valodu ir apturējuši mazliet, bet viņi nekādā ziņā nepadodas un būtu laimīgi, ja arī tur attīstītos latviešu valoda. Es, starp citu, tur pasniedzu pavasara [2014./2015. gada – I. L.] semestrī, tāpēc es zinu, ka tie studenti tur ir ļoti daudz un ļoti ieinteresēti. Tā ka tas ir lauciņš, kas ir jāizmanto.

LIETUVA (Vītauta Dižā universitāte)

Vaisvalavičiene 2014 [intervija] – intervija ar Kristīnu Vaisvalavičieni par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Lietuvā; intervija ierakstīta 2014. gada 15. augustā Rīgā.

KRISTĪNA VAISVALAVIČIENE (*Kristīna Vaisvalavičienē*),
k.vaisvalaviciene@gmail.com

Māca latviešu valodu Vītauta Dižā universitātē 2 gadus⁷.

Izglītība – augstākā, tagad studē doktorantūrā literatūrzinātni.

I. L. No kurienes ir jūsu studenti?

K. V. Studenti ir lietuvieši visvairāk, gadās viens otrs students no Polijas, kas ir atbraukuši caur Erasmus.

I. L. Tie ir filologi?

K. V. Tad, kad es pasniedzu, tie bija filologi, tas bija obligāts priekšmets lietuviešu valodu studējošiem studentiem, bet viens otrs atnāca arī kā izvēles kursu klausīties, jo gan tā, gan tā bija piedāvājums.

I. L. Cik ilgs ir valodas kurss?

K. V. Ir 90 stundas, viens līmenis vienā semestrī.

I. L. Tad jūs dalāt A1, A2?

K. V. Toreiz, kad es pasniedzu, vēl nebija šī dalīšana – pirmais līmenis, otrs līmenis, bet tagad tā ir ieviesta, un ir sadalīts A1, A2.

I. L. Tad A1 ir 90 stundas, un A2 ir 90 stundas – vai kopā?

K. V. Atsevišķi, jo tika pasniegts visu nedēļu, katru dienu, piecas dienas nedēļā. Pie mums ir tāda sistēma svešvalodu mācīšanā, izņemot trešdienu parasti, kas ir pastāvīgā darba diena. Pasniedzējs ieliek savu materiālu kaut kur *moodle* sistēmā, un students to izmanto, veic uzdevumus. Un tas notiek no rīta puses līdz pusdienām, nu, apmēram līdz pulksten divpadsmitiem, un sākas jau astoņos. Visas svešvalodas, cik to ir, vairāk nekā 20, man liekas, universitātē. Tu vari izvēlēties: no astoņiem līdz deviņiem ej uz vienu, no deviņiem līdz desmitiem – uz otru, un tā tālāk, cik tev ir spēka un, protams, kredītu. Latviešu valoda ir iekļauta reto valodu sarakstā, un studentiem par to nav jāmaksā. Ja viņš grib angļu, vācu un kaut kādu spāņu ņemt, viņam noteikti vajadzēs jau par tiem kredītiem maksāt. Bet ar latviešu valodu ir, nu jā, mums paveicās.

⁷ Šādi dati bija aktuāli intervijas brīdī.

I. L. Vai augstskolā ir kaut kāda programma vai kursa plāns, pēc kura jūs strādājat?

K. V. Jā, tagad ir stingrāk, ir tas plāns. Un tas, protams, bija arī agrāk. Tas plāns vairāk ietekmēja organizējošo struktūru.

I. L. Jūs strādājat Vītauta Dižā universitātē. Vai šīs programmas ir pieejamas kaut kur mājaslapā?

K. V. Es atsūtīšu. Bet ir pieejams arī mājaslapā. Tur latviešu valodai ir veltīta tāda kā lappusīte. Visas svešvalodas pie mums tiek organizētas un pasniegtas caur svešvalodu institūtu. Tāds kā atsevišķs iedalījums universitātes struktūrā. Agrāk bija kā svešvalodu centrs, bet tagad ir attīstījies līdz institūtam.

I. L. Kādus mācību līdzekļus jūs izmantojat?

K. V. Ļoti dažādus, gan mācību grāmatas, tas ir, profesora Alvīda Butkus sagatavotas grāmatas, vārdnīcas, interneta bāzi, ko tur ir iespējams atrast – gan mācību līdzekļus, gan raidījumus dažādus. Dziesmas, *Youtube*. Multimedijā, ko var parādīt no sava sagatavota materiāla. Videoieraksti, filmas, skaņu ieraksti. Ļoti dažādas.

I. L. Bet tad no grāmatām Butkus grāmata ir galvenā, ko jūs izmantojat, ja?

K. V. Galvenokārt jā, jo tā nav kā gramatika, bet tur uzdevumi caur gramatiku, caur praksi to gramatiku apgūst.

I. L. Kā jūs vērtējat gramatikas saturu mācību grāmatās?

K. V. Ja runā par Alvīda Butkus grāmatu, tad tieši tā tiek piemērota lietuviešiem, jo valodas ir līdzīgas un tā mācīšana drusku atšķiras no citām valstīm un citas valodu sistēmas. Un tieši jāiet pie studenta caur salīdzināšanu. Un Butkus grāmata ir balstīta tieši uz to. Tie vārdi ir līdzīgi blakus, varbūt nozīmes atšķiras, tad, protams, caur to parādīt, noķert to studentu, ka viņš kļūdījās, un parādīt. Tad visvairāk es to izmantoju. Protams, ir sagatavots ļoti daudz materiāla angļiski runājošajiem, krieviski runājošajiem, valsts valodas aģentūras laikam sagatavotu, bet tur jau iet caur krievu valodu un drusciņ citādas metodes tiek izmantotas. Vairāk caur runāšanu, komunikāciju. Bet to, ko mēs darām, es, protams, esmu Butkus studente, tieša turpinātāja to, ko viņš dara. Mēs – tieši caur salīdzināšanu, vēsturisko gramatisko pieeju. Un tad pie tā praktiski jau, protams, dialogi kaut kādi, cenšoties, lai tas temats un tas, kas tur dialogos tiek izmantots – formas, verbi –, sakristu ar to, kas tika runāts tajā gramatikas daļā.

I. L. Jums ir tas noteiktais stundu skaits 90 x 2. Vai ar to pietiek, lai sasniegtu to līmeni, kas tiek norādīts programmā? Butkus grāmatā? Vai ar noteikto stundu skaitu pietiek?

K. V. Ja students ir izvēlējies līmeni A1, tas nenozīmē, ka viņš ies arī uz A2. Tas ir atkarīgs no viņa, un Butkus mācību grāmatā nav tā sadalīts – šeit beidzas tas pirmais līmenis un sākas tā kā otrā daļa. Viss iet sistemātiski un beidzas ar sarežģītajām lietām – fraktūras [senās rakstības – I. L.] un latgaliešu valodas mācīšanu. Tā grāmata

it kā tika sagatavota filologiem vairāk, lai viņi prastu lasīt to gotisko šriftu, kas citiem nav varbūt tik vajadzīgs un aktuāls. Un tā kā valodnieks var sastapties arī ar latgaliešu tekstiem, lai viņš tos zinātu un prastu. Tad varbūt jā, caur to kursu viņš jau atbilstu līmenim, ja vien viņš mācās. Ar lietuviešiem ir tāda problēma, ka viņi caur to salīdzināšanu uzreiz pirmo dienu paņem tekstu un jau lasa, apmēram pusi saprot vai arī viņam liekas, ka saprot. Tad, kad mēs paskaidrojam fonētiskās līdzības un vēsturisko pārveidi, viņam top vēl vieglāk, un tad tikai liekas, ka saīsināt galotni, uzlikt akcentu, un es jau runāju latviski un visu protu, īpaši žemaiši tā domā, jo ir vārdu sakrītības lielākas nekā literārajā lietuviešu valodā. Tad viņi pārstāj mācīties un izturas nenopietni – ai, nu es jau protu, protu. Bet vajag parādīt, ka tā ir cita valoda, ir daudz līdzību, bet tā ir cita valoda, tā tik un tā ir jā mācās. Un tad, kad viņi sāk mācīties no galvas tās galotnes un formas, tad, jā, tas rezultāts ir labāks.

I. L. Kāda, jūsuprāt, ir gramatikas loma valodas apgūvē?

K. V. Es domāju, ka diezgan liela. Un atkal tas varbūt, ka lietuviešiem daudz kas sakrīt, un, zinot, kas pārveidojas par ko un kas ir jādara, vieglāk ir uzreiz iet dziļāk valodā. Tas ir svarīgi, un mēs sākam no shematiskās puses, viņiem galvā ir shēmas un viņi var veidot. Protams, gadās tā, ka kādreiz latvisko lietuviešu vārdu vai kaut kā, bet, mācot lietuviešus, gramatikai ir liela loma. Uzreiz iet ātrāk, jo, ja tu sāksi tikai no dialogiem, atsevišķiem vārdiem, uzreiz viņiem liekas, ka jā mācās no galvas visu un tas ir grūti. Bet kad viņi redz un tiešām atpazīst lasot, tad it kā barjeras lielas nav. Mēģināt runāt un tādā veidā.

I. L. Kā Jūs domājat, vai mācību kvalitāti var paaugstināt, ja visu laiku, piemēram, drillē viena veida uzdevumus vai arī, ja nemitīgi tiek labotas kļūdas?

K. V. Es domāju, ja labosi kļūdas, cilvēkam runājot, tas rada barjeru, cilvēks baidās runāt. Bet, lai gan tas ir tikai varbūt mans personisks viedoklis, tekstos ir jāizlabo, jo tad students redz, un varbūt es viņam vienu reizi izlabošu to, otru reizi, bet tad viņš redzēs un atcerēsies labāk. Jā, rakstveida darbos labošana paaugstina. Un, protams, pavisam nevar atstāt arī to runāšanu kļūdainu. Mēs labojam izrunu visvairāk, varbūt kādu vārdu, ja bija nepareizi piemērots. Bet runāšanai vajadzētu būt brīvākai, jo tās zināšanas atnāk vēlāk un tad arī sāk runāt pareizāk, pareizākas formas izmantot.

I. L. Kas studentiem sagādā grūtības, kad viņi apgūst latviešu valodas gramatiku?

K. V. Izruna tajos gadījumos, kad ir atšķirība no lietuviešu valodas, jo jāmaina domāšana. Tādas konstrukcijas kā *man ir*. Lietuvieši tulko kā *man yra* un drusciņ nesaprot, ko tas nozīmē, jo lietviski pareizi būtu *aš turiu*. Un līdz semestra beigām līdz pat otrajam līmenim tā ir viena no galvenajām kļūdām. Tulkojot no lietuviešu valodas uz latviešu, viņi saka *es turu*.

I. L. Bet lietuviešiem piederības konstrukcija ir tikai ar personu vietniekvārda formu *man ir*? Vai viņiem ir grūti arī tādas formas, kā, piemēram, *brālim ir, Lienei ir un citas*?

K. V. Jā, visas, un, protams, tādas jocīgas kļūdas no tā izriet. Grūti ir arī vajadzības izteiksme *jāiet, jādara*. Ļoti bieži aizmirstas viņiem, kā šī forma ir jāizveido. Un dažādus variantus mēs tur redzam. Un fonētika, protams, cenšanās mīkstināt līdzskaņus, kur tas nav vajadzīgs, piemēram, *Ļietuva*. Un tad arī caur to salīdzinājumu Butkum ir uzdevums, kur blakus ir vārdi, lai dzirdētu un redzētu to atšķirību, gan izrunāt lietuviski šo vārdu, gan arī blakus latviski. Arī uzsvars sagādā problēmas. Tie, kas mācās vācu vai angļu valodu, tiem jaukas kādas konstrukcijas arī no tām valodām, izrunā, piemēram, piemērojot kādu vācu valodas gramatikas formu.

Tad, kad gramatika top sarežģītāka – divdabji, piemēram, parādās – tad arī ir grūtības. Viss atkarīgs no tā, cik daudz students mācās.

I. L. Kas studentiem nesagādā grūtības gramatikā?

K. V. Mēs vispār sakām, ka latviešu valoda ir viegla un lietuvietim mācīties latviešu valodu ir vieglāk nekā otrādi. Jo viss iet uz tādu vienkāršošanu, galotnes noraujot. Ja students seko līdzī un apmeklē nodarbības, viss it kā būtu viegli. Ja viņš mācās. Un pašā sākumā mēs jau faktiski sākam jau ar pirmajām lekcijām tās atbilstības mācīt. Jo daudzas lietvārdu locījumu galotnes balstās uz atbilstību – saīsina, vai nokrīt, tā shēma viņu galvā jau ir, un tas ir vieglāk. Man tagad tā grūti pateikt, kas viņiem viegli – viss viegli.

I. L. Man patīk, kā jūs sakāt, ka latviešu valoda ir viegla, jo ļoti bieži jau mēs Latvijā, kas mācām latviešu valodu, īpaši britiem vai zviedriem, tiecamies teikt, ka tā ir grūta, tāpēc patīkami ir dzirdēt, ka kāds tā nedomā.

K. V. Baltu valodas kā nekā, tās līdzības ir ļoti lielas. Kāds latviešu bankieris saskaitīja lietuviešu valodas vārdnīcā, cik vārdu viņš saprot lietuviski un, izlasot visu vārdnīcu, viņš teica – 50%.

I. L. Kas ir pirmie gramatikas elementi A līmenī, ar ko jūs sākat?

K. V. Sākam ar alfabētu, skatāmies, kādas ir burtu atšķirības. Sākam lasīt tekstu un tad jau lasot izrunājam, kas ir kas, kādas ir tās atšķirības. Un parādās arī iezīmes, ka visus garos *e* lietuvieši tiecas šaurināt, jo lietuviešu valodā *ē* izrunā šauri. Viņiem liekas, ka tas ir šauri jāizrunā arī latviešu valodā. Tātad sākam no alfabēta un fonētikas, kā ir jāizrunā. Tad ir personu vietniekvārdi, lai varētu uzreiz jau kādus īsus teikumus veidot – frāzes un konstrukcijas *es esmu, mani sauc*. Un tad mēs uzreiz darbojamies pāros vai mazās grupiņās, lai viņi var iepazīstināt pārējos ar saviem draugiem, grupas biedriem. Un tad jau lietvārds uzreiz. Sākam ar deklinācijām, piemēram, *tēvas – tēvs*, jāsaīsina, lai viņi to jēgu saprot, lai viņiem jau ir shēma galvā. Mēs ejam pēc deklinācijām un skaidrojām, un tādas kā paralēles ņemam, proti, 1. un 4. deklināciju, un tad jau uzreiz var īpašības vārdu ņemt, jo ir atbilstība, tad paskaidrojam, kā var saskaņot. Un tā turpinām. Apmēram trešdaļu semestra tas aizņem. Un tad sākam runāt arī par darbības vārdu. Vārdu krājums arī pēc tematiem iet, vispirms iepazīšanās, pēc tam profesijas, piemēram, *mans tēvs ir direktors*.

I. L. Tad no sākuma jums iet 1. un 4. deklinācija un pēc tam?

K. V. Pēc tam 2. un 5. Un tad jau viss pārējais.

I. L. Un no locījumiem? Ar kuru locījumu jūs sākat?

K. V. Faktiski mēs skaidrojam pašu gramatiku. Uz tāfeles rakstām vārdu un tad skaidrojam to vēsturiski. Kādas pārmaiņas ir notikušas, kas atbilst, kas neatbilst.

I. L. Jā, diezgan dziļi. Bet ja tie ir filologi, tad varbūt var.

K. V. Pat ja tie nav filologi, bet tā kā ļoti daudz kas sakrīt, tad parādīšana uz tāfeles un paskaidrošana viņiem uzreiz kā shēma rodas galvā. Viņi saprot – jā, tas sakrīt, un atceras, kas nesakrīt, kur jāpadomā būtu, vai tā uzmanīgāk jāpaskatās. Un, protams, parādām arī ar locījumiem, kas sakrīt un kas vēsturiski ir izveidojies varbūt mazliet citādāk.

Es zinu, ka Viļņas Universitātē viņi vairāk caur dialogiem, citādā veidā. Tā pieeja ir citādāka, viņi arī māca no citām grāmatām. Jo valodas vēsturi viņi caur citiem priekšmetiem apgūst dziļāk.

I. L. Kas bez jums vēl māca latviešu valodu?

K. V. Daiva Puškorjute, viņa tagad ir bērnu kopšanas atvaļinājumā, bet no Jaunā gada laikam atgriezīsies darbā. Pašā sākumā latviešu valodas kursus pasniedza Alvīds Butkus, pēc tam es, pēc tam Daiva sāka, un tad pa vidu arī Alvīda Butkus sieva – Violeta Butkiene.

Profesors Butkus vairs nemāca latviešu valodu. Protams, viņš ar lielu prieku iet lekcijās, ja vajag kādu aizvietot.

I. L. Kā jūs tiek galā ar latviešu valodas darbības vārdiem?

K. V. Sākam ar sistēmu, bet, pirms mēs līdz tam esam tikuši, darbības vārds jau ir bijis izmantots kādās frāzes vai dialogos, un viņi jau pamana dažādību. Bet sākam mēs no 3. konjugācijas, kas ir visvieglākā, pēc tam ir 2., un pēc tam – 1. konjugācija.

I. L. Cik daudz no katras vārdšķiras gramatiskajām kategorijām jūs mācāt A līmenī?

K. V. Visu mācām. Tā kā lietuviešu valodā daudz kas sakrīt, tad grūtības tas nesagādā. Mēs to visu cenšamies tieši shematiski parādīt. Un tad viņi mājās loka, tas ir tas galvenais uzdevums. Arī eksāmenā ir uzdevumi, kur ir jāloka vai pareiza forma jāieliek.

I. L. Jūs jau pieminējāt uzdevumus. Kāda tipa uzdevumi dominē jūsu nodarbībās?

K. V. Ja mēs iepriekšējā dienā esam mācījušies kādu locījumu, tad es lūdzu, lai students nāk pie tāfeles un raksta, ja viņš kļūdās, lai grupa palīdz, tas kā tāds grupu darbs. Bet principā mēs strādājam pēc Butkus grāmatas un izmantojam tos uzdevumus, kas ir Butkus grāmatā. Visvairāk tur ir uzdevumi, kuros jāieraksta pareiza forma. Kā arī reizēm ir uzdevumi, kur iekavās dots vārds lietuviski un tas ir ne tikai jāpārtulko, bet arī jāieraksta pareizā formā.

I. L. Kādiem gramatikas elementiem, mācot latviešu valodu, jūs pievēršat īpašu uzmanību?

K. V. Locījumi un darbības vārdu konjugācijas. Pirmajā līmenī (A1) tiek izņemta visa gramatika, un otrajā līmenī (A2) jau ir praktiska šīs gramatikas lietošana – gan tekstu tulkošana, gan runāšana, gan filmu skatīšanās un diskutēšana par to.

I. L. Vai Jūs varat definēt kādu metodi vai pieeju, kuru jūs izmantojat latviešu valodas mācīšanā?

K. V. Manuprāt, ļoti veiksmīga ir dziedāšana, jo tas palīdz gan uzsvaru uzlikt, kur vajag, gan izrunāt vārdus, gan dod arī tādu valodas ritmiku. Dziedāšana ļoti palīdz, jo citreiz jaunieši kautrējas izrunāt kādu skaņu, grūti tomēr, ja tā ir cita valoda. Protams, arī klausīšanās.

Ļoti svarīga ir tekstu lasīšana, jo tu ar acīm redzi un daudz vieglāk ir saprast nekā, ja tu klausies.

Arī spēles, jo tad cilvēks vairāk domā par to, kas jāatbild, nevis kā jāatbild. Tas labi strādā, lai pārvarētu barjeru. Tur noder tās pašas spēles, ko mēs ar bērniem spēlējam, piemēram, uzminēt kādu lietu, ko esmu iedomājusies, lai viņi uzdod jautājumus, piemēram: vai tas ir dzīvnieks vai priekšmets? Vai tam ir četras kājas? Un tā tālāk.

[Par grāmatu „Baltu valodu ābece”, stāsta Kristīna – I.L.]

Mēs to esam sagatavojuši pirmajai lekcijai. Šis izdevums ir tapis projekta ietvaros, kad mēs gribējām satuvināt latviešu un lietuviešu skolu bērnus. Tas tika realizēts pierobežā.

Ar studentiem mēs to izmantojam pirmajā un otrajā nodarbībā, jo tās atbilstības ir ļoti labi redzamas. Tur ir arī dažas tabuliņas, kas viņiem noder kā papildu materiāls. Frāzes, kas ir ietvertas grāmatīņā, noder dialogu veidošanai.

Mēs visu gramatiku viņiem skaidrojam lietuviski, tāpēc man arī reizēm ir grūti izteikties ar latviešu valodas terminiem.

Dažus mācību materiālus mēs esam ielikuši arī Latvijas-Lietuvas foruma mājaslapā.

Tad, kad pie mums atbrauc kāds vieslektors no Latvijas, mēs lūdzam, lai viņš iet nodarbībās un latviski kaut ko stāsta. Un tad studenti ir priecīgi, ka viņi saprot. Tā arī ir tāda laba motivācija. Agrāk mēs vedām arī studentus uz Latviju ekskursijās, tas arī viņus motivē, bet tagad mums tam vairs nepietiek laika.

I. L. Jūs esat Butkus skolniece, tas nozīmē, ka latviešu valodas mācīšanā jūs ejat viņa pēdās, ja? Jūs esat tieša sekotāja.

K. V. Es neteiktu, ka es ļoti daudz izmantoju viņa grāmatu, bet to sistēmu – vispirms gramatika, shēmas un pēc tam lietošana praksē, jā, to es izmantoju. Tā kā es pati arī esmu mācījusies latviešu valodu un es zinu, ka man tas palīdzēja, tāpēc es to turpinu arī savās nodarbībās.

Grūtības mums patiesībā rodas tad, ja ir jauktas grupas un ja ir poļu studenti tajās – kad nav vienas valodas studenti. Jo tad rodas nesaprašanās, grūtības – arī mums pašiem – kā izskaidrot, jo mēs esam pieraduši pēc vienas sistēmas skaidrot, daudz ko neuzsvērt, jo tas ir pats par sevi saprotams. Un tad, ja tāda situācija ir, semestris ir ļoti grūts.

I. L. Bet tas droši vien nav konkrēti par poļiem, bet par jebkuras citas valsts studentiem, kura rezultātā neveidojas tīra lietuviešu grupa.

K. V. Jā.

I. L. Vai bieži ir tā, ka jums ir tīras lietuviešu grupas?

K. V. Jā, bieži. Tikai tagad ir ļoti samazinājusies interese par latviešu valodu. Ja agrāk katrā semestrī bija apmēram 30 cilvēki, tad tagad – 15 vai 10. Līdz ar to tas ir uz robežas, vai vispār noņemt šo kursu, piemēram, A2 līmenis nenotiek katru semestri, varbūt reizi gadā, vai katrus divus semestrus tikai. Ir arī ierobežojumi. Ja ir mazāk nekā 10 studenti, tad šī kursa nebūs. Bet tiem cilvēkiem, kas ir beiguši A1 līmeni, ja nav nākamā semestra, viņiem aizmirstas, un kaut kur tās interese mainās, un viņi vairs neatgriežas pie latviešu valodas. Citādi ir tad, ja nākamajā semestrī viņi brauc uz Latviju, bet tādu studentu arī nav daudz pēdējā laikā.

Un arī tad, kad no Latvijas studenti atbrauc, mēs lūdzam, lai viņi iet uz lekcijām un stāsta par sevi, lai nodarbības būtu interesantākas un tie dialogi tādi vairāk *dzīvāki*.

Violeta Butkiene dod studentiem arī radošus darbus visa semestra garumā, kas semestra beigās ir jāprezentē, un tad vieni studenti, piemēram, ieskaņoja animācijas filmu latviski. Viņi studēja tehnoloģijas un paņēma kaut kādu īsfilmu un ieskaņoja latviski. Tas bija gan jocīgi, jāsaka, bet tas tāds radošs darbs, jo jāmeklē piemērotas frāzes, jāpārtulko tās un vēl jāieskaņo. Vai citi atkal kādu dziesmu, piemēram, inscenē. Katrā ziņā dažādi. Viņiem arī motivācija ir kaut ko interesantu izdomāt. Pēc tam viņi paši ir priecīgi.

Par latviešu valodas mācīšanu – es uzskatu, ka lietuviešiem ir ļoti atšķirīga pieeja, ko nevar salīdzināt ar citām valstīm, kurās māca latviešu valodu.

Par grāmatām – Daiva mūsu universitātē arī izmanto Nikoles grāmatu. Nav tā, ka mēs ņemam vienu grāmatu par pamatu. Katram tematam kāda cita grāmata ir vairāk noderīga nekā otra, piemēram. Butkus un Butkiene varbūt vairāk turas pie Alvīda grāmatas. Interesanti jau ir ieiet kolēģa grupā un redzēt, kā viņš dara, ko viņš māca. Un studentiem jau arī interesanti, kad kāds kaut kā citādāk skaidro.

IGAUNIJA (Tartu Univeristāte)

Zagorska 2014 [intervija] – intervija ar Ilzi Zagorsku par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Igaunijā; intervija ierakstīta 2014. gada 14. jūlijā Rīgā.

ILZE ZAGORSKA, ilze.zagorska@gmail.com

Māca latviešu valodu Tartu Universitātē 8 gadus⁸.

Izglītība – maģistra grāds etnoloģijā, pašreiz doktorantūrā (igauņu un somugru valodniecība)

I. L. No kurienes ir tavi studenti?

I. Z. Lielākā daļa ir igauņu studenti, kas mācās Tartu Universitātē. Un tad ir tādi, kas saprot igauņu valodu, tas ir svarīgi, jo es skaidroju igauniski, tādi ir bijuši no Somijas, Amerikas, Ķīnas, Ungārijas, Lietuvas, Krievijas. Daļa ir filoloģijas studenti, bet ne visi. Līdz ar to grupā ir jauktu nozaru studenti.

I. L. Cik ilgs ir valodas kurss? Vai jūs dalāt A1 un A2 līmeni?

I. Z. Dalām. Pirmais semestris ir no 0 līdz A1 un otrais semestris no A1 līdz A2. Bet tas A2 ir tāds, ka viņi jau gandrīz principā viņu sasniedz, kad kurss beidzas. Katrs semestris ir 16 nedēļas, nodarbības 2 reizes nedēļā pa 90 minūtēm, tas sanāk tā kā 32 lekcijas.

I. L. Vai universitātē ir kāds kursa plāns, programma, pēc kuras jūs strādājat?

I. Z. Tas ir mans izstrādātais plāns, kā es mācu. Tur var redzēt, kādas tēmas mēs mācāmies un kādi mērķi viņiem būtu jāsasniedz, un kādas gramatikas formas, vārdšķiras mēs apgūstam. Bet es arī katru semestri pēc katras stundas taisu individuālo atskaiti – ko mēs izņēmām, kas mājās ir uzdots. Līdz ar to katru semestri sanāk jauns plāns, jo katra grupa ir atšķirīga. To var redzēt visi, kas ieiet tajā informācijas sistēmā.

I. L. Kādus mācību līdzekļus tu izmanto?

I. Z. Savu mācību līdzekli, kuru esmu izveidojusi [tad vēl nebija iznākusi drukātā versija; tas nozīmē, ka mācību līdzeklis ir aprobēts universitātē – I. L.], kā arī Latviešu valodas aģentūras mājaslapā pieejamo e-kursu, jo daži no šiem video ļoti labi sakrīt ar manām mācāmajām tēmām. Arī *Māci un mācies*, kuru vēl neesmu pilnībā izskatījusi, bet dažas lietas paņemu no turienes.

Citus mācību līdzekļus neizmantoju, cenšos pati sagatavot. Reizēm, ja ir labi uzdevumi, tad tos sakopēju. Dažreiz es paņemu arī kādu tekstu vai dziesmu un mēs lasām kopā ar studentiem.

⁸ Dati bija aktuāli intervijas laikā.

I. L. Kā tu vērtē gramatikas saturu mācību līdzekļos, kursu aprakstos?

I. Z. Uz semestra beigām es jūtu, ka laika vienmēr ir bijis par maz. Sākumā ir mierīgi, mēs pamazām mācāmies, pa vidu arī, bet beigās, kad paliek jau pēdējās trīs nedēļas, tempi palielinās, liekas, ka es nepaspēju visu paņemt, ko biju ieplānojusi. Tas bieži vien gadās tajos semestros, kad mācību laikā iekrīt kāda svētku diena, kuru mēs pēc tam neatstrādājam. Ja ir kāds pasākums saistībā ar latviešu valodu, es viņus paņemu līdzī un tad viņi apgūst kādas citas jaunas lietas.

I. L. Kā ir ar gramatikas saturu tavā mācību līdzeklī?

I. Z. Grāmatā ir 13 nodaļas. Pirmās astoņas vai deviņas nodaļas manā grāmatā ir tās, kur tiek apskatīti visi galvenie locījumi, tāpēc mans plāns ir, lai, pabeidzot pirmo semestri, viņiem ir pārskats par visiem locījumiem vienskaitlī un daudzskaitlī. Nākamajā semestrī kad viņi nāk, mēs sākam vairāk darbības vārdus mācīties, jo viņiem ir tas locījuma pamats. Reizēm, kad ir svētki, kā bija šajā semestrī un divas nedēļas izkrita, mēs nepaspējam visus locījumus paņemt, tāpēc es nebiju apmierināta, ka viņi neapguva visu, ko es gribēju, lai viņi apgūst. Darbības vārds figurē jau pirmajām nodarbībām, tas parādās paralēli, bet salīdzinoši maz. Sākot no 10. nodaļas, parādās pamatīgi ar konjugācijām, jo otrajā semestrī viņi jau ir apguvuši pamatu ar locījumiem, un tad darbības vārdi aiziet vieglāk, nekā sākot tos pašā sākumā, īpaši ar pirmo konjugāciju.

Mūsu problēma ir tajā, ka igauņu valodā darbības vārdi ir salīdzinoši viegli, neskatoties uz to, ka viņiem ir divas nenoteiksmes, bet locīšanas paradigma ir ļoti, ļoti vienkārša. Vienīgais, kas mainās, ir viens līdzskanis vai dubultais līdzskanis. Bet tad, kad es iedodu viņiem latviešu valodas darbības vārdus, piemēram, darbības vārdu *ēst*, ar formām *es ēdu, ēdu, ēdīšu*, viņiem rodas apjukums, un es negribu jau pirmajā mēnesī iedot viņiem kaut ko tik sarežģītu, lai gan es saprotu, ka viņi jau no pašā sākuma grib sākt lietot darbības vārdus.

I. L. Gramatikas saturs citās mācību grāmatās?

I. Z. Sākumā es domāju, ka sākšu veidot kopijas, balstoties uz Asjas Svarinskas grāmatu un Arvila Šalmes, Pētera Ūdra *Do it in Latvian*, bet es sapratu, ka tur netika gramatika tieši tā ar to pašu materiālu saskaņota. Tur ir uzdevumi, un tad tev jāiet tā gramatika kaut kur meklēt tālāk, tas ir tad, ja patstāvīgi mācās. Nikoles Nauas grāmatā man nepatīk tas, ka tur ir ļoti garī dialogi jau pašā sākumā, kaut vai arī vizuāli studentiem nav iespējams tos dialogus iztulkot, jo tur nav vietas. Un pirmajā dialogā jau uzreiz ir *vai tu mani atceries* – tāda forma, kas, manuprāt, pirmajā semestrī un īpaši pašā sākumā nav labākais vārds, ko pateikt, it īpaši tāpēc, ka tas ir atgriezeniskais, jo tādā gadījumā jāsāk visas konjugācijas stāstīt.

I. L. Kā tu domā, skatoties no valodas apguves viedokļa, cik liela loma ir gramatikai?

I. Z. Ļoti liela, bet tas ir mans personīgais uzskats, jo es mācījos igauņu valodu arī caur gramatiku. Tā ir tā sistēma, labāk ir visus tos pamatus vienmēr saprast, kāpēc tas vārds ir tāds vai tā locījuma galotne ir tāda. Filologiem tas ir viegli, jo viņi jau ir mācījušies valodas un viņiem ir filoloģiskā domāšana, bet somugriem, kuri labākajā

gadījumā prot igauņu, angļu un varbūt somu valodu, tā sistēma ir absolūti cita. Man šķiet, ka ir svarīgi gramatiku vienmēr ļoti, ļoti iesaistīt iekšā.

I. L. Tas nozīmē, ka leksika paliktu kaut kur...

I. Z. Leksikai būtu kaut kur paralēli jābūt.

Kā mēs sākam locījumus, es izskaidrojumā tā locījuma jēgu, kādos gadījumos to izmanto un kur tas sakrīt ar igauņu valodu un kur nē, un tad mēs sākam uzreiz leksiku mācīties paralēli. Tātad tas, ko mēs tikko iemācījāmies, kur to locījumu izmanto – un tad uzreiz leksiku blakus.

I. L. Kā tu domā, vai kvalitāti var paaugstināt, ja tu visu laiku labo kļūdas vai drillē viena veida gramatikas lietas, uzdevumus?

I. Z. Pirmajā semestrī noteikti vairāk ir drillēšana, un es viņiem saku, ka labāk ir sākumā uzreiz to visu iemācīties, jo pēc tam būs vieglāk. Citreiz viņi pat apvainojas, ka es viņiem izrunu laboju. Es viņiem psiholoģiski cenšos izskaidrot, ka labāk to ir tagad iemācīties, jo pēc tam būs grūtāk to pārmācīties, it īpaši izrunas ziņā.

I. L. Kas taviem studentiem sagādā vislielākās grūtības?

I. Z. Dzimte un tas, ka igauņu valodā nav gramatiskās dzimtes. Tas, ka mums ir dzimte ne tikai lietvārdiem, bet arī īpašības vārdiem, skaitļa vārdiem un divdabjiem. Fonētika arī sagādā grūtības, bet tai var tikt pāri jau otrajā semestrī. Bet gramatikā – īpaši kur sakrīt locījumu formas, piemēram, *māsas*: vienskaitļa ģenitīvs un daudzskaitļa nominatīvs, un daudzskaitļa akuzatīvs). Tās jau ir trīs formas, bet vienādas galotnes. Un tas viņus mulsina.

I. L. Kā tu tiec tam pāri?

I. Z. Man liekas, ka viņi paši tiek tam pāri.

Smieklīgi ir arī tas, ka viņi rauj galotnes, piemēram, runā, runā brīvi, bet pēkšņi nezina galotni un rauj nost.

I. L. Kas viņiem šķiet viegli un nesagādā grūtības?

I. Z. Vārdu kārtība un tas, ka ir iespējams vārds vārdā pārtulkot teikumu. Varbūt mums ir citas frāzes, mēs to pasakām citādāk, bet tas nav tā kā angļu vai vācu valodā, kur tev viss ir jāpārceļ pavisam citādāk. Otrā semestra beigās, kad viņi raksta esejas, viss ir saprotams. Ir darbības vārda aspekts, veids, kas ir pavisam citādāks nekā igauņu valodā, bet kopumā tas viss [esejās – I.L.] ir saprotams.

I. L. Esecjās tu vari redzēt arī visas fonētikas lietas – garumzīmes, mīkstinājuma zīmes.

I. Z. Garumzīmes ir problēma pirmajā semestrī. Pirmais kontroldarbs vienmēr ir tāds, nu ja... Es viņiem arī skaidroju, ka garumzīmes ir ļoti svarīgas, bieži to dēļ pat var mainīties vārda nozīme, gan leksiskā, gan gramatiskā nozīme. Un tad tas viņus mazliet vairāk motivē tam pievērst uzmanību. Tas nav vienkārši tā – smukuma pēc,

tam ir noteikta nozīme, kāpēc tur ir tā garumzīme. Bet otrajā semestrī vairāk nav tik lielas problēmas.

I. L. Es kaut kur piedodu saviem studentiem, ja viņi vārdā kāja uz pirmā a neuzliek garumzīmi, jo to var tikai iemācīties, bet viņi neuzliek garumzīmi lokatīvā – kājā – tad gan es saku, bet jūs vairs nesakāt *in the leg*, bet *leg*.

I. Z. To vienmēr vajag salīdzināt ar viņu valodu, ja ir iespēja, lai viņi saprastu, ka tas ir nozīmīgi.

I. L. Gramatikas satura izklāstā ar ko tieši tu sāc?

I. Z. Protams, sākumā ir alfabēts, un es arī iedodu standartfrāzes, piemēram, mans vārds ir un mani sauc, bet neizskaidroju, ka mani sauc ir akuzatīvs. Tad ir nominatīvs un visas deklinācijas, lai viņi spētu pierast pie tā, ka ir divas dzimtes un katrai dzimtei ir trīs deklinācijas – apakšgrupas. Tas viņiem ļoti jauc galvu, ka ir *pils*, kas izskatās tāpat kā *tēvs*, bet tās ir dažādas dzimtes. Arī otrā deklinācija, kur jau parādās līdzskaņu mija, kas arī viņiem sajauc galvu. Tad uzreiz ir lokatīvs, jo tas ir vienkārši garā patskaņa dēļ un tur nav problēmu. Tad ir ģenitīvs, jo parādās frāzes *man ir daudz* un *man nav* kā ģenitīvs.

I. L. Bet *man ir* tu iemāci kā frāzi, nevis kā datīvu?

I. Z. Jā.

Un tad es arī uzreiz prievārdus paņemu *uz kā, aiz kā*. Un tad ir akuzatīvs un tad ir datīvs. Akuzatīvs ir tā vieta, kur parādās jau darbības vārdi, kurus mēs sākam jau pirmajā semestrī skatīties.

I. L. Pie ģenitīva tu māci tikai *daudz kā* un *nav kā* vai arī piederības konstrukcijas?

I. Z. Jā. Piederības konstrukcija igauņiem ir tāda pati kā latviešiem, bet tas *man ir daudz kā, man nav kā* viņiem ir akuzatīvs. Un tad es viņiem saku – iedomājieties, kas tas ir – tas pats akuzatīvs, bet mums tas ir ģenitīvs, un tad viņiem nav problēmu.

I. L. Bet esejās jau droši vien dažreiz jauc?

I. Z. Jā, dažreiz ir kļūdas – *daudz draugus*.

I. L. Kam tu pievērs vislielāko uzmanību gramatikā? Kad ir jālieto attiecīgais locījums vai arī lai viņi lieto pareizas galotnes?

I. Z. Abām lietām. Viens no studentiem arī teica – tad, kad tu mācies, nominatīvs ir ļoti vienkāršs, tad arī ģenitīvs, tad akuzatīvs, bet pēc akuzatīva, kad nāk jau datīvs, tad pēkšņi ir tā, ka viņš jau neatceras vairs ģenitīvu. Locījumu galotnes, salīdzinot ar igauņu valodu, tiešām ir kaut kas nenormāli neaptverams viņiem, bet locījuma galotnes ir svarīgas, īpaši ja tas nemaina nozīmi, piemēram, dzīvokli (akuzatīvs) un dzīvokļi (ļ ir jābūt mīkstumam, lai būtu nominatīva daudzskaitlis). Viņi jau vienmēr grib teikt, ka mīkstinājuma zīmēm un garumzīmēm nav lielas nozīmes.

Dažreiz man sanāk tā, es viņiem saku – aizmirstiet pilnīgi igauņu valodu un domājiet tā, kā es jums stāstu latviešu valodā. Bet reizēm ir tā, ka man jāsaka – tas ir tieši tāpat kā igauņu valodā. Un tad to līmeni, kur ir un kur nav, ir ļoti grūti atrast. Bet pirmajā semestrī, kad viņi sāk mācīties darbības vārdus, parādās tās vislielākās atšķirības starp mūsu valodām.

I. L. Kā ir ar gramatikas daudzumu? Piemēram, 6. deklinācijas lietvārdi – tu māci tos visus? Vai arī *man ir konstrukcija* – vai tu to atstāj frāžu līmenī vai arī kaut kad tomēr parādās, ka tas ir datīvs? Vai arī īpašības vārdu salīdzināmās pakāpes un noteiktās galotnes. Cik daudz no gramatikas tu māci?

I. Z. Sestā deklinācija ir interesenta, jo tur tiešām ir izvēles vārdi, tādi, kuri ir attiecīgi iederīgi tajā tēmā, piemēram, *valsts* uzreiz jau ir. Arī vārds *pils*. Bet tad, piemēram, ir vārds *klēts*, kuru man nav jēgas mācīt, jo viņiem nebūs, kur šo vārdu izmantot. Līdz ar to ir kādi 10 vai 15 sestās deklinācijas vārdi, kas pirmajā semestrī ir svarīgi, un tad es viņiem saku to, ko man reiz viens students teica, proti, viņš saista 6. deklinācijas vārdus tiešām ar sievietēm, viņš asociē, ka plīts ir sieviete, nakts – romantika ir sieviete, sirds – mīlestība nāk no sirds sievietēm, skaistas acis ir sievietēm, sievietes klausās ar ausīm un tā tālāk. Viens no studentiem to pateica, un tad es sāku katru nākamo semestri citiem to arī stāstīt, un tas strādā. Studenti šo valodu redz citādāk, jo viņiem jau ir jāizdomā kāda sistēma, kā, piemēram, tos pašus 6. deklinācijas lietvārdus iemācīties.

Īpašības vārda noteiktās galotnes es nemācu, jo tas ir tas visgrūtākais moments, tāpēc ka igauņu un daudzās citās valodās šīs opcijas nav. Es pasaku, ka angļiski ir artikuli *a* un *the*, bet tas viņiem neko nedod, jo angļu valoda jau arī viņiem ir svešvaloda. Tajos gadījumos, kad, piemēram, parādās *Nacionālais teātris*, es viņiem izskaidroju, ka tur ir noteiktā galotne un ka tur neder vienkārši *nacionāls*, bet atsevišķi kā gramatisku kategoriju es to diemžēl nemācu.

Man ir parādās pie datīva locījuma, un tad tiek skaidrots, bet ar to nav problēmu, jo viņi to jau ir iemācījušies. Līdzīgi arī ar frāzi *mani sauc*. Viņi jau to iemācās kā frāzi, un kad mēs aizejam līdz akuzatīvam, es izskaidroju, ka tas arī ir tas akuzatīvs.

No pirmās konjugācijas darbības vārdiem 1. semestrī parādās tikai daži, un tad arī es neskaidroju, kas tā par apakšgrupu. Otro un trešo konjugāciju iemācīties nav problēmas. Otrajā semestrī mēs sākam vairāk padziļināti skatīties pirmo konjugāciju, bet to mēs skatāmies paralēli ar otro un trešo. Pirmajai konjugācijai vēl ir tas, ka es izvēlējos savā mācību materiālā, saliku tabulā kādus 15 vārdus laikam no katras grupas, un pirmajā es speciāli ieliku no apakšgrupām vienu vārdu un tas ir mazliet par traku viņiem, jo es saprotu viņi paskatās vārdus tagadnē un pagātnē un tad viņi saprot, ka tā ir pilnīgi cita sistēma. Tad es saku, ka tas ir tikai no katras apakšgrupas, kas paliks jau vienā momentā līdzīgi. Viņi redzēs to līdzību starp daudziem vārdiem.

I. L. Kā tev šķiet, cik liela nozīme ir tādām dažādām tabulām?

I. Z. Jā, tas ir mācību materiāla beigās. Esmu pamanījusi, ka ir studenti, kas izmanto katrs savu mācīšanās sistēmu, it īpaši 2. semestrī. Es esmu redzējusi, ka studentiem pašiem ir tādas tabuliņas, kuras viņš nēsā līdzī, kur ir visi locījumi. Ir arī tādi, kuriem ir par katru locījumu atsevišķa tabula un tad viņš šķirsta.

I. L. Kādi uzdevuma tipi tev dominē?

I. Z. Tulkošana ir ļoti bieži. Jau no paša sākuma viņiem ir tā sistēma, ka viņi tulko vai nu no igauņu valodas uz latviešu, vai otrādi. Ir arī ievietošanas vai savienošanas uzdevumi, no katra mazliet, bet uzdevumu nav tik daudz, jo mans mācīšanas tips ir tāds, ka mēs pamācāmies gramatiku un leksiku un tad vingrinājumu mācību grāmatā, bet pēc tam arī komunikatīvi padarbojamies, un par to es esmu dzirdējusi labas atsauksmes.

I. L. Cik daudz tu viņiem kaut ko jautā, respektīvi, uzdod dažādus jautājumus? Piemēram, kas tev garšo, ko tu ēdi brokastīs un citus.

I. Z. Tas ir tas, ko es teicu par to stundu skaitu. Un tās ir dienas beigas, kad viņi ir piekusuši un noguruši. Ļoti bieži ir tādi studenti, kas iemācās tikai sistēmas dēļ, mājās uzraksta un pēc tam lasa. Bet ir arī tādi studenti, kas pierakstos nemaz neskatās, jo viņi mēģina mācīties un stāsta man. Tāpēc tas ir atkarīgs individuāli no katra studenta. Ja tas būtu intensīvs kurss, varbūt viņi sāktu ātrāk runāt. Pirmajā semestrī viņi šos vienkāršos jautājumus iemācās kā dzejolīti. Es arī sapratu – ja es jautāšu katram kādu jautājumu, citi neklausīsies, tāpēc es reizēm vienam pajautāju, kur tu dzīvo un pēc citam jautāju, kur dzīvo Pauls [students, kas iepriekš atbildēja – I.L.], un tas viņus māca un motivē klausīties.

I. L. Vai tu vari definēt kādu pieeju vai metodi, kuru tu izmanto mācību procesā?

I. Z. Man pirmajā brīdī likās, ka es izmantoju gramatiskās tulkošanas metodi, bet es mēģinu tomēr salikt, lai man tajā pusotrā stundā būtu dažādība. Arī audiolingvistiskā metode, jo viņiem patīk, ka es kaut ko pasaku un viņi var kori atkārtot, jo tā tomēr ir drošāk nekā individuāli. Es mēģinu no katras kaut ko, bet pamats tomēr ir gramatiskās tulkošanas metode. Spāņu valodu varbūt tu vari komunikatīvi iemācīt, bet latviešu valodu tomēr nē, jo mēs tomēr esam ziemeļu tauta un mums vajag tā mierīgāk.

LIETUVA (Viļņas Universitāte)

Žilinskaite-Šinkūniene 2014 [intervija] – intervija ar Egli Žilinskaiti-Šinkūnieni par latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanu Lietuvā, Viļņas Universitātē; intervija ierakstīta 2014. gada 29. jūlijā Salās (Lietuvā).

EGLE ŽILINSKAITE-ŠINKŪNIENE (*Eglē Žilinskaitē-Šinkūniē*),
egle.zilinskaite@gmail.com
Māca latviešu valodu Viļņas Universitātē, Lietuvā, no 2003. gada.
Izglītība – Dr. philol.

I. L. No kurienes ir tavi studenti?

E. Ž.-Š. Galvenokārt no Viļņas Universitātes, dažreiz ir arī no Polijas. Praktiski gandrīz katru semestri ir no Polijas, jo viņi atbrauc studēt lietuviešu valodu ar Erasmus programmu, un viņi izvēlas arī latviešu valodu. Tagad ir arī viens students no Francijas.

I. L. Tie, kas ir no Viļņas Universitātes, ir filologi?

E. Ž.-Š. Jā. Tie ir tikai filologi, un Erasmus studenti arī ir tikai filologi. Bet pie mums pasniedz arī docente Ērika Sausverde, viņai ir arī brīvās izvēles priekšmets “Latviešu valoda”, un pie viņas jebkuras fakultātes studenti var izvēlēties šo priekšmetu no dažādām fakultātēm, viņai gandrīz nav filologu.

I. L. Tā kā es rakstu disertāciju par A līmeni, tad es tev arī jautāšu par A līmeni. Tu māci A līmenim, vai ne?

E. Ž.-Š. Jā, bet tagad es nestrādāju divus gadus, bet pavasarī centīšos atgriezties, bet tad es centīšos atcerēties.

I. L. Vai jums dalās 2 kursi – A1 un A2 –, vai arī jums ir tikai A līmenis?

E. Ž.-Š. Dalās A1 un A2.

I. L. Un cik ilgs ir kurss? Stundu skaits?

E. Ž.-Š. Divas nodarbības nedēļā, tad 64 stundas semestrī.

I. L. Un tas ir tikai A1 līmenim vai abiem diviem?

E. Ž.-Š. Nē, A1 – 64 stundas, un arī A2 – 64 stundas.

I. L. Vai jums Viļņas Universitātē ir kaut kāds studiju apraksts, kursa programma, studiju plāns, pēc kura jūs strādājat?

E. Ž.-Š. Jā, ir.

[Vienojujas par programmu nodošanu. – I. L.]

I. L. Kādus mācību līdzekļus tu izmantoji vai tavi kolēģi tagad izmanto?

E. Ž.-Š. Mēs strādājam galvenokārt no Arvila Šalmes un Pētera Ūdra grāmatas *Do it in Latvian*. Kaut gan tur nav diezgan daudz vingrinājumu, piemēram, mēs ņemam no citām grāmatām, bet kā pamatu tad ņemam šo grāmatu. Un pēc tam *Palīgā* sērijas 1. un 2. līmeni (gan grāmatas, gan darba burtņīcas), Asjas Svarinskas grāmatu dažreiz, Nikoles Nauas *Komunikatīvo gramatiku*, jo tur arī ir vingrinājumi. Un to jauno neesmu paspējusi vēl izmantot, Nikoles un Ingas Klēveres grāmatu, esmu tikai tā paskatījusies. Kaut gan agrāk viņa [acīmredzot Nikole Naua – I. L.] man bija iedevusi šīs grāmatas darba versiju. Daži temati ļoti labi gāja ar studentiem, bet kā pamatu es nevarēju ņemt šo grāmatu. Grūti pateikt, kāpēc. Bet tur kaut kā diezgan ātri iet uz priekšu un kļūst sarežģīti. Un tur ir jauna verbu sistēma, pēc kuras mēs nestrādājam, līdz ar to ņemam Šalmes un Ūdra grāmatu un vēl diezgan daudz papildmateriālu. Un vēl *Roku rokā*, tur ir zīmējumi, kurus mēs izmantojam, un studenti stāsta, ko viņi tur redz. Ja par A1 līmeni, tad es domāju, ka gandrīz arī viss. Vēl ir Jundzes tādi zīmējumi. Tur kursa aprakstā literatūras sarakstā tas būs minēts. Tagad no galvas tieši neatceros, kā sauc to grāmatu, bet izdales materiāls studentiem kaut kāds.

I. L. Vai tu izmanto arī audiovizuālos materiālus?

E. Ž.-Š. No latviešu aģentūras mājaslapas, ko tur var izmantot studentiem, kas sāk mācīties. Un vēl daudz dziesmas no interneta, un vēl tur ir tāda multene *Latvietis*, kur 10 vai 6 minūtēs salikts viss no vēstures, sākot ar 12. gadsimtu.

I. L. Tas laikam no *Avārijas brigādes*?

E. Ž.-Š. Nezinu, bet laikam.

Mēs izmantojam arī *Rīgas detektīvu*, bet tikai B1, B2 līmenī, nevis A1 līmenī.

Nu, *pasakas.net*, no turienes kaut ko. Arī dažas filmas, multenes.

I. L. Kā tu vērtē gramatikas saturu mācību grāmatās? Vai arī tajās Viļņas Universitātes programmās, pēc kurām tu strādā? Proti, saistot to ar noteiktu stundu skaitu? Vai tev pietiek vai nepietiek? Kas tur ir labs, kas tur ir slikts?

E. Ž.-Š. Tās programmas, kuras mums ir un pēc kurām mēs strādājam, mēs rakstām paši. Un līdz ar to mēs paši izlemjam, ko tur ielikt, tajās programmās. Un es domāju, ka lietuviešiem latviešu valodas apguves process iet ātrāk, jo ir daudz līdzību, gramatikas līdzību. Tā kā mēs varbūt arī ņemam vairāk no gramatikas, salīdzinot, piemēram, ja mums būtu studenti no Vācijas vai Polijas, vai citām valstīm, tāpēc mēs ar gramatiku tiekam tālāk nekā, studenti no citām valstīm ja mācītos. Bet, piemēram, tie studenti, kas mums ir no ārzemēm, viņi bieži vien ir tādi motivētāki, viņiem arī iet diezgan labi, un viņi spēj ar lietuviešu studentiem apgūt to gramatiku. Jo viņi parasti ir labi un bieži vien iemācās vēl labāk nekā lietuvieši.

Bet par gramatiku mācību grāmatās...

I. L. Piemēram, Šalmes un Ūdra grāmatā, kuru jūs izmantojat kā pamatu.

E. Ž.-Š. Es domāju, ka tur viss ir diezgan saprotami, no sākuma jau ņemam locījumu pēc kārtas, tur iet nominatīvs, lokatīvs. Parasti ar studentiem iet labi un viņiem tas ir

saprotams. Tur ļoti ātri parādās vietniekvārdi, es domāju, ka to nevajadzētu jau pirmajā stundā un tos vietniekvārdu locījumus nevajadzētu jau pirmajā stundā ielikt. Bet tur ir diezgan maz vingrinājumu, un tie bieži vien nav par to, ko vajag lietuviešiem, piemēram, ja ir vajadzības izteiksmes. Lietuviešiem tā ir ļoti grūta, tā ir ļoti sarežģīta, un ļoti grūti tā studentiem iet. Un tur ir tikai viens vingrinājums, kur studenti var pamēģināt veidot visu konstrukciju, nevis ierakstīt formu, bet veidot visu konstrukciju. Bet tai grāmatai man tādu lielu pārmetumu nav gramatikas ziņā, pārējām grāmatām man ir gan, bet šai nē.

Svarinskas grāmata, piemēram, tur ir tā, ka gramatikas pasniegšanā kaut kā nav kārtības un nav tādas loģiskas sistēmas. Ir daži labi vingrinājumi, bet nevar sākt un beigt ar to grāmatu. Tur var ņemt tikai dažus vingrinājumus no tās grāmatas, tur pavisam nav tādas saprotamas sistēmas, un, es domāju, tulkošanas vingrinājumi arī nav labi, un tie ir caur citām valodām, proti, angļu valodu. Un tas jauc studentiem diezgan daudz, viņam kļūst pārāk sarežģīti caur starpvalodu darīt kaut ko.

Palīgā – tur A līmenim var iet diezgan ātri, bet to vingrinājumu arī nav pietiekami daudz. Tur ir daži labi teksti, kurus ņemam, bet konsekventi arī nevar strādāt pēc tās grāmatas.

Nikoles grāmata un Nikoles *Komunikatīvā gramatika* – tur jau ir pārāk sarežģīti, es domāju, un, kā jau tur teicu, tur verbu sistēma pavisam cita. Es kaut kā nedomāju, ka vajag to jauno sistēmu, jo tā II un III konjugācija un III konjugācijas abi tipi kaut kā ļoti labi iet lietuviešu studentiem.

I. L. Tas nozīmē, ja lietuviešu studentiem labi iet, tad ar to iedalīto stundu skaitu A1 un A2 līmenim jums izdodas sasniegt visu, ko esat iecerējuši un kas jums ir programmās ierakstīts?

E. Ž.-Š. Fakultātē mums bija diskusija ar lituānistikas katedras veidotājiem, kas veido lietuviešu valodas programmas ārzemniekiem, un A1 līmeni viņi sasniedz pēc 2 semestriem. Un mums bija diskusija, ka mēs spējam sasniegt A1 līmeni 64 stundās, un es domāju, ka 64 stundu laikā var sasniegt A1 līmeni. Es domāju, ka tas lielā mērā ir to gramatikas līdzību dēļ, par kurām mēs runājām, un leksika arī ir līdzīga.

I. L. Kā tev šķiet, kāda ir gramatikas loma valodas apguvē?

E. Ž.-Š. Ļoti liela, es domāju.

I. L. Un kas to ietekmē?

E. Ž.-Š. Varbūt tas ir mans priekšstats, bet, es domāju, daudzi pētnieki ierosina – lai students jūtas brīvs; lai viņš runā, kaut ar kļūdām, bet runā. Bet pēc tam ir ļoti grūti izlabot to, lai viņš runā pareizi, lai viņš kaut kā maina domāšanu un runā bez kļūdām. Tas gandrīz nav iespējams vairs. Un tāpēc es domāju, ka jāsāk ir ar gramatiku un jādomā vispirms ir par gramatiku, un tikai pēc tam jāpielāgo tematiski, jo tā ir vieglāk, es domāju. Kaut kā vispirms domāt par gramatiku.

I. L. Tas nozīmē, ka mācību kvalitāti var paaugstināt, ja visu laiku *drillē* viena tipa uzdevumus vai arī ja nemitīgi labo kļūdas?

E. Ž.-Š. Es domāju, ka jā. Jo tad, kad viņi raksta sacerējumus, ja ņemam rakstīšanu, tad es izlaboju, es patiesībā neizlaboju, es tikai pasvītroju tās vietas, kas nav pareizas, un viņi tad izlabo, un es vēlreiz paskatos. Ja nav pareizi, es atkal pasvītroju, un tā viņi paši kaut kā mēģina saprast. Un viņiem pašiem ir jāsaprot, kas ir tā kļūda, kas nav pareizi – vai tā ir tikai garumzīme, vai tur ir locījuma formas, konstrukcijas utt.

I. L. Un tas strādā? Šis princips?

E. Ž.-Š. Jā.

Kad es sāku mācīties latviešu valodu, man pasniedza Lolita Beļska pirmo gadu, un viņa tā darīja, un es atceros, ka bija labi. Mēs domājām, kas tur nav pareizi šajā teikumā, un pats mēģini noskaidrot. Domāju, ka tas darbojas. Tā bija mana pieredze, mācoties valodu, un es arī tā daru tālāk.

I. L. Kas taviem studentiem gramatikā sagādā grūtības, kad viņi apgūst latviešu valodu?

E. Ž.-Š. Vispirms es padomāju par izrunu, jo es domāju, ka runāt bez akcenta lietuvietim nav iespējams. Ja mēs latgaliešu valodu mācītos, tad varbūt nē, bet latviešu – jā. Jo vienmēr ir jākontrolē runas aparāts, lai nerunātu mīksti, jo vienmēr mēs gribam mīkstināt līdzskaņus. Un tas ir ļoti sarežģīti, es domāju.

Bet gramatikā varbūt visvairāk sagādā grūtības tās atšķirības, konstrukcijas. Jau teicu par vajadzības izteiksmi. Vēlējuma izteiksme, piemēram, ir ļoti viegla studentiem, jo tā ir ļoti līdzīga lietuviešu valodā, mums [lietuviešiem – I. L.] tā ir pat vairāk sarežģīta. Jā, es domāju, ka visvairāk grūtības sagādā atšķirības gramatikā. Mums divdabju ir vairāk, kaut gan divdabju sistēma latviešu valodā arī ir sarežģīta, bet, skatoties no lietuviešu valodas puses, ir vienkāršāk. Kad to pasaki studentiem, viņiem kaut kā vieglāk paliek. Un tās galotnes ir arī līdzīgas.

I. L. Bet tad sanāk, ka jūs A līmenī mācāt arī divdabjus?

E. Ž. Š. Tādas konstrukcijas kā *es esmu redzējis* vai *esmu dzimis* – jā. Un arī *redzējusi*, *redzējuši*, *redzējušas*. Bet pašās beigās.

I. L. Bet tad tās ir kādas noteiktas konstrukcijas, jo ne jau visus divdabjus jūs mācīsiet A līmenī, vai ne?

E. Ž.-Š. Ja gribi pateikt rezultātu latviešu valodā, ir noteikti jālieto šīs konstrukcijas. Lietuviešu valodā mēs varam vienkāršo pagātni lietot un tā bieži vien ir tāda tipiska kļūda, ja students saka par rezultātu, kaut kādu rezultātu latviski, tad viņš lieto vienkāršo pagātni [interference no dzimtās valodas – I. L.], līdz ar to es gribu uzsvērt, ka jālieto ir šis saliktais laiks. Un tādas konstrukcijas – *es esmu dzimis*; *vai tu esi redzējusi šo filmu* mēs apgūstam jau semestra beigās.

I. L. Un labi viņiem iet?

E. Ž.-Š. Jā, ar šo labi.

I. L. Un kā viņi ar verbiem tiek galā? Piemēram, ar I konjugāciju?

E. Ž.-Š. A1 līmenī iet tikai verbi: *pirkt, dzert, nākt, pārdot* jau kā *dot*, tie nekārtņie *iet, būt*. Tikai līdz kādiem 10 verbiem mums ir varbūt no I konjugācijas. Ar II un III, jā, viņi apgūst II un III konjugāciju. Un mana kolēģe, mēs seminārā runājām, viņa uzraksta pie verba, kuras konjugācijas verbs tas ir. Es parasti tā nedaru, bet varbūt tā ir laba doma – uzrakstīt pirmajā līmenī, lai viņi pierod.

I. L. Bet kā jūs tiekat galā ar to *dot – pārdot, pirkt – nopirkt*. Jūs mācāt arī priedēkļverbus? Lietuviešiem tas varbūt varētu būt saprotami?

E. Ž.-Š. Jā, tas ir ļoti saprotami. Tas jau ir tas pats, kas mācies vārdu *pils* un tad skaties – *Jēkabpils* un *Ventspils* būs tas pats. Un tāpat ar *dot – pārdot – nodot*.

I. L. Jā, bet nozīmes ziņā, es domāju?

E. Ž.-Š. Visus nē, bet, ja mēs, piemēram, runājam par veikalu un iepirkšanos, tad *pārdot, pirkt, nopirkt*, šīs formas. Bet dziļāk nē, jo tas jau būtu pārāk sarežģīti.

I. L. Bet jūs dodat pilnas šīs formas, vai arī jūs skaidrojat, ka tas ietilpst tur tādā un tādā apakšgrupā?

E. Ž.-Š. Nē. Neskaidrojām. Par tām apakšgrupām es varbūt B1 līmenī tikai tādu priekšstatu dodu. To sistēmu arī es vēl pati neesmu atradusi, kā pateikt, lai viņiem būtu tā skaidri un saprotami. Mums ir Jona Kabelkas grāmata, uzrakstīta filologiem, – *Latvių kalba* un es iesaku viņiem, ja viņi kaut ko plašāk grib par gramatiku palasīt, tur jau tā ļoti izsmeļoši viss ir uzrakstīts, bet tur arī ir diezgan sarežģīti ar tās I konjugācijas grupām. Tātad vēl jādomā, kā to darīt.

I. L. Un tad pretēji – kas viņiem aiziet viegli, bez problēmām?

E. Ž.-Š. Tā vēlējuma izteiksme.

I. L. Un ko viņi par lietvārda locījumiem saka? Par vietniekvārdiem?

E. Ž.-Š. Vietniekvārdi ir grūti. Bet vēl viena grūtība ir pulkstenis. Par to mēs arī mazliet seminārā runājām. Tur vajag varbūt trīs nodarbības, lai viņi ienāktu tajā sistēmā, bet tad katrā nodarbībā es ik pa brīdim jautāju: *Cik ir pulkstenis?*

I. L. Bet kas viņiem tur tieši sagādā grūtības? Atcerēties skaitļa vārdus?

E. Ž.-Š. Prievārdi. Un kāpēc, piemēram, *vienos* ir daudzskaitļa lokatīva galotne, kāpēc tā ir, jo kāpēc, piemēram, *desmit pāri vienpadsmitiem*, bet kāpēc ne *bez desmitiem vienpadsmit*. Viņiem kaut kā trūkst loģikas uz sistēmas. Es pati kaut kā nebiju iedomājusies, kad viņi man pajautāja, kāpēc tā ir.

Ar vietniekvārdiem arī varbūt ir dažas grūtības. Un vēl, bet tas gan ir saistīts ar dzimtās valodas ietekmi, kad ar negāciju viņi vienmēr lieto ģenitīvu, jo mums ir ģenitīvs ar negāciju, piemēram, *es spēlēju tenisu, es nespēlēju tenisa*, viņi saka. *Es lasu grāmatu, nelasu grāmatas*. Tā ir tipiska kļūda A1 līmenī, tā vienmēr ir jālabo.

I. L. Bet tādā gadījumā ģenitīvu pēc *nav* viņi lieto diezgan labi, ja?

E. Ž.-Š. Jā, tas nav sarežģīti viņiem – *man ir kas un nav kā*. Tas ir ļoti labi. Bet mums vēl ir lietuviski rakstība: *kā* [*kā* – I. L.] mums ir akuzatīva jautājums, un *ko* [*kō* – I. L.] mums ir ģenitīva jautājums, un viņi mazliet sajauc lietas. Tie jautājumi – pirmajās stundās arī iet grūti ar to. Viltus draugi: ir līdzīgi vārdi, piemēram, *veikals* – *veikalas* ir *diždarbs*. Ir daudz tādu gadījumu.

I. L. Un kā ir ar instrumentāli? Jūs mācāt?

E. Ž.-Š. Atsevišķi nē. Es pastāstu to problēmu, es pastāstu, kā no vēsturiskā viedokļa – ka instrumentālis ir bijis, bet tagad tas sakrīt ar citiem locījumiem, un atsevišķi kā locījumu es to neizdalīju, bet mēs par to atsevišķi nedaudz runājam. Un ir konstrukcijas bez prievārdiem, piemēram, *iet kājām* – tas ir instrumentālis, bet par tādām lietām arī mazliet atsevišķi runājam, bet tā kā locījumu tad nē.

I. L. Vai tu vari definēt kaut kādu pieeju vai metodi, ko tu izmanto mācību procesā?

E. Ž.-Š. Kā vienu konkrētu es nevaru definēt. Mēs attīstām visas valodas prasmes, bet vai tā būtu tieši tāda komunikatīvā metode, jo mēs ļoti daudz uzsveram arī gramatiku... Tā ka es nezinu, kā es to varētu definēt.

I. L. Un kas ir pirmie gramatikas elementi, ar ko jūs sākat?

E. Ž.-Š. Locījumi – nominatīvs, lokatīvs un darbības vārds *būt*. Protams, arī ar dažām tādām konstrukcijām kā *mani sauc*, bet tā ļoti dziļi tās neanalizējam.

I. L. Tā kā frāzes, ja?

E. Ž.-Š. Nu jā, frāzes, vārdi *labdien, labrīt* un tā tālāk.

I. L. Kādiem elementiem jūs īpaši pievēršat uzmanību, mācot gramatiku? Vai ir kāds locījums vai darbības vārda konjugācija, kam jūs īpaši pievēršat uzmanību? Vai kaut kāda izteiksme?

E. Ž.-Š. Es domāju, ka visvairāk tām atšķirībām, jo piederības konstrukcijas, piemēram, mums ir ar verbu *turēti*, latviešiem – *būt*. Tātad, lai apgūtu šīs konstrukcijas, vajag vairāk laika. Studentiem tam vajag vairāk laika. Arī ģenitīvs, kaut gan galotnes ir ļoti vienkāršas, bet ir līdzskaņu mija. Lai gan lietuviešu valodā ģenitīvā arī ir līdzskaņu mija, un tas it kā nav nekas jauns viņiem, bet arī vajag mazliet vairāk laika, lai apgūtu to. Ar tām konstrukcijām, kuru mums nav, protams, viņiem iet grūtāk, piemēram, piederības konstrukcijas, vajadzības izteiksme, kuru mēs arī mācāmies 1. semestrī.

I. L. No gramatiskajām kategorijām kas ir, cik daudz no katras, to es programmā redzēju, ja?

E. Ž.-Š. Protams.

I. L. Un kāda tipa uzdevumi dominē? Tie ir daudzatzbilžu testi, tulkošana, ievietošana?

E. Ž.-Š. Ievietošana.

I. L. Un kā tu domā – šie uzdevumi ir efektīvi? Tie palīdz tieši gramatikas apgūšanā?

E. Ž.-Š. Es domāju, ka jā. Daudzatzbilžu testu man īstenībā nemaz nav gandrīz, galvenokārt tie ir ievietošanas uzdevumi.

[Saruna par programmām, atgādinājums tās iedot. – I. L.]

I. L. Es saprotu, ka visi pasniedzēji Viļņas Universitātē strādā pēc šīm programmām?

E. Ž.-Š. Jā, bet es nezinu par Ēriku Sausverdi, kam ir tas brīvās izvēles priekšmets, bet mēs no Baltistikas katedras, mēs 3 (agrāk 4 bijām) mācām pēc vienas programmas.